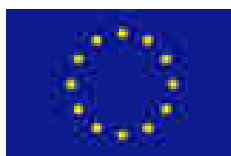

„Rozvoj podnikání I. - Zahájení podnikání, právní aspekty“

Lektor: Mgr. Luboš Fojtík

Bauerova vila, Libodřice

11. 11. 2010

SZIF

**Školení je realizováno v rámci projektu
„Vzdělávání a řemesla jako prostředek podnikání na venkově“,
podpořeného EU z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova.**

OBSAH:

- 1. Čím se řídit před zahájením podnikání**
- 2. Základní formy podnikání**
 - 2.1 Živnosti**
 - 2.2 Obchodní společnosti**
- 3. Obchodní závazkové vztahy**
- 4. Kupní smlouva**
- 5. Smlouva o dílo**
- 6. Odpovědnostní vztahy v podnikání**

1. Čím se řídit před zahájením podnikání

Před samotným rozhodnutím, kterou formu podnikání zvolíme, je vhodné si nejprve ujasnit, zda naše činnost bude fakticky podnikáním.

Možná, že mnozí považují tuto otázku za zbytečnou. Definice podnikání je v našich podmínkách součástí zákona (Obchodní zákoník - zákon č. 513/1991 Sb.). Při nedodržování ustanovení tohoto zákona se můžete dostat do přímého konfliktu se zákonem. Tento zákon definuje podnikání jako „soustavnou činnost prováděnou samostatně podnikatelem vlastním jménem na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku“.

Co je soustavná činnost?

Za soustavnou činnost lze považovat takovou, která není pouze příležitostná. Za soustavnou činnost však lze považovat i takovou situaci, kdy je podnikatel zaměstnán ve stálém pracovním poměru a podnikání se věnuje ve svém volném čase, případně podniká jen v určité roční době. Podnikáním je rovněž činnost prováděná několikrát do roka, s úmyslem ji opakovat.

Podmínky k podnikání

Podnikání pod svým jménem

Podnikatel provádí svoji činnost pod svým jménem, a pokud je zapsán do obchodního rejstříku, pod názvem firmy. Osoby, které jednají podle jeho pokynů, musí jednat jeho jménem nebo jménem firmy. Nelze tedy uskutečňovat vlastní podnikání na jméno někoho jiného.

Vlastní odpovědnost podnikatele

Vlastní odpovědnost je důležitým rysem podnikání. Rizika a odpovědnosti vyplývající z podnikání se nelze zbavit. Podnikatel, fyzická osoba, odpovídá za veškeré závazky vyplývající z jeho podnikání celým svým majetkem. To znamená nikoliv pouze obchodním, ale i určeným pro vlastní potřebu. Význam slova odpovídá je v této souvislosti tvrdší, než slovo ručí. Například majitelé společnosti s ručením omezeným za závazky firmy ručí, a to pouze do výše svých nesplacených vkladů. Společnost s.r.o. za své závazky potom ručí prvotně celým svým základním jměním.

Dosažení zisku

Dosažení zisku je hlavním cílem podnikatelského snažení. Za podnikání se obecně považuje i stav, kdy hospodaření končí ztrátou. V žádném případě z této skutečnosti nelze udělat závěr, že také ztráta je relevantním smyslem podnikání. Naopak, cílem podnikání je neustálý růst hodnoty firmy, což bez dosahovaných pravidelných zisků není možné uskutečnit. Pokud není vaším úmyslem dosahovat zisku, nejedná se o podnikání. Za pozornost v této souvislosti stojí zmínka o pronájmu nemovitostí, který sám o sobě jako činnost podnikáním není. Za podnikání lze tuto činnost považovat pouze tehdy, pokud současně budete poskytovat kromě samotného pronajímání i jiné základní služby zajišťující provoz nemovitosti (například údržbu, úklid, svoz odpadků apod.).

Pokud vaše činnost naplňuje podmínky pro to, aby se stala podnikáním, můžete být podnikatelem. K tomu ovšem nestačí naplnit jen určité znaky podnikání, tak jak jsou popsány výše, ale musíte především tuto činnost vykonávat podle příslušného zákona.

Jakým zákonem se řídí podnikatelská činnost?

Nejčastěji se bude jednat o:

- Živnostenský zákon (zákon č. 455/1991 Sb. ve znění zákona č. 296/2007 Sb.)

- Tzv. „Jiný předpis“
- Zákon č. 85/2004 Sb., o zemědělství
- Obchodní zákoník
- Občanský zákoník

Zda vaše činnost spadá do jiného předpisu, než je Živnostenský zákon, zjistíte v textu (§3) tohoto zákona, kde je přesně stanoveno, které podnikání nepodléhá Živnostenskému zákonu a podléhá „Jinému předpisu“, například jsou zde jmenováni advokáti, daňoví poradci, banky, loterie, zemědělská činnost apod., a u nich příslušný předpis, kterým se tato činnost řídí.

Pokud chcete vykonávat zemědělskou činnost, budete se řídit Zákonem č. 85/2004 Sb., o zemědělství (poslední podstatná změna zákonem č. 411/2005 Sb. a nálezem č. 409/2006 Sb. Ústavního soudu). Nabyl účinnosti dne 1. 5. 2004. Nově upravil vymezení zemědělské výroby a zemědělského podnikatele, stanovil podmínky a povinnosti fyzickým i právnickým osobám, které chtějí v zemědělství podnikat a upravil postup při jejich evidenci. Fyzická nebo právnická osoba, která hodlá podnikat v zemědělství, je povinna se zaevidovat u obecního úřadu obce s rozšířenou působností příslušného podle místa trvalého pobytu (jde-li o fyzickou osobu) nebo sídla zemědělského podnikatele (jde-li o právnickou osobu).

2. Základní formy podnikání

Mezi základní formy podnikání patří fyzická a právnická osoba. Jednotlivé možnosti skrývají několik dalších variant, ze kterých můžete vybírat.

Fyzická osoba

Fyzická osoba – tedy občan, který si zařídí živnostenský list (případně se přihlásí jako zemědělec) a splní další podmínky pro podnikání vyplývající ze Živnostenského zákona, daňových zákonů, zákonů o důchodovém, sociálním a zdravotním pojištění apod.

Druhy živností

Živnostenský zákon dělí živnosti především podle podmínek získání živnostenského oprávnění na dvě skupiny:

2.1 Živnosti ohlašovací

Živnosti ohlašovací (volné, řemeslné, vázané) - oprávnění provozovat živnost vzniká podáním písemného ohlášení na předepsaném tiskopise u příslušného živnostenského úřadu, případně dnem, který podnikatel uvede v ohlášení jako den zahájení své podnikatelské činnosti. Vznik živnostenského oprávnění u těchto živností tudíž nevyžaduje souhlas či rozhodnutí živnostenského úřadu. Pokud podnikatel splnil všechny podmínky stanovené zákonem pro danou živnost, může živnost provozovat ještě předtím, než mu bude vydán živnostenský list.

Podle podmínek, které musí ohlašovatel při ohlášení živnosti splňovat, zejména však podle požadované odborné způsobilosti, se rozlišují tři druhy ohlašovacích živností:

Živnosti volné

Volná živnost obsahuje činnosti uvedené v příloze 4 Živnostenského zákona. Pro získání volné živnosti ji stačí ohlásit na živnostenském úřadě, zaplatit 1000 Kč za veškeré nahlášené živnosti a doložit splnění všeobecných podmínek *) pro udělení živnosti. Nemusíme dokládat vzdělání ani praxi.

Živnosti vázané

Vázaná živnost obsahuje činnosti uvedené v příloze 2 Živnostenského zákona. Pro získání živnosti vázané ji musíme ohlásit na živnostenském úřadě, zaplatit 1000 Kč za veškeré nahlášené živnosti, doložit splnění všeobecných podmínek *) a požadovanou odbornou způsobilost **) (např. vzdělání, praxi).

Živnosti řemeslné

Řemeslná živnost obsahuje činnosti uvedené v příloze 1 Živnostenského zákona. Pro získání řemeslné živnosti ji musíme ohlásit na živnostenském úřadě, doložit splnění všeobecných podmínek, požadovanou odbornou způsobilost **) a zaplatit 1000 Kč za veškeré nahlášené živnosti.

Živnosti koncesované

Koncesovaná živnost obsahuje činnosti uvedené v příloze 3 Živnostenského zákona. O koncesovanou živnost musíme požádat na živnostenském úřadě a zároveň doložit splnění všeobecných podmínek *), odborné způsobilosti **) a zaplatit 1000 Kč za veškeré nahlášené živnosti.

***) Všeobecné podmínky pro získání živnostenského listu:**

- stáří minimálně 18 let
- způsobilost k právním úkonům (což znamená, že jsme této způsobilosti nebyli zbaveni)
- bezúhonnost (úřad si to ověří v trestním rejstříku)

Za bezúhonného se nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen:

- pro trestný čin spáchaný úmyslně, ať již samostatně nebo v souběhu s jinými trestnými činy, a byl mu uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku, nebo
 - pro trestný čin spáchaný úmyslně, na který se nevztahuje ustanovení předchozího odstavce, jestliže byl tento trestný čin spáchán v souvislosti s podnikáním, pokud se na něho nehledí, jako by nebyl odsouzen.
- nemáme daňové nedoplatky u finančního úřadu (úřad si to může ověřit sám)
 - nemáme nedoplatky na sociální pojištění (úřad si to může ověřit sám)
 - doklad o vlastnictví, případně jiném užitelském právu (v případě, že chcete živnost provozovat v prostorách mimo trvalé bydliště)

Je nutné, aby u osoby hodlající živnostensky podnikat nenastala některá z překážek pro provozování živnosti. Samotný živnostenský zákon uvádí jako **překážky provozování živnosti** tyto situace:

- Na majetek fyzické či právnické osoby byl prohlášen konkurs; v takovém případě nemůže být živnost provozována ode dne prodeje podniku jedinou smlouvou nebo ode dne právní moci rozhodnutí, kterým soud ukončil provozování podniku.
- Insolvenční návrh byl zamítnut proto, že majetek dlužníka nepostačuje k úhradě nákladů insolvenčního řízení či proto, že majetek dlužníka je zcela nepostačující pro uspokojení věřitelů.
- Fyzické či právnické osobě byl uložen trest nebo sankce zákazu činnosti týkající se provozování živnosti v oboru.
- Podnikateli bylo zrušeno živnostenské oprávnění z důvodu, že závažným způsobem porušil podmínky stanovené rozhodnutím o udělení koncese, jestliže neplní své závazky vůči státu či jestliže neprovozuje živnost po dobu delší než 4 roky.

****) Odborná způsobilost pro řemeslné živnosti se prokazuje dokladem o:**

- a) řádném ukončení středního vzdělání s výučním listem v příslušném oboru vzdělání,
- b) řádném ukončení středního vzdělání s maturitní zkouškou v příslušném oboru vzdělání, nebo s předměty odborné přípravy v příslušném oboru,
- c) řádném ukončení vyššího odborného vzdělání v příslušném oboru vzdělání,
- d) řádném ukončení vysokoškolského vzdělání v příslušné oblasti studijních programů a studijních oborů, nebo
- e) uznání odborné kvalifikace, vydaným uznávacím orgánem podle zákona o uznávání odborné kvalifikace,
- f) ověření nebo uznání dosažené úplné kvalifikace pro příslušný obor na základě zákona o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání.

Občan České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie může prokázat odbornou způsobilost též:

- a) řádném ukončení středního vzdělání s výučním listem v příbuzném oboru vzdělání a dokladem o vykonání jednoroční praxe v oboru,
- b) řádném ukončení středního vzdělání s maturitní zkouškou v příbuzném oboru vzdělání a dokladem o vykonání jednoroční praxe v oboru,
- c) řádném ukončení vyššího odborného vzdělání v příbuzném oboru vzdělání a dokladem o vykonání jednoroční praxe v oboru,
- d) řádném ukončení vysokoškolského vzdělání v příslušné příbuzné oblasti studijních programů a studijních oborů,
- e) řádném ukončení rekvalifikace pro příslušnou pracovní činnost, vydaným zařízením akreditovaným podle zvláštních právních předpisů, nebo zařízením akreditovaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, nebo ministerstvem, do jehož působnosti patří odvětví, v němž je živnost provozována, a dokladem o vykonání jednoroční praxe v oboru, nebo
- f) vykonání šestileté praxe v oboru.

Odpovědný zástupce pro živnost

Odpovědný zástupce může vyřešit chybějící kvalifikaci a praxi při získávání živnosti. Kdy je potřeba odpovědný zástupce pro živnost

Odpovědný zástupce umožňuje podnikat OSVČ v oborech s živnostenským oprávněním, pro které nemá dotýčný podnikatel dostatečnou kvalifikaci v oboru – nesplňuje tedy zvláštní podmínky provozování živnosti, případně přestal-li podnikatel tyto podmínky splňovat. Splnění všeobecných podmínek provozování živnosti však musí nastat vždy u podnikatele samotného, tyto podmínky odpovědným zástupcem nahradit nelze.

Pokud tedy například má někdo rád práci se dřevem a chce si založit stolařskou dílnu, není však vyučen v příslušném ani příbuzném oboru, případně nesplňuje požadovanou praxi v oboru či rekvalifikaci tak, jak to požaduje živnostenský zákon pro udělení potřebné živnosti, může si živnost založit, pokud najde osobu, která uvedené vzdělání splňuje a je ochotna odpovědného zástupce vykonávat.

U právnické osoby (např. spol. s r.o.) se odpovědný zástupce ustanovuje při provozování živností, které vyžadují odbornou nebo jinou způsobilost. Tedy vždy, když druhem podnikání je jiná živnost než volná, která odbornou ani jinou způsobilost nevyžaduje.

Odpovědný zástupce je osoba ustanovená podnikatelem, která odpovídá za řádný provoz živnosti a za dodržování všech předpisů a je k podnikateli ve smluvním vztahu. Jejich dohoda o spolupráci:

- musí mít písemnou formu s uvedením základních údajů jednotlivých účastníků smlouvy (jméno, příjmení, popř. název společnosti, bydliště, popř. sídlo a IČO)
- musí obsahovat vymezení jejich spolupráce
- z hlediska formy má volnou podobu
- nemusí obsahovat ujednání o ceně
- zůstává založena u podnikatele pro případ kontroly

Právní vztah nastává i uzavřením pracovního poměru (zaměstnanec pracující v provozovně a splňující odbornou kvalifikaci v oboru, je ustanoven odpovědným zástupcem – ideální

varianta). Ustanovení do funkce může být provedeno dodatkem k pracovní smlouvě, není vhodné ustanovení do funkce vkládat přímo do pracovní smlouvy, v případě zrušení či odvolání z funkce odpovědného zástupce, pracovní vztah nezaniká a není proto nutno měnit pracovní smlouvu.

Odpovědný zástupce musí splňovat všeobecné i zvláštní podmínky provozování živnosti a nemůže být ustanoven do funkce odpovědného zástupce pro více než čtyři podnikatele. Podnikatel, který provozuje živnost prostřednictvím odpovědného zástupce, je povinen zajistit jeho účast při provozování živnosti v potřebném rozsahu. Nemůže jít tedy pouze o formální vztah, avšak podmínky dohledu mohou přizpůsobit účastníci smluvního vztahu svým potřebám. Situaci ovlivní například skutečnost, zda, odpovědný zástupce pracuje přímo ve firmě, kde vykonává odpovědného zástupce nebo jen vykonává poradenství a dozor externě.

Odpovědný zástupce může vždy okamžitě zrušit vykonávání funkce odpovědného zástupce - předepsaným způsobem, když podnikatel nerespektuje jeho rady a doporučení. Zrušením své funkce odpovědného zástupce může zabránit podnikateli pokračovat v postupu, se kterým nesouhlasí.

Odpovědnost za provedenou práci vždy nese sám podnikatel, nikoliv odpovědný zástupce.

Odpovědný zástupce pro živnost u právnické osoby

Právnická osoba ustanoví pro živnosti vyžadující splnění zvláštních podmínek provozování živnosti odpovědného zástupce, který tuto odbornou způsobilost splňuje. Do funkce odpovědného zástupce ustanoví česká právnická osoba osobu, která je jejím statutárním orgánem nebo jeho členem a která splňuje podmínky pro výkon funkce odpovědného zástupce. Nelze-li odpovědného zástupce ustanovit z uvedených osob, ustanovuje podnikatel odpovědného zástupce z jiných osob.

Odpovědným zástupcem právnické osoby nemůže být člen dozorčí rady či jiného kontrolního orgánu této právnické osoby, dále fyzická osoba, u níž trvá překážka provozování živnosti – například v případě insolvence. Odpovědným zástupcem nemůže být ani osoba, které bylo zrušeno živnostenské oprávnění v oboru, a to po dobu jednoho roku od právní moci rozhodnutí živnostenského oprávnění.

Odměňování odpovědného zástupce pro živnost

Forma odměňování a její výše závisí na dohodě mezi odpovědným zástupcem a podnikatelem, tato spolupráce může být i bezúplatná.

V případě zaměstnance se může jednat o příplatek ke mzdě.

Při vztahu podnikatel a jiný podnikatel (který vykonává funkci odpovědného zástupce) se jedná o fakturaci za provedené služby.

Ostatní formy odměn je nejlepší řešit formou Dohody o provedení práce.

Odpovědný zástupce a živnost ohlašovací

Podnikatel je povinen oznámit živnostenskému úřadu do 15 dnů ustanovení odpovědného zástupce pro živnost ohlašovací i ukončení výkonu jeho funkce. Oznámí-li ukončení výkonu funkce sám odpovědný zástupce, musí současně prokázat, že o ukončení výkonu své funkce informoval předem písemně podnikatele. Nevyplývá-li datum ukončení funkce odpovědného zástupce z oznámení podnikateli, považuje se den doručení oznámení odpovědného zástupce živnostenskému úřadu za den ukončení výkonu funkce odpovědného zástupce.

Odpovědný zástupce pro živnost ohlašovací může vykonávat svoji funkci ode dne ustanovení, splňuje-li podmínky vyžadované živnostenským zákonem.

Odpovědný zástupce a živnost koncesovaná

Podnikatel je povinen předložit ke schválení živnostenskému úřadu ustanovení odpovědného zástupce pro živnost koncesovanou. Ustanovení nabývá účinnosti dnem, kdy rozhodnutí o schválení nabylo právní moci, tj. až po schválení odpovědného zástupce živnostenským úřadem. Ukončení výkonu funkce odpovědného zástupce podnikatel oznámí živnostenskému úřadu do 15 dnů od ukončení výkonu funkce. Oznámí-li ukončení výkonu funkce sám odpovědný zástupce, musí doložit kopii oznámení podnikateli o ukončení jeho funkce. Nelze-li určit den ukončení výkonu funkce odpovědného zástupce podle oznámení podnikatele, končí výkon funkce odpovědného zástupce dnem doručení oznámení odpovědného zástupce živnostenskému úřadu. Uvedl-li odpovědný zástupce ve svém oznámení jako den ukončení výkonu své funkce den pozdější, končí výkon jeho funkce tímto dnem.

Podnikatel, odpovědný zástupce a povinnosti

Podnikatel je povinen ustanovit do 15 dnů nového odpovědného zástupce, přestane-li odpovědný zástupce vykonávat funkci nebo nesplňuje-li již výše uvedené podmínky, případně sám podnikatel přestal splňovat zvláštní podmínky provozování živnosti. Pokud tuto povinnost podnikatel nesplní, zahájí živnostenský úřad řízení o pozastavení provozování živnosti.

Podnikatel připojí k ohlášení (pokud se jedná o živnost ohlašovací) nebo ke schválení (v případě živnosti koncesované):

- je-li odpovědný zástupce státním příslušníkem členského státu Evropské unie, předkládá výpis z evidence trestů ne starší než 3 měsíce
- doklad prokazující odbornou způsobilost odpovědného zástupce, nutno doložit originál nebo úředně ověřenou kopii
- prohlášení odpovědného zástupce, že souhlasí s ustanovením do funkce; podpis na prohlášení musí být úředně ověřen - správním poplatkem, neučinil-li odpovědný zástupce prohlášení osobně a podepsal před živnostenským úřadem (zdarma).

Otázku odpovědného zástupce řeší především § 11 a § 12 Živnostenského zákona (455/1991 Sb.) v platném znění.

Ohlášení živnosti nebo žádost o koncesi

Ohlášení je možno podat osobně u jakéhokoliv obecního živnostenského úřadu – centrálního registračního místa (CRM) nebo zaslat tomuto úřadu poštou nebo elektronicky (se zaručeným elektronickým podpisem).

Dále je možno žádost podat osobně prostřednictvím kontaktního místa veřejné správy Czech POINT: <http://www.czechpoint.cz/web/>.

1. Doklady předkládané ohlašovatelem živnostenskému úřadu při ohlášení živnosti:

- Ohlášení živnosti (vyplněné předem, případně vyplněné na místě).
- Je-li fyzická osoba občanem jiného členského státu EU, předkládá výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem členského státu nebo členského státu posledního pobytu. Pokud stát takový výpis

nebo doklad nevydává, předkládá čestné prohlášení o bezúhonnosti učiněné před notářem nebo orgánem členského státu, jehož je občanem, nebo státu posledního pobytu (ne starší 3 měsíců). Doklad může být nahrazen dokladem o odborné způsobilosti, pokud prokazuje i bezúhonnost.

- Je-li fyzická osoba občanem jiného než výše uvedených států, předkládá výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný státem, jehož je občanem. Pokud stát takový výpis nebo doklad nevydává, předkládá čestné prohlášení o bezúhonnosti učiněné před notářem nebo orgánem státu, jehož je občanem, nebo posledního pobytu (ne starší než 3 měsíce).
- Prohlášení odpovědného zástupce (je-li ustanoven), že souhlasí s ustanovením do funkce, podpis na prohlášení musí být úředně ověřen, neučiní-li odpovědný zástupce prohlášení osobně před živnostenským úřadem.
- Doklad prokazující odbornou způsobilost podnikatele, popř. jeho odpovědného zástupce.
- Doklad prokazující právní důvod pro užívání prostor, do nichž fyzická osoba umístila místo podnikání, liší-li se od bydliště ohlašovatele.
- Doklad o zaplacení správního poplatku.

2. Potřebné formuláře a kde je lze získat:

"Jednotný registrační formulář pro fyzické osoby" (JRF), prostřednictvím kterého lze učinit na obecním živnostenském úřadu podání i k dalším úřadům, a to finančnímu úřadu, správě sociálního zabezpečení, zdravotní pojišťovně a úřadu práce.

Formulář lze získat na jakémkoliv obecním živnostenském úřadu, příp. je volně dostupný na internetových stránkách www.mpo.cz. (nejběžnější formuláře jsou rovněž přílohami tohoto materiálu)

V Jednotném registračním formuláři podnikatel dále může uvést údaje nezbytné pro podání vůči dalším výše uvedeným úřadům.

3. Správní a jiné poplatky:

- 1 000,- Kč za ohlášení živnosti při vstupu do živnostenského podnikání.
- 500,- Kč za další ohlášení živnosti bez ohledu na to, zda je ohlašována jedna či současně více živností. Poplatek se vybírá jen jednou, pokud bylo ohlášeno současně více živností nebo pokud je současně ohlášena živnost a podána žádost o koncesi. Poplatek je možno uhradit v hotovosti v místě sídla obecního živnostenského úřadu nebo poštovní poukázkou nebo bankovním převodem.
- 50,- Kč za přijetí podání kontaktním místem, je-li žádost podána prostřednictvím kontaktního místa veřejné správy, kromě výše uvedeného správního poplatku .

4. Lhůty pro provedení zápisu do živnostenského rejstříku:

Jsou-li splněny podmínky stanovené živnostenským zákonem pro ohlášení živnosti, živnostenský úřad ve lhůtě 5 dnů ode dne doručení ohlášení provede zápis do živnostenského rejstříku a vydá podnikateli výpis.

Registrační povinnosti živnostníka

V případě že se podnikatel kompletně nezaregistruje v rámci systému centrálního registračního místa – obecný živnostenský úřad, je nutno zajistit samostatně následující registrace.

1. Povinnosti OSVČ vůči zdravotní pojišťovně (zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění):

Pojištěnec, který je osobou samostatně výdělečně činnou, je povinen oznámit příslušné zdravotní pojišťovně zahájení a ukončení samostatné výdělečné činnosti nejpozději do osmi dnů ode dne, kdy tuto činnost zahájil nebo ukončil. Pojištěnec, podnikající na základě živnostenského oprávnění, splní tuto povinnost i tehdy, učiní—li oznámení příslušnému živnostenskému úřadu.

Za zahájení výdělečné činnosti se považuje okamžik, kdy se činnost začne provozovat s cílem "mít příjem" (tj. objednávky, fakturace, uzavření smlouvy apod.). Za zahájení výdělečné činnosti se nepovažuje pouhé získání živnostenského nebo jiného oprávnění k provozování samostatné výdělečné činnosti.

Po podání daňového přiznání předložit zdravotní pojišťovně do osmi dnů přehled o zaplacených zálohách, příjmech a vydáních. Současně s tímto přehledem je nutno předložit i doklad o dni podání daňového přiznání a doplatit ve stejné lhůtě případný doplatek pojistného, případně stanovit novou výši záloh.

2. Povinnosti OSVČ vůči Finančnímu úřadu (vymezuje zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků):

Poplatník, který obdrží povolení nebo získá oprávnění k podnikatelské činnosti nebo začne provozovat jinou samostatnou výdělečnou činnost, je povinen do třiceti dnů podat přihlášku k registraci u místně příslušného správce daně. Tato lhůta začne běžet následující den po dni právní účinnosti povolení nebo oprávnění k podnikatelské činnosti nebo po dni, kdy začne provozovat jinou samostatnou výdělečnou činnost. Pro účely tohoto zákona se rozumí dnem právní účinnosti den, kdy je poplatník podle příslušných předpisů oprávněn začít vykonávat podnikatelskou činnost.

Poplatník, který podniká na základě živnostenského oprávnění, splní tuto povinnost též tehdy, podá—li přihlášku nebo učiní—li oznámení na živnostenském úřadu.

Poplatník je povinen oznámit správci daně do třiceti dnů zřízení stálé provozovny a její umístění na území České republiky. Zpravidla třicet dnů před zrušením této stálé provozovny oznámí tuto skutečnost správci daně.

Plátce daně je povinen podat přihlášku k registraci u správce daně nejpozději do patnácti dnů od vzniku povinnosti srážet daň nebo zálohy na ni nebo daň vybírat, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak.

3. Povinnost OSVČ vůči OSSZ (Okresní správa sociálního zabezpečení) - (589/1992 Sb. o pojistném na soc. zabezp. a příspěvku na státní politiku zam.):

Zahájení samostatné výdělečné činnosti nebo spolupráce je nutno oznámit příslušné OSSZ

nejpozději do osmého dne následujícího měsíce od měsíce, ve kterém byla zahájena činnost. Platí i při započetí spolupráce při výkonu samostatné výdělečné činnosti.

4. Povinnost zaměstnavatele vůči OSSZ (zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení):

Zaměstnavatel, který zaměstnává osoby uvedené v § 5 odst. 1 písm. w) a x) zákona o důchodovém pojištění, je povinen na předepsaném tiskopisu oznámit okresní správě sociálního zabezpečení den zahájení jejich práce (činnosti), a to do 8 dnů ode dne zahájení práce (činnosti), a den skončení jejich práce (činnosti), také do 8 dnů ode dne skončení jejich práce (činnosti). Zaměstnavatel je povinen písemně ohlásit okresní správě sociálního zabezpečení změnu údajů uvedených na oznámení podle věty první, a to do 8 dnů ode dne, kdy tato změna nastala.

5. Povinnost zaměstnavatele vůči Úřadu práce – (zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti):

Zaměstnavatel je povinen do 10 kalendářních dnů ode dne následujícím po vytvoření, uvolnění nebo obsazení pracovního místa oznámit příslušnému úřadu práce volná pracovní místa a jejich charakteristiku (§ 35) a neprodleně, nejpozději do 10 kalendářních dnů dnem následujícím po vytvoření, uvolnění nebo obsazení pracovního místa, oznámit obsazení těchto míst. Volnými pracovními místy se rozumí nově vytvořená nebo uvolněná pracovní místa, na která zaměstnavatel zamýšlí získat zaměstnance.

6. Povinnosti vůči Živnostenskému úřadu při zřízení provozoven (vymezuje zákon Č. 455/1991, o Živnostenském podnikání, § 17):

Podnikatel je povinen zahájení a ukončení provozování živnosti v provozovně oznámit předem živnostenskému úřadu; to neplatí pro zahájení provozování živnosti v provozovně, která je uvedena v ohlášení živnosti podle § 45 odst. 2 písm. g) a § 45 odst. 3 písm. f) nebo v žádosti o koncesi podle § 50 a pro automaty a mobilní provozovny.

7. Povinnost zaměstnavatele sjednat zákonné pojištění pro případ své odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání (podle § 205d odstavec 7 zákona č.65/1965 Sb., zákoníku práce, ve znění zákona č.37/1993 Sb.):

Pojištění je placeno za každého zaměstnance. Výše pojištění je stanovena přílohou k vyhlášce a vychází z vykonávané činnosti zaměstnanců.

Registrace dle okolností nebo úvahy podnikatele

Následující registrace nejsou pro živnostníky povinné ve všech případech, ale někdy se registrování může podnikateli vyplatit.

1. Registrace na Finančním úřadě a) k dani z přidané hodnoty (DPH)

- Kdy musíme být plátcí DPH:

Automaticky se stáváme plátcí DPH, jestliže jsme za předchozích 12 kalendářních měsíců dosáhli obrátu 1 milionu Kč. Obchodujeme-li se zahraničím, nastanou situace, ve kterých se rovněž automaticky stáváme plátcí DPH, o tom blíže Zákon o DPH.

- Dobrovolná registrace jako plátce DPH:

Zaregistrovat se můžeme jako plátcí DPH dobrovolně. Vhodné to bývá, pokud mezi našimi zákazníky převažují plátcí DPH.

Dobrovolná registrace je výhodná pro ty, kdo prodávají zboží nebo poskytují služby, na které je snižená sazba DPH.

b) k silniční dani

Silniční daň jsme povinni platit, jestliže naše motorové vozidlo používáme pro podnikání nebo jinou samostatnou výdělečnou činnost. Není přitom důležité, zda jej máme zařazené do obchodního majetku, ani zda vedeme daňovou evidenci či uplatňujeme výdaje procentem z příjmů.

c) ke spotřební dani

Jen pro výrobce zákonem určených komodit (např. alkohol, tabákové výrobky, ropné produkty apod.)

d) k dani z nemovitosti

Povinná pro podnikatele majícího v majetku firmy nemovitost.

e) k dani z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků

Povinná pro podnikatele, který bude mít zaměstnance

2. Nemocenské pojištění u OSSZ

Placením nemocenského pojištění získáme kromě nároku na nemocenskou rovněž nárok na peněžitou pomoc v mateřství, ošetřovné a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

U OSVČ není účast na nemocenském pojištění podmíněna její účastí na důchodovém pojištění. OSVČ může být účastna nemocenského pojištění bez ohledu na placení záloh na důchodové pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. OSVČ může být účastna nemocenského pojištění i tehdy, pokud vykonává výdělečnou činnost mimo území ČR, avšak na základě oprávnění vyplývajících z právních předpisů ČR. Účast na nemocenském pojištění vzniká na základě přihlášky k nemocenskému pojištění a zaplacením pojistného na nemocenské pojištění. Uvedené se týká příjmů z podnikání nebo z jiné samostatné výdělečné činnosti, zaměstnanci platí pojištění ze zákona.

3. Registrace do Obchodního rejstříku

Povinnost podat návrh na zápis do obchodního rejstříku mají podnikající fyzické osoby následujících dvou kategorií:

- osoby, jejichž výše příjmů či výnosů (případně snížených o DPH) dosáhla či přesáhla za dvě po sobě jdoucí účetní období v průměru částku 120 milionů Kč, nebo
- osoby, jež provozují živnost průmyslovým způsobem. Provozování živnosti průmyslovým způsobem upravuje ust. § 7a Živnostenského zákona. Jedná se o složitější činnosti, u nichž již jednotlivé dílčí činnosti naplňují znaky živnosti. Pokud jde o živnost provozovanou průmyslovým způsobem, je tato skutečnost vyznačena i na živnostenském listu.

Z této registrace vyplývá pro OSVČ povinnost vést účetnictví, nelze již vést pouze daňovou evidenci.

2.2 Obchodní společnosti

Podrobné informace o jednotlivých typech obchodních společností najdete v Obchodním zákoníku (zákon č.513/1991 Sb.). Následující text vám pomůže k základní orientaci a následnému porozumění textům zákona, případně ke kvalifikovanému rozhovoru s advokátem, který vám obchodní společnost bude zakládat.

Založení a vznik obchodních společností obecně

Obchodní společnosti vznikají ve dvou etapách. V první etapě dochází k založení společnosti a v druhé etapě dochází k jejímu vzniku jako právnické osoby, a to ke dni jejího zápisu do obchodního rejstříku. Samotné založení společnosti neznamena její právní existenci. V období mezi svým založením a vznikem obchodní společnost nemá právní subjektivitu (nemůže nabývat práva a povinnosti, a to ani vlastním jednáním, ani jednáním jiných osob) a neexistují ani její orgány. Společníci společnosti jsou jenom v postavení zakladatelů, ne společníků.

V případě, že někdo (zakladatelé nebo jakékoli jiné osoby) jedná jménem společnosti před jejím vznikem, je z tohoto jednání zavázán (např. jednání o uzavření pracovní smlouvy mezi zakladateli společnosti a zaměstnanci ohledně vykonávání práce pro společnost, uzavření nájemní smlouvy k pronájmu prostorů, kde bude společnost vykonávat svoji činnost, apod.). V případě, že společníci nebo příslušný orgán společnosti tato jednání schválí do 3 měsíců od vzniku společnosti, platí, že společnost byla zavázána z těchto jednání od počátku. V opačném případě zůstanou z těchto jednání zavázány osoby, které jménem společnosti před jejím vznikem jednaly. Zákon však nevylučuje, aby tyto osoby postoupily pohledávky (podle ustanovení § 524 Občanského zákoníku) z takových jednání společnosti, nebo aby společnost převzala takto vzniklé dluhy, anebo aby k nim přistoupila podle příslušných ustanovení občanského zákoníku.

Založení a vznik obchodních společností a družstev je v zásadě složitý proces na sebe navazujících právních a souvisejících úkonů a je obvyklé, že zakladatelé tuto činnost svěřují do rukou svých právních zástupců, advokátů, kteří připraví veškeré nutné dokumenty, řídí celý proces založení a vzniku obchodní společnosti či družstva a komunikují s příslušnými soudy a úřady.

Založení společnosti

Společenská smlouva (zakladatelská listina)

Obchodní společnosti se v případě, že zákon nestanoví jinak (jinak je to u akciové společnosti) a v případě, že jsou zakládány více než jednou osobou, zakládají společenskou smlouvou podepsanou všemi zakladateli. Nezbytnou podmínkou je, aby podpisy zakladatelů byly úředně ověřeny, nevyžaduje-li zákon, že společenská smlouva musí mít formu notářského zápisu – viz níže (úřední ověřování podpisů zakladatelů, tzv. legalizaci provádějí zejména notáři, krajské úřady, obecní úřady s rozšířenou působností, obecní úřady a zastupitelské úřady ČR a nově též advokáti).

Zakladatel může zmocnit na základě speciální plné moci i svého obecného zmocněnce či advokáta k založení společnosti. Takovou plnou moc nemůže nahradit generální plná moc (ledaže by obsahovala výslovné zmocnění k uzavření konkrétní společenské smlouvy) ani

prokura. Na plné moci však musí být úředně ověřen podpis zmocnitele – tedy zakladatele a tato plná moc je přílohou společenské smlouvy.

V případě, že je společnost zakládána jediným zakladatelem (zákon tuto možnost připouští u společnosti s ručením omezením a u akciové společnosti, v případě, že jediný akcionář je i právnickou osobou) je společenská smlouva nahrazena zakladatelskou listinou nebo smlouvou, která musí obsahovat stejné náležitosti jako společenská smlouva (viz níže).

Jestliže se jedná o společenskou smlouvu nebo zakladatelskou listinu společnosti s ručením omezeným a zakladatelskou smlouvu akciové společnosti, musí mít tyto dokumenty formu notářského zápisu. **Notářský zápis musí obsahovat:**

1. místo, den, měsíc a rok úkonu,
2. jméno a příjmení notáře a jeho sídlo,
3. jméno, příjmení, bydliště, rodné číslo (není-li tak datum narození) účastníků a jejich zástupců,
4. prohlášení účastníků o tom, že jsou způsobilí k právním úkonům,
5. údaj, jakým způsobem byla ověřena totožnost účastníků,
6. obsah úkonu,
7. údaj o tom, že byl zápis po přečtení účastníky schválen,
8. podpisy účastníků nebo jejich zástupců,
9. otisk úředního razítka notáře a jeho podpis.

Notářský zápis vyhotoví každý notář na základě podkladů a skutečností, které mu sdělí a doloží zakladatel či jeho právní zástupce. Za vyhotovení notářského zápisu je účtována cena dle notářského tarifu (cena se odráží od výše tarifní hodnoty úkonu). Za vydání stejnopisu notářského zápisu si notář podle tarifu bude účtovat 100 Kč bez DPH za každou stránku, zatímco za vydání opisu 30 Kč bez DPH za stránku.

Splacení vkladů a správce vkladů

Před vznikem společnosti nemůže společnost nabývat svůj majetek, protože nemá právní subjektivitu. Z toho důvodu musí zakladatelé ve společenské smlouvě nebo zakladatelské listině pověřit konkrétní osobu správou splacených vkladů, které podle zákona musí být složeny ještě před vznikem společnosti (u společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti). Správce vkladů má povinnost o svěřené vklady řádně pečovat.

Správce vkladů může být pověřen některý ze zakladatelů nebo, pokud jde o peněžité vklady, pověřená banka. V případě, že je správcem vkladů banka, musí banka s výkonem této funkce vyslovit souhlas, a to například smlouvou o správě vkladu uzavřenou mezi bankou a zakladateli. Ve smlouvě o správě vkladu musí být zahrnuto zřízení účtu, na který budou vklady splaceny a dále i ujednání o pečování vkladu bankou.

V praxi však nejčastěji bývá správou vkladů pověřen zakladatel, který založí u vybrané banky účet, na který budou vklady splaceny. V tomto případě plní funkci smlouvy o správě vkladu společenská či zakladatelská smlouva.

Jestliže je do společnosti vkládán nepeněžitý vklad, musí být jeho hodnota určena znaleckým posudkem a tento vklad musí být celý splacen před podáním návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku. Jestliže je nepeněžitým vkladem nemovitost, jsou k jeho splacení nezbytné dva úkony vkladatele. Vkladatel musí předat správci vkladu písemné prohlášení o splacení vkladu spočívajícího v nemovitosti s úředně ověřeným podpisem a musí mu rovněž předat vkládanou nemovitost. Předáním této nemovitosti je vklad splacen.

Společnost se s vlastníkem této nemovitosti stane vkladem vlastnického práva na základě prohlášení vkladatele s úředně ověřeným podpisem. Je-li předmětem vkladu věc movitá, je vklad splacen předáním věci správci vkladu, pokud není společenskou smlouvou stanoveno jinak. U ostatních nepeněžitých vkladů je vklad splacen uzavřením písemné smlouvy o vkladu, kterou jménem společnosti uzavírá správce vkladu.

Správce vkladu je povinen vydat písemné prohlášení o splacení vkladu nebo jeho části jednotlivými společníky, které je přílohou k návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku. Jestliže správce vkladu uvede v prohlášení vyšší částku, než která je splacena, ručí věřitelům společnosti za jejich závazky až do výše tohoto rozdílu, a to po dobu 5 let od zápisu společnosti do obchodního rejstříku.

Vznikem společnosti se stávají tyto vklady jejím majetkem a společnost s nimi může volně disponovat.

Získání podnikatelského oprávnění

Ještě před vznikem společnosti musí společnost získat podnikatelské oprávnění (za předpokladu, že je založena za účelem podnikání), a to buď živnostenské či jiné podnikatelské oprávnění. Průkazem živnostenského oprávnění je ve smyslu živnostenského zákona od 1. 7. 2008 výpis z živnostenského rejstříku. Živnostenský úřad vydá výpis z živnostenského rejstříku, a to na základě žádosti zakladatelů, popřípadě orgánů nebo osob, oprávněných podat návrh na zápis do obchodního rejstříku, je-li prokázáno, že společnost byla založena. Společnostem však vzniká živnostenské oprávnění až dnem zápisu do obchodního rejstříku, a to v rozsahu zapsaného předmětu podnikání. Nebude-li podán návrh na zápis do obchodního rejstříku do 90 dnů od doručení živnostenského oprávnění, nebo není-li návrhu na zápis společnosti vyhověno, rozhodne živnostenský úřad o tom, že ohlašovatel podmínky pro vznik živnostenského oprávnění nesplnil. Průkazem jiné podnikatelské činnosti je pak oprávnění vydané příslušným orgánem podle jiných právních předpisů.

Obchodní firma

Obchodní firma je název, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. Všechny obchodní společnosti založené za účelem podnikání (společnost s ručením omezeným a akciová společnost mohou být založeny i za jiným účelem) se zapisují do obchodního rejstříku a proto musí mít obchodní firmu. Každá forma obchodní společnosti má zákonem stanoven dodatek označující její právní formu (např. s.r.o. nebo a.s.) Tento dodatek je ze zákona součástí obchodní firmy společnosti.

Obchodní firma především nesmí být zaměnitelná s jinou (ani sluchově), a to v rámci celého státu, přičemž k odlišení nestačí dodatek označující právní formu. Obecně závazné právní předpisy neurčují, kolik písmen má obchodní firma obsahovat. Pokud by firma byla nezaměnitelná, teoreticky nic nebrání tomu, aby obsahovala třeba jen dvě písmena (takovou firmu však nelze dohledat ve veřejně přístupném elektronickém obchodním rejstříku). Z praktických zkušeností je však nutno poukázat na skutečnost, že rejstříkové soudy zpravidla vyžadují minimálně tři znaky, neboť dva a méně znaků neposkytují dostatečnou záruku výlučnosti firmy. Jako zaměnitelnou pak často posuzují takovou obchodní firmu, která obsahuje zkratku nebo jiný výrazný prvek shodný s obchodní firmou jiné společnosti. Současně ale platí, že firmy podnikatelů, jejichž podniky příslušejí k témuž koncernu, mohou obsahovat shodné prvky, obsahují-li dodatek o příslušnosti ke koncernu a jsou-li dostatečně navzájem rozlišitelné.

Doložení právního důvodu sídla

Před vznikem společnosti je dále potřeba, aby zakladatelé společnosti opatřili dokument, kterým bude doložen právní důvod užívání prostor, které budou sloužit jako sídlo společnosti. K doložení právního důvodu užívání prostor se dokládá buď písemné prohlášení vlastníka nemovitosti, bytu nebo nebytového prostoru, kde jsou prostory umístěny, nebo prohlášení osoby oprávněné nemovitostí, bytem nebo nebytovým prostorem jinak nakládat, že s umístěním sídla souhlasí. Na těchto prohlášeních nemusí být úředně ověřené podpisy vlastníka nebo oprávněných osob. I když zákon přímo nevyžaduje, aby byl kromě prohlášení dokládán i výpis z katastru nemovitostí ne starší než 3 měsíce, je potřeba tento výpis z katastru nemovitostí dokládat podle vyhlášky č. 250/2005, která stanoví potřebné dokumenty k podání návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku.

Vznik společnosti

Obchodní společnosti a družstva vznikají až ke dni zápisu do obchodního rejstříku. Až tímto dnem se založená společnost stane právnickou osobou, která může nabývat práva a povinnosti, vlastním jednáním se zavazovat a být účastníkem soudního nebo jiných druhů řízení. Jestliže ve společenské smlouvě nebo zakladatelské listině není uvedeno, na jakou dobu je společnost založena, má se za to, že je založena na dobu neurčitou. Návrh na zápis společnosti do obchodního rejstříku musí být podán k příslušnému rejstříkovému soudu nejpozději do 90 dnů od založení společnosti nebo od doručení živnostenského nebo jiného podnikatelského oprávnění.

Například v případě, že je společnost založena za účelem podnikání, ke kterému se nevyžaduje vydání průkazu podnikatelského oprávnění (takovým předmětem podnikání je například „pronájem nemovitostí, bytu a nebytových prostor bez poskytování jiných než základních služeb, zajišťujících řádný provoz nemovitostí, bytů a nebytových prostor), je nutno podat návrh na zápis do 90 dnů od založení této společnosti. Má-li společnost průkaz podnikatelského oprávnění, běží lhůta 90 dnů ode dne doručení tohoto průkazu. V případě nedodržení této lhůty nelze již na základě získaného podnikatelského oprávnění podat návrh na zápis do obchodního rejstříku. Jestliže rejstříkový soud zamítne návrh na zápis společnosti, má se za to, že společnost nikdy nevznikla.

Příslušným rejstříkovým soudem k zápisu společnosti je soud, v jehož obvodu je obecný soud právnické soby, jíž se zápis týká. Obecným soudem v **rejstříkových věcech je vždy krajský soud** (Městský soud v Praze pro Prahu a Středočeský kraj, Krajský soud v Českých Budějovicích, KS v Plzni, KS v Ústí nad Labem, KS v Hradci Králové, KS v Brně a KS v Ostravě).

Návrh na zápis společnosti do obchodního rejstříku musí být podán na speciálním formuláři, který je k dispozici na serveru www.justice.cz. Náležitosti návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku a listiny dokládané budou uvedeny níže, u jednotlivých forem obchodních společností.

Soudní poplatek za zápis společnosti do obchodního rejstříku činí 5.000,- Kč. Tento poplatek lze zaplatit v kolcích, které se vylepí na návrh, nebo bankovním převodem na příslušný účet rejstříkového soudu. Rejstříkový soud musí dodržet obecnou lhůtu pěti pracovních dnů k provedení zápisu společnosti do obchodního rejstříku, do této lhůty se však nezapočítává den, kdy byl podán návrh na zápis. V případě, že rejstříkový soud v této lhůtě neprovede přímý zápis nebo nerozhodne ve věci usnesením, začíná běžet fikce zápisu a faktická realizace zápisu, tedy přenesení údajů do databáze, musí proběhnout v zákonné lhůtě 2 dnů ode dne, kdy fikce zápisu nastala.

Rejstříkový soud zapíše společnost ke dni určenému v návrhu na zápis, nejdříve však ke dni jeho provedení. Rozhodne-li rejstříkový soud o zápisu usnesením, provede se zápis až ke dni právní moci takového usnesení. Po provedeném zápisu nelze již zrušit rozhodnutí, jímž rejstříkový soud povolil zápis společnosti, ani se nelze domáhat určení, že společnost nevznikla. Lze se jenom domáhat prohlášení neplatnosti společnosti, a to jenom v zákonem stanovených případech.

Ode dne zápisu společnosti do obchodního rejstříku – tedy ode dne vzniku společnosti, začínají společností plynout následující lhůty:

- 8 dnů k zaregistrování u správy sociálního zabezpečení za předpokladu, že společnost má zaměstnance
- 8 dnů k zaregistrování u zdravotních pojišťoven za předpokladu, že společnost má zaměstnance
- 30 dnů k zaregistrování u finančního úřadu (registrace k vybraným daním)

Založení a vznik společnosti s ručením omezeným

Základní charakteristika společnosti s ručením omezeným (s.r.o.)	
nejnižší počet zakladatelů	1 fyzická nebo 1 právnická osoba
nejvyšší počet společníků	50
minimální výše základního kapitálu	200 000,- Kč
nejnižší možný vklad	20 000,- Kč
nejvyšší možný vklad	neomezen
rozsah splacení vkladu při vzniku	30% z každého vkladu celkem nejméně 100 000,-Kč
dobu splacení vkladu	nejvýše do 5 let od vzniku
počet hlasů ke vkladu	na každých 1000,- Kč 1 hlas (může být ve společenské smlouvě určeno i jinak)
ručení společníka za závazky spol.	společně a nerozdílně do výše nesplacených vkladů všech společníků podle stavu zápisu do OR
předmět činnosti	podnikání, lze založit i za jiným účelem
orgány společnosti	valná hromada, statutární orgán – jednatelé, dozorčí rada (nepovinná), další dle společenské smlouvy
zakladatelský dokument	společenská smlouva nebo zakladatelská listina ve formě notářského zápisu
povinnost a výše rezerv	vytváří se rezervní fond ze zisku, výše podle společenské smlouvy – nejméně však 10 % zisku

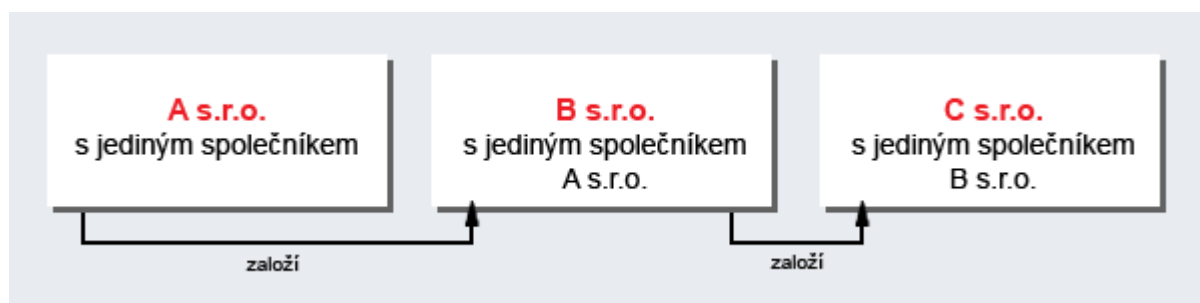
Uzavření a podepsání společenské smlouvy nebo zakladatelské listiny

Společnost s ručením omezeným (dále jen „s.r.o.“) se zakládá podepsáním **společenské smlouvy**, jestliže je založena **dvěma nebo více zakladateli**. Zakladateli s.r.o. mohou být jak osoby fyzické, tak osoby právnické, a to jak osoby české nebo zahraniční.

Společnost s ručením omezeným lze založit i **jediným zakladatelem**, který sepisuje **zakladatelskou listinu**. Jediným zakladatelem může být jak fyzická, tak i právnická osoba.

Zákon vylučuje, aby společnost s ručením omezeným, která má jen jednoho společníka (a to jak fyzickou nebo právnickou osobu), byla jediným zakladatelem jiné společnosti s ručením omezeným. Založením takové společnosti by mohlo dojít k řetězovitému zakládání společností s ručením omezeným o jediném zakladateli – společnosti s ručením omezeným, čímž by docházelo k nepřehledné situaci, která by byla ke škodě věřitelů těchto společností.

Znázornění zakázaného řetězení společností:

Zákon též vylučuje, aby se společnost s ručením omezeným s jediným společníkem stala jediným společníkem jiné společnosti ručením omezeným. To znamená, že v praxi by byla absolutně neplatná např. smlouva o převodu obchodního podílu, kterou společník s.r.o. převádí obchodní podíl na druhého společníka, jímž je s.r.o. s jediným společníkem, která se má stát jediným společníkem. Fyzická osoba může být jediným společníkem maximálně tří společností s ručením omezeným.

Společenská smlouva nebo zakladatelská listina s.r.o. musí mít formu notářského zápisu. Nedostatek této předepsané formy způsobuje neplatnost smlouvy.

Společenská smlouva (zakladatelská listina) musí obsahovat minimálně tyto náležitosti:

1. firmu a sídlo společnosti,
2. určení společníků uvedením firmy nebo názvu a sídla právnické osoby nebo jména a bydliště fyzické osoby,
3. předmět podnikání (činnosti),
4. výši základního kapitálu a výši vkladu každého společníka včetně způsobu a lhůty splacení vkladu,
5. jména a bydliště prvních jednatelů společnosti a způsob, jakým jednají jménem společnosti,
6. jména a bydliště členů dozorčí rady, pokud se zřizuje,
7. určení správce vkladu,
8. jiné údaje, které vyžaduje obchodní zákoník (například údaje o rezervním fondu, a v případě, že vložen do společnosti při jejím založení nepeněžitý vklad, další obligatorní náležitosti společenské smlouvy je uvedení předmětu nepeněžitého vkladu a částka, kterou se započítává na vklad společníka).

Společenská smlouva **může** určit, že společnost vydá stanovy, které upraví vnitřní organizaci společnosti a podrobněji některé náležitosti obsažené ve společenské smlouvě (v praxi však není obvyklé, aby s.r.o. přijala stanovy). Společenskou smlouvou lze upravit další záležitosti, které však nejsou povinnými náležitostmi. V případě, že společenská smlouva neobsahuje minimální náležitosti, je neplatná a jejím podepsáním není společnost založena.

Splacení vkladů před vznikem s.r.o.

Před podáním návrhu na zápis s.r.o. musí být splacena nejméně zákonem určená část peněžitých vkladů společnosti a všechny nepeněžitě vklady (hodnota nepeněžitých vkladů musí být určena znaleckým posudkem). Zákon stanoví, že na každý peněžitý vklad musí být splaceno nejméně 30 % (v případě, že vklad společníka činí 20 000,- Kč, musí tento společník splatit před podáním návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku

nejméně 6 000,- Kč). Zákon dále stanoví, že celková výše splacených peněžitých vkladů spolu s hodnotou splacených nepeněžitých vkladů musí **činit alespoň 100 000,- Kč**.

Zákon tedy stanoví pouze minimální rozsah splacení vkladů před zápisem společnosti do obchodního rejstříku. Společenská smlouva, kterou je určena výše základního kapitálu a výše vkladu každého společníka včetně způsobu a lhůty splacení vkladu, může založit povinnost splatit vklady před zápisem do obchodního rejstříku ve větším rozsahu, popřípadě splatit všechny vklady před zápisem.

Má-li společnost jediného zakladatele, musí tento zakladatel splatit vklad v celém rozsahu před podáním návrhu na zápis do obchodního rejstříku, to znamená, že jestliže činí základní kapitál této jednočlenné s.r.o. 200 000,- Kč, musí být splaceno 200 000,- Kč. V případě, že se fyzická nebo právnická osoba stane jediným společníkem až po vzniku společnosti, tedy všechny obchodní podíly společnosti se spojí v rukou jediného společníka, je tento společník povinen do 3 měsíců ode dne spojení obchodních podílů splatit zcela všechny peněžitě vklady nebo převést část obchodního podílu na jinou společnost.

Získání podnikatelského oprávnění s.r.o.

V případě, že je s.r.o. založena za účelem podnikání musí jednatelé s.r.o. požádat o vydání živnostenského nebo jiného podnikatelského oprávnění. Ode dne doručení průkazu podnikatelského oprávnění plyne 90 denní lhůta k podání návrhu na zápis do obchodního rejstříku.

Návrh na zápis s.r.o. do obchodního rejstříku

Návrh na zápis společnosti s ručením omezeným do obchodního rejstříku podávají **všichni jednatelé svým jménem**, nikoliv jménem již založené osoby. **Pravost podpisů** všech jednatelů musí být **úředně ověřena**. Jednatelé mohou zmocnit k vypracování a podání návrhu na zápis i jiné osoby, například advokáta, a pravost podpisů na plné moci musí být rovněž úředně ověřena.

Přílohy k návrhu na zápis s.r.o. do obchodního rejstříku

K návrhu na zápis s.r.o. se dokládají následující přílohy:

- **Doklady o založení**
 - o Společenská smlouva nebo zakladatelská listina ve formě notářského zápisu
- **Doklady o předmětu podnikání** (je-li založena za účelem k podnikání)
 - o oprávnění k podnikatelské činnosti (výpis z živnostenského rejstříku)
- **Doklady o splacení vkladu**
 - o prohlášení správce vkladu s úředně ověřeným podpisem (právní názory se liší, zda je u tohoto dokumentu potřeba úředně ověřeného podpisu nebo ne. Doporučujeme však pro zvýšení právní jistoty podpis nechat ověřit)
 - o potvrzení banky o složení vkladu na základní kapitál
 - o v případě **nepeněžitého vkladu**, kdy je vkladem nemovitost:
 - výpis z katastru nemovitostí na vkládanou nemovitost (pro jistotu ne starší než tři měsíce)
 - usnesení příslušného soudu o jmenování znalce
 - znalecký posudek soudem jmenovaného soudního znalce na vkládanou nemovitost

- písemné prohlášení vkladatele nemovitosti s úředně ověřeným podpisem
- **Doklady o sídle**
 - o Písemné prohlášení vlastníka prostor, kterým uděluje souhlas k užívání těchto prostor, anebo správce zmocněného k udělení souhlasu s umístěním sídla a zmocnění tohoto správce
 - o Výpis z katastru nemovitostí ne starší 3 měsíců
- **Doklady o jednatelích**
 - o výpis z rejstříku trestů jednatelů ne starší než 3 měsíce (v případě, že se jedná o občana jiného členského státu EU, postačí jenom výpis z tohoto státu. V případě, že se jedná o občana jiného státu než je EU, je potřeba výpis ze státu, jehož je občanem a výpis ze států, ve kterých se nepřetržitě alespoň 3 měsíce zdržoval v posledních 3 letech)
 - o čestné prohlášení jednatele s úředně ověřeným podpisem o tom, že je způsobilý k právním úkonům, že splňuje podmínky provozování živnosti podle § 6 živnostenského zákona a nenastala u něj skutečnost, jež je překážkou provozování živnosti dle § 8 a splňuje podmínky podle § 38l obchodního zákoníku
- **Doklady o členech dozorčí rady** (je-li tento nepovinný orgán zřízen)
 - o stejné doklady jako u jednatelů
- **Doklady do sbírky listin**
 - o společenská smlouva nebo zakladatelská listina
 - o podpisové vzory jednatelů
 - o znalecký posudek na vkládanou nemovitost (je-li vložena nemovitost)
- **Ostatní dokumenty**
 - o plná moc advokátovi, notáři nebo jinému zástupci (jestliže jednatele zmocnili tyto osoby k podání návrhu na zápis s úředně ověřenými podpisy jednatelů)
 - o souhlas zapisované fyzické nebo právnické osoby se zápisem do obchodního rejstříku s úředně ověřeným podpisem (v případě, že se v rámci zápisu s.r.o. do obchodního rejstříku zapisují jiné fyzické nebo právnické osoby, musí navrhovatel tento souhlas doložit spolu se souhlasem jednatelů)

Založení a vznik akciové společnosti

Základní charakteristika akciové společnosti (a.s.)	
nejnižší počet zakladatelů	2 fyzické nebo 1 právnická osoba
nejvyšší počet společníků	neomezeno
minimální výše základního kapitálu	2 000 000,- Kč (s veřejnou nabídkou akcií 20 000 000,- Kč)
nejnižší možný vklad	takový, aby součet byl nejméně 2 000 000,- Kč (s veřejnou nabídkou akcií až 20 000 000,- Kč)
nejvyšší možný vklad	neomezen
rozsah splacení vkladu při vzniku	30 % jmenovité hodnoty akcií a emisní ážio
dobu splacení vkladu	nejvýše do 1 roku od vzniku
počet hlasů ke vkladu	hlas spojen s akcií (na akcie se stejnou jmenovitou hodnotou stejný počet hlasů)
ručení akcionáře za závazky spol.	neručí
předmět činnosti	podnikání, lze založit i za jiným účelem
orgány společnosti	valná hromada, statutární orgán – představenstvo, dozorčí rada, další dle stanov
zakladatelský dokument	ustavující valná hromada nebo zakladatelská smlouva či listina ve formě notářského zápisu
povinnost a výše rezerv	vytváří se rezervní fond, ze zisku, výše je určena podle stanov, nejméně 20 % z čistého zisku, ne však výše než 10 % z hodnoty základního kapitálu

Akciová společnost může být založena **dvěma způsoby**, a to buď na základě **veřejné nabídky akcií** (tzv. sukcesivní založení) nebo **bez veřejné nabídky k upsání akcií** (tzv. simultánní založení).

Zakladatelé akciové společnosti, zakladatelská smlouva nebo listina a stanovy

Akciová společnost může být založena i jediným zakladatelem, a tento **jediný zakladatel může být pouze právnická osoba** (na rozdíl od s.r.o.). Tímto zakladatelem může být i stát. V případě, že je a.s. založena jediným zakladatelem, sepisuje tento zakladatel zakladatelskou listinu ve formě notářského zápisu. Jinak může být a.s. založena **dvěma (fyzické osoby) nebo více zakladateli**, kteří podepisují zakladatelskou smlouvu ve formě notářského zápisu. I když zákon stanoví, že fyzická osoba nemůže sama založit akciovou společnost, není zakázáno soustředění akcií v rukách jedné fyzické osoby.

Na rozdíl od ostatních forem společností nepostačuje u akciové společnosti k jejímu založení uzavření zakladatelské smlouvy nebo podepsání zakladatelské listiny. **Proces založení společnosti je ukončen až přijetím rozhodnutí** předepsaných zákonem, a to:

- rozhodnutí o založení společnosti,

- schválení stanov společnosti,
- volba orgánů společnosti, jež je podle stanov oprávněna volit valná hromada.

Tyto rozhodnutí přijme v případě založení a.s. s veřejnou nabídkou akcií **ustavující valná hromada** a v případě jednorázového založení akciové společnosti zakladatelé a.s.

Zakladatelská smlouva nebo listina a.s. (u obou způsobů založení) musí podle § 163 odst. 1 Obchodního zákoníku obsahovat:

1. firmu, sídlo a předmět podnikání (činnosti),
2. navrhovaný základní kapitál,
3. počet akcií a jejich jmenovitou hodnotu, podobu, v níž budou akcie vydány, jakož i určení, zda akcie budou znít na jméno nebo na majitele, popřípadě kolik akcií na jméno a kolik akcií na majitele; mají-li být vydány akcie různých druhů, jejich název a popis práv s nimi spojených, popřípadě údaj o převoditelnosti na jméno,
4. kolik akcií který zakladatel upisuje, za jaký emisní kurs, způsob a lhůtu pro splacení emisního kursu a jakým vkladem bude emisní kurs splacen,
5. splácí-li se emisní kurs akcií nepeněžitými vklady, i určení předmětu nepeněžitého vkladu a způsobu jeho splacení, počet, jmenovitou hodnotu, podobu, formu a druh akcií, jež se vydají za tento nepeněžitý vklad,
6. alespoň přibližnou výši nákladů, které v souvislosti se založením společnosti vzniknou,
7. určení správce vkladu,
8. návrh stanov

V případě, že je společnost **založena na základě veřejné nabídky akcií**, musí dále zakladatelská smlouva podle § 163 odst. 2 Obchodního zákoníku obsahovat následující údaje:

1. místo a dobu upisování akcií, která nesmí být kratší než dva týdny,
2. postup při upisování akcií, zejména, zda účinnost upisování akcií při dosažení nebo překročení navrhované výše základního kapitálu bude posuzována podle toho, kdy k upsání akcií došlo, popřípadě zda bude možno krátit jednotlivým upisovatelům, kteří upíší akcie ve stejné době, počet upsaných akcií podle poměru jmenovitých hodnot jimi upsaných akcií,
3. připouští-li zakladatelé upisování akcií převyšujících navrhovaný základní kapitál, postup při takovém upsání,
4. určení, že zájemci mohou splácet emisní kurs akcie pouze peněžitými vklady,
5. místo, dobu, popřípadě účet banky pro splácení emisního kursu,
6. emisní kurs upisovaných akcií nebo způsob jeho určení; (emisní kurs musí být pro všechny upisovatele stejný, není-li stanoveno zákonem jinak)
7. způsob svolání ustavující valné hromady a místo jejího konání.

Zakladatelskou smlouvu (listinu) doplňují stanovy, které jsou považovány za smlouvu společenskou, smlouvu svého druhu (sui generis). Stanovy upravují vnitřní poměry a fungování společnosti včetně úpravy práv a povinností akcionářů.

Stanovy pořízené ve formě notářského zápisu musí obsahovat tyto povinné náležitosti:

1. firma a sídlo společnosti,

2. předmět podnikání (činnosti),
3. výši základního kapitálu a způsob splácení emisního kursu akcií,
4. počet a jmenovitou hodnotu akcií, podobu akcií, jakož i určení, zda akcie znějí na jméno, nebo na majitele, nebo kolik akcií zní na jméno a kolik na majitele,
5. počet hlasů spojených s jednou akcií a způsob hlasování na valné hromadě; vydala-li společnost akcie v různé-jmenovité hodnotě, počet hlasů vztahující se k té které výši jmenovité hodnoty akcií,
6. způsob svolávání valné hromady, její působnost a způsob jejího rozhodování,
7. určitý počet členů představenstva, dozorčí rady nebo jiných orgánů, jakož i vymezení jejich působnosti a způsob rozhodování, jestliže se zřizují,
8. způsob tvorby rezervního fondu a výši, do které je společnost povinna jej doplňovat, a způsob doplňování,
9. způsob rozdělení zisku a úhrady ztráty,
10. důsledky porušení povinnosti splatit včas upsané akcie,
11. pravidla postupu při zvyšování a snižování základního kapitálu, zejména možnost snižovat základní kapitál vzetím akcií z oběhu losováním,
12. postup při doplňování a změně stanov,
13. další údaje, pokud tak stanoví zákon

Kromě těchto povinných náležitostí můžou být ve stanovách upraveny i jiné záležitosti. Stanovy nesmějí být v rozporu se zákonem.

Založení a.s. veřejnou nabídkou akcií (sukcesivní založení)

Sukcesivní zakládání akciové společnosti není v současné době v České republice obvyklé, a to zejména z toho důvodu, že jde o poměrně složitý postup. V tomto případě zakladatelé neupisují celý základní kapitál, který u tohoto způsobu založení činí 20 000 000,- Kč, ale potřebují získat zdroje financování z „vnějšku“ (od investorů) a to právě tak, že učiní veřejnou nabídku akcií. **Veřejnou nabídkou akcií** se rozumí sdělení širšímu okruhu osob (veřejnosti), které obsahuje informace o nabízených cenných papírech (akciích) a o podmínkách jejich nabytí, které jsou dostatečné k tomu, aby investor tyto akcie koupil nebo upsal – tedy jde o veřejný návrh smlouvy. Základní body tohoto postupu jsou:

Schválení prospektu cenného papíru a jeho uveřejnění

Nejpozději současně s veřejnou nabídkou akcií musí být uveřejněn i prospekt cenného papíru (souhrn veškerých údajů nezbytných pro investory k posouzení cenného papíru – akcie), ledaže zákon prospekt nevyžaduje. Podle zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, se prospekt cenného papíru nevyžaduje, jestliže celková nabízená prodejní cena nebo emisní kurs nepřesáhne částku 200 000,- Eur (cca 5 500 000,- Kč). To znamená, že jestliže zakladatelé zakládají společnost se základním kapitálem 20 000 000,- Kč a zároveň upíší 16 000 000,- Kč a zbytek základního kapitálu bude upsán na základě veřejné nabídky, tak tento prospekt není podle zákona vyžadován. Před uveřejněním musí být prospekt cenného papíru schválen Českou národní bankou.

Uveřejnění veřejné nabídky akcií

Veřejná nabídka akcií se musí uveřejnit vhodným způsobem (například ve sdělovacích prostředcích – zejména v denním tisku) a její obsah nelze změnit. Zakladatelé jsou tedy vázáni svou uveřejněnou nabídkou a nelze jí měnit ani není-li úspěšná. Zákon však umožňuje, aby zakladatelé po neúspěšném upisování akcií, tedy po uplynutí lhůty k

upisování (lhůta nesmí být kratší než dva týdny), uveřejnili nabídku novou, čemuž ale bude muset předcházet sepsání nové zakladatelské listiny nebo její změna.

Veřejná nabídka akcií musí obsahovat výše jmenované náležitosti zakladatelské smlouvy uvedené v § 163 odst. 1 a 2 Obchodního zákoníku. Veřejná nabídka stanoví dobu a místo upisování akcií a základní podmínky a postup upisování akcií. Na upisovacím místě musí být k nahlédnutí návrh stanov společnosti.

Upisování akcií

Upsání akcie je právní úkon upisovatele, kterým upisovatel vyjadřuje svoji vůli stát se společníkem (akcionářem) akciové společnosti. Upsání je účinné okamžikem podpisu upisovatele v listině upisovatelů, a vyplývá z něj povinnost splatit emisní kurs akcií. Upisovatel nemůže upsat akcie nepeněžitými vklady. Upisovatel je povinen splatit případné emisní ážio (rozdíl mezi emisním kursem a jmenovitou hodnotou akcií, pokud je emisní kurs vyšší než jmenovitá hodnota akcií) a alespoň 10 % jmenovité hodnoty upsaných akcií v době a na účet banky, které jsou určeny zakladateli ve veřejné nabídce akcií. Nesplní-li upisovatel tuto povinnost, je upsání neúčinné. V případě, že ve lhůtě určené k upisování akcií nedosáhne jmenovitá hodnota účinně upsaných akcií navrhovaného základního kapitálu, je upisování akcií neúčinné, ledaže akcie chybějící do této výše jsou do 1 měsíce dodatečně upsány zakladateli nebo některými z nich.

Konání ustavující valné hromady

Ustavující valná hromada (UVH) se může konat jen, pokud bylo splaceno alespoň 30 % jmenovité hodnoty akcií a případné emisní ážio (tato povinnost se týká každého upisovatele). Upisovatelé, kteří splnili všechny popsané podmínky jsou oprávněni účastnit se UVH. Zakladatelé ji svolají tak, aby se konala do 60 dnů ode dne, kdy bylo dosaženo účinného upsání navrhovaného základního kapitálu (prodlení má za následek neúčinnost upsání akcií). UVH je způsobilá se usnášet, jestliže se jí účastní upisovatelé alespoň poloviny upsaných akcií, kteří mají právo se jí zúčastnit. Pro rozhodnutí UVH se vyžaduje souhlas většiny hlasů přítomných upisovatelů.

Základní funkcí ustavující valné hromady je rozhodnout o založení společnosti, schválení stanov a volbě orgánů společnosti (členech představenstva a dozorčí rady). Pokud by ustavující valná hromada některá z těchto rozhodnutí nepřijala, nedošlo by k založení společnosti. Průběh UVH se osvědčuje notářským zápisem, jehož přílohou je seznam upisovatelů, který též obsahuje jmenovitou hodnotu akcií upsaných každým z nich, jakož i výši splacené části emisního kursu jím upsaných akcií a seznam zvolených členů orgánů společnosti.

O rozhodnutí UVH o schválení stanov se pořídí notářský zápis, který musí obsahovat též schválený text stanov.

Založení a.s. bez veřejné nabídky akcií (simultánní nebo jednorázové založení)

Tento způsob založení a.s. je obvyklým způsobem zakládání akciových společností na území České republiky. V tomto případě se **zakladatelé (nebo 1 zakladatel, právnická osoba) dohodnou, že v určitém poměru upíší akcie na celý základní kapitál společnosti**, jehož minimální výše je u tohoto způsobu zakládání stanovena na 2 000 000,- Kč. Společnost bude založena již samotným uzavřením zakladatelské smlouvy či

podepsáním zakladatelské listiny, ve které musí být začleněno rozhodnutí o založení společnosti, schválení stanov, volbě orgánů společnosti a popřípadě i další potřebná rozhodnutí (např. rozhodnutí o schválení případných nepeněžitých vkladů). Zakladatelé nemusí splatit 30 % jmenovité hodnoty akcií a emisní ažio před přijetím rozhodnutí o založení společnosti v zakladatelské smlouvě.

Splacení vkladů před vznikem a.s.

Před podáním návrhu na zápis a.s. do obchodního rejstříku musí být splaceno případné emisní ažio a alespoň 30 % jmenovité hodnoty akcií, jejichž emisní kurs je splacen peněžitými vklady. V případě, že někdo vkládá do a.s. nepeněžitý vklad, musí být tento vklad celý splacen před podáním návrhu do obchodního rejstříku (na základě veřejné nabídky akcií nemůže upisovatel upsat akcie nepeněžitým vkladem).

Při zakládání společnosti bez veřejné nabídky, kdy minimální výše základního kapitálu činí 2 000 000,- Kč, musí být splaceno minimálně 600 000,- Kč. Jestliže je zakladatelem jedna právnická osoba, nemusí tento zakladatel splatit celý emisní kurs, jak je tomu u společnosti s ručením omezeným.

Při zakládání společnosti veřejnou nabídkou, kdy minimální výše základního kapitálu činí 20 000 000,- Kč, musí být splaceno minimálně 6 000 000,- Kč.

Získání podnikatelského oprávnění a.s.

V případě, že je akciová společnost založena za účelem podnikání, musí zakladatelé nebo členové představenstva požádat o vydání živnostenského nebo jiného podnikatelského oprávnění na firmu a.s. V případě, kdy předmětem podnikání a.s. bude činnost, kterou mohou podle zvláštních předpisů vykonávat jenom fyzické osoby (např. činnost makléře), musí představenstvo a.s. před zápisem do obchodního rejstříku prokázat, že a.s. bude vykonávat tuto činnost prostřednictvím oprávněných osob (musí jmenovitě uvést pomocí kterých osob bude a.s. tuto činnost provádět, na základě jakého vztahu budou tyto osoby tuto činnost provádět (mandátní smlouva apod.) a doložit příslušné podnikatelské oprávnění těchto osob).

V případě, že akciová společnost není založena za účelem podnikání (což není v praxi moc časté), tak představenstvo prokazuje rejstříkovému soudu vznik oprávnění k takové činnosti jen v případech, že to zvláštní zákon pro tuto činnost předepisuje (např. jestliže cílem a.s. bude vydávat neziskový časopis, tak musí představenstvo prokázat, že společnost získala příslušné oprávnění).

Návrh na zápis a.s. do obchodního rejstříku

Návrh na zápis do obchodního rejstříku podává představenstvo jako celek a podepisují ho všichni jeho členové (úředně ověřený podpis se vyžaduje). Představenstvo může zmocnit k vyhotovení a podání návrhu na zápis i jiné osoby, například advokáta, a pravost podpisů členů představenstva na plné moci musí být rovněž úředně ověřena.

Přílohy k návrhu na zápis a.s. do obchodního rejstříku

K návrhu na zápis a.s. se dokládají následující přílohy:

- **Doklady o založení**
 - o Zakladatelská smlouva nebo zakladatelská listina ve formě notářského zápisu
 - o u veřejné nabídky dále:
 - notářský zápis osvědčující průběh ustavující valné hromady (stejnopis)
 - notářský zápis o rozhodnutí valné hromady o schválení stanov (stejnopis)
 - veřejná nabídka akcií
 - prospekt cenného papíru schválený ČNB, pokud se vyžaduje
 - seznam upisovatelů
- **Doklady o předmětu podnikání** (je-li společnost založena za účelem podnikání)
 - o oprávnění k podnikatelské činnosti (výpis z živnostenského rejstříku)
- **Doklady o splacení vkladu**
 - o prohlášení správce vkladu s úředně ověřeným podpisem
 - o výpis z banky
 - o jestliže je emisní kurs akcií splacen **nepeněžitým vkladem**, kdy je vkladem nemovitost:
 - výpis z katastru nemovitostí na vkládanou nemovitost (pro jistotu ne starší než tři měsíce)
 - usnesení příslušného soudu o jmenování znalce
 - znalecký posudek soudem jmenovaného soudního znalce na vkládanou nemovitost
 - písemné prohlášení vkladatele nemovitosti s úředně ověřeným podpisem
- **Doklady o sídle**
 - o Písemné prohlášení vlastníka prostor, kterým uděluje souhlas k užívání těchto prostor, anebo správce zmocněného k udělení souhlasu s umístěním sídla a zmocnění tohoto správce
 - o Výpis z katastru nemovitostí ne starší 3 měsíců
- **Doklady o členech představenstva**
 - o výpis z rejstříku trestů členů představenstva ne starší než 3 měsíce (v případě, že se jedná o občana jiného členského státu EU, postačí jenom výpis z tohoto státu. V případě, že se jedná o občana jiného státu než je EU, je potřeba výpis ze státu, jehož je občanem a výpis ze států, ve kterých se nepřetržitě alespoň 3 měsíce zdržoval v posledních 3 letech)
 - o čestné prohlášení člena představenstva s úředně ověřeným podpisem o tom, že je způsobilý k právním úkonům, že splňuje podmínky provozování živnosti podle § 6 živnostenského zákona a nenastala u něj skutečnost, jež je překážkou provozování živnosti dle § 8 a splňuje podmínky podle § 38 I obchodního zákoníku
- **Doklady o členech dozorčí rady**
 - o stejné doklady jako u členů představenstva
- **Doklady do sbírky listin**
 - o zakladatelská smlouva nebo listina
 - o podpisové vzory členů představenstva a členů dozorčí rady
 - o znalecký posudek na vkládanou nemovitost (je-li vložena nemovitost)
- **Ostatní dokumenty**
 - o plná moc advokátovi, notáři nebo jinému zástupci (jestliže členové představenstva zmocnily tyto osoby k podání návrhu na zápis s úředně ověřenými podpisy členů představenstva)
 - o souhlas zapisované fyzické nebo právnické osoby se zápisem do obchodního rejstříku s úředně ověřeným podpisem (v případě, že se v rámci zápisu a.s. do

obchodního rejstříku zapisují jiné fyzické nebo právnické osoby, musí
navrhovatel tento souhlas doložit spolu se souhlasem členů představenstva a
dozorčí rady)

Založení a vznik veřejné obchodní společnosti

Základní charakteristika veřejné obchodní společnosti (v.o.s.)	
nejnižší počet zakladatelů	2 fyzické nebo 2 právnické osoby nebo kombinace, vždy nejméně 2 osoby
nejvyšší počet společníků	neomezeno
minimální výše základního kapitálu	0 (není tvořen)
nejnižší možný vklad	není určen
nejvyšší možný vklad	neomezen
rozsah splacení vkladu při vzniku	0
doba splacení vkladu	0 (může být určen společenskou smlouvou)
počet hlasů ke vkladu	není vázán ke vkladu – každý společník 1 hlas (společenská smlouva může určit jiný počet hlasů)
ručení společníka za závazky	ručí neomezeně
předmět činnosti	podnikání
orgány společnosti	statutární orgán - společníci (další lze určit ve společenské smlouvě)
zakladatelský dokument	písemná společenská smlouva s úředně ověřenými podpisy společníků
povinnost a výše rezerv	rezervní fond se ze zákona nevytváří, jinak může stanovit společenská smlouva

Uzavření a podepsání společenské smlouvy

Veřejná obchodní společnost se zakládá uzavřením společenské smlouvy, kterou uzavírají a podepisují **minimálně dva společníci**, a to buď dvě fyzické osoby nebo dvě právnické osoby nebo jejich kombinace. Jestliže je společníkem v.o.s. fyzická osoba, musí tato osoba splňovat podmínky provozování živnosti a nemůže být u ní dána překážka provozování živnosti. Je-li společníkem právnická osoba, práva a povinnosti společníka vykonává vždy fyzická osoba, a to buď statutární orgán společnosti (např. u s.r.o. jednatel), nebo pověřený zástupce společníka – právnické osoby. **Podpisy společníků na společenské smlouvě musí být úředně ověřeny.**

Společenská smlouva veřejné obchodní společnosti musí obsahovat minimálně tyto náležitosti:

1. firmu a sídlo společnosti,
2. určení společníků uvedením firmy nebo názvu a sídla právnické osoby nebo jména a bydliště fyzické osoby,
3. předmět podnikání společnosti.

V případě, že některá z těchto náležitostí bude ve smlouvě chybět, bude smlouva neplatná. **Další náležitosti smlouvy si určí po vzájemné dohodě společníci.** Obchodní zákoník

předvídá zařazení některých záležitostí (např. úprava většinového rozhodování o změnách společenské smlouvy, dále možnost úpravy vkladové povinnosti společníka a tím i vytvoření základního kapitálu společnosti, lhůtu pro splacení vkladu a důsledky prodlení se splacením vkladu, apod.).

Splácení vkladu v.o.s.

U veřejné obchodní společnosti **není dána povinnost tvorby minimálního základního kapitálu**, a tedy není ani dána povinnost vkladu každého společníka. V případě, že se společníci ve společenské smlouvě rozhodnou o povinnosti společníka vložit do společnosti určitý vklad, zákon stanoví, že společník je povinen splatit svůj vklad ve lhůtě stanovené ve společenské smlouvě. Společenská smlouva může stanovit, že společníci budou splácet své vklady postupně. Jestliže společenská smlouva lhůtu pro splacení vkladu nestanoví, musí společník splatit svůj vklad bez zbytečného odkladu po vzniku společnosti. Společník může do společnosti vložit jak vklad peněžitý, tak i nepeněžitý. **U nepeněžitého vkladu do v.o.s. se nevyžaduje znalecký posudek** na jeho ocenění.

V případě, že je společník v prodlení se splácením peněžitého vkladu, zákon stanoví, že společník je povinen platit 20 % úrok z prodlení z dlužné částky. Společenská smlouva však může tento úrok snížit nebo ho nemusí vůbec stanovit. Společenská smlouva může však také určit, že tento úrok z prodlení se musí platit i při prodlení s nepeněžitým vkladem do společnosti.

Získání podnikatelského oprávnění v.o.s.

Veřejná obchodní společnost je založena za účelem podnikání a ještě před podáním návrhu na zápis do obchodního rejstříku, musí společníci požádat o vydání živnostenského nebo jiného podnikatelského oprávnění. V případě, že činnost může být podle zvláštních předpisů vykonávána jenom fyzickými osobami s oprávněním, zapíše se tato činnost do předmětu podnikání společnosti, jen když společnost prokáže, že tato činnost bude vykonávána pomocí osob, které jsou k tomu oprávněny.

Návrh na zápis v.o.s. do obchodního rejstříku

Návrh na zápis v.o.s. do obchodního rejstříku podepisují všichni společníci a jejich podpisy musí být úředně ověřeny. Společníci mohou zmocnit k vypracování a podání návrhu na zápis i jiné osoby, například advokáta a pravost popisů společníků na plné moci musí být rovněž úředně ověřena.

Přílohy k návrhu na zápis v.o.s. do obchodního rejstříku

K návrhu na zápis v.o.s. se dokládají následující přílohy:

- **Doklady o založení**
 - o Společenská smlouva s úředně ověřenými podpisy společníků
- **Doklady o předmětu podnikání**
 - o oprávnění k podnikatelské činnosti (výpis z živnostenského rejstříku)
- **Doklady o sídle**
 - o Písemné prohlášení vlastníka prostor, kterým uděluje souhlas k užívání těchto prostor, anebo správce zmocněného k udělení souhlasu s umístěním sídla a zmocnění tohoto správce

- o Výpis z katastru nemovitostí ne starší 3 měsíců
- **Doklady o společnících v.o.s.**
 - o výpis z rejstříku trestů společníků ne starší než 3 měsíce (v případě, že se jedná o občana jiného členského státu EU, postačí jenom výpis z tohoto státu. V případě, že se jedná o občana jiného státu než je EU, je potřeba výpis ze státu, jehož je občanem a výpis ze států, ve kterých se nepřetržitě alespoň 3 měsíce zdržoval v posledních 3 letech)
 - o čestné prohlášení společníků s úředně ověřeným podpisem o tom, že je způsobilý k právním úkonům, že splňuje podmínky provozování živnost podle § 6 živnostenského zákona a nenastala u něj skutečnost, jež je překážkou provozování živnosti dle § 8 a splňuje podmínky podle § 38l obchodního zákoníku
 - o potvrzení správce daně o tom, že společník nemá v evidenci daní evidovány žádné splatné daňové nedoplatky
- **Doklady do sbírky listin**
 - o společenská smlouva
 - o podpisové vzory společníků, kteří jsou statutárním orgánem v.o.s.
- **Ostatní dokumenty**
 - o plná moc advokátovi, notáři nebo jinému zástupci (jestliže společníci zmocnili tyto osoby k podání návrhu na zápis s úředně ověřenými podpisy společníků)
 - o souhlas zapisované fyzické nebo právnické osoby se zápisem do obchodního rejstříku s úředně ověřeným podpisem (v případě, že se v rámci zápisu v.o.s. do obchodního rejstříku zapisují jiné fyzické nebo právnické osoby, musí navrhovatel tento souhlas doložit spolu se souhlasem společníků)

Založení a vznik komanditní společnosti

Základní charakteristické znaky komanditní společnosti (k.s.)	
nejnižší počet zakladatelů	2 osoby
nejvyšší počet společníků	neomezeno
minimální výše základního kapitálu	5.000,- Kč (nezapíše se)
nejnižší možný vklad	5.000,- Kč
nejvyšší možný vklad	neomezen
rozsah splacení vkladu při vzniku	podle společenské smlouvy
dobu splacení vkladu	podle společenské smlouvy, jinak bez zbytečného odkladu
počet hlasů ke vkladu	každý společník 1 hlas (společenská smlouva může určit jiný počet hlasů)
ručení společníka za závazky	komplementář ručí neomezeně, komanditista ručí do výše nesplaceného vkladu zapsaného v OR
předmět činnosti	podnikání
orgány společnosti	statutární orgán – komplementář(i)
zakladatelský dokument	písemná společenská smlouva s úředně ověřenými podpisy společníků
povinnost a výše rezerv	rezervní fond se ze zákona nevytváří, jinak může stanovit společenská smlouva

Uzavření a podepsání společenské smlouvy

Komanditní společnost se zakládá uzavřením společenské smlouvy, kterou uzavírají a podepisují **minimálně 2 společníci**, a to nejméně jeden **komplementář** (společník, který ručí celým svým majetkem) a nejméně jeden **komanditista** (společník, který ručí do výše svého nesplaceného vkladu v obchodním rejstříku). V případě, že je komplementářem fyzická osoba, musí tato osoba splňovat podmínky provozování živnosti a nemůže být u ní dána překážka provozování živnosti. Je-li komplementářem právnická osoba, práva a povinnosti spojené s její účastí v k.s. vykonává vždy fyzická osoba, a to buď statutární orgán společnosti (např. u s.r.o. jednatel), nebo pověřený zástupce společníka – právnické osoby. **Podpisy společníků na společenské smlouvě musí být úředně ověřeny.**

Společenská smlouva komanditní společnosti musí obsahovat minimálně tyto náležitosti:

1. firmu a sídlo společnosti,
2. určení společníků uvedením firmy nebo názvu a sídla právnické osoby nebo jména a bydliště fyzické osoby,
3. předmět podnikání,
4. určení, kteří ze společníků jsou komplementáři, a kteří komanditisté,
5. výši vkladu každého komanditisty.

V případě, že některá z těchto náležitostí bude ve smlouvě chybět, bude smlouva neplatná. Společníci si mohou po vzájemné dohodě upravit i další náležitosti společenské smlouvy.

Splacení vkladu před vznikem k.s.

Výše minimálního základního kapitálu komanditní společnosti činí nejméně 5.000,- Kč a zákon stanoví **vkladovou povinnost jenom komanditistovi**. Komanditista je povinen vložit do k.s. **minimální vklad ve výši 5.000,- Kč**. Vklad je povinen splatit ve lhůtě stanovené společenskou smlouvou, jinak bez zbytečného odkladu po vzniku společnosti. Jestliže společenská smlouva určí, že komanditista je povinen splatit část vkladu před vznikem společnosti, bude muset tuto část vkladu splatit na zvláštní účet společnosti, který za tímto účelem zřídí správce vkladu. Má-li komanditista poskytnout nepeněžitý vklad, musí být ve společenské smlouvě uveden předmět vkladu a částka, kterou se započítává na vklad společníka.

Získání podnikatelského oprávnění k.s.

Komanditní společnost je založena za účelem podnikání a ještě před podáním návrhu na zápis do obchodního rejstříku musí komplementáři požádat o vydání živnostenského nebo jiného podnikatelského oprávnění. V případě, že činnost může být podle zvláštních předpisů vykonávána jenom fyzickými osobami s oprávněním, zapíše se tato činnost do předmětu podnikání společnosti jen, když společnost prokáže, že tato činnost bude vykonávána pomocí osob, které jsou k tomu oprávněny.

Návrh na zápis k.s. do obchodního rejstříku

Návrh na zápis v.o.s. do obchodního rejstříku podepisují všichni společníci (jak komplementáři, tak i komanditisti) a jejich podpisy musí být úředně ověřeny. Společníci mohou zmocnit k vyhotovení a podání návrhu na zápis i jiné osoby, například advokáta a pravost popisů společníků na plné moci musí být rovněž úředně ověřena.

Přílohy k návrhu na zápis k.s. do obchodního rejstříku

K návrhu na zápis k.s. se dokládají následující přílohy:

- **Doklady o založení**
 - Společenská smlouva s úředně ověřenými podpisy společníků
- **Doklady o předmětu podnikání**
 - oprávnění k podnikatelské činnosti (výpis z živnostenského rejstříku)
- **Doklady o sídle**
 - Písemné prohlášení vlastníka prostor, kterým uděluje souhlas k užívání těchto prostor, anebo správce zmocněného k udělení souhlasu s umístěním sídla a zmocnění tohoto správce
 - Výpis z katastru nemovitostí ne starší 3 měsíců
- **Doklady o vkladu**
 - prohlášení správce vkladu s úředně ověřeným podpisem
 - výpis z banky
- **Doklady o komplementářích k.s.**
 - výpis z rejstříku trestů komplementáře ne starší než 3 měsíce (v případě, že se jedná o občana jiného členského státu EU, postačí jenom výpis z tohoto státu. V případě, že se jedná o občana jiného státu než je EU, je potřeba výpis ze státu, jehož je občanem a výpis ze států, ve kterých se nepřetržitě alespoň 3 měsíce zdržoval v posledních 3 letech)

- o čestné prohlášení komplementáře s úředně ověřeným podpisem o tom, že je způsobilý k právním úkonům, že splňuje podmínky provozování živnost podle § 6 živnostenského zákona a nenastala u něj skutečnost, jež je překážkou provozování živnosti dle § 8 a splňuje podmínky podle § 38l obchodního zákoníku
- o potvrzení správce daně o tom, že společník nemá v evidenci daní evidovány žádné splatné daňové nedoplatky
- **Doklady do sbírky listin**
 - o společenská smlouva
 - o podpisové vzory komplementářů, kteří jsou statutárním orgánem k.s.
- **Ostatní dokumenty**
 - o plná moc advokátovi, notáři nebo jinému zástupci (jestliže společníci zmocnili tyto osoby k podání návrhu na zápis s úředně ověřenými podpisy společníků)
 - o souhlas zapisované fyzické nebo právnické osoby se zápisem do obchodního rejstříku s úředně ověřeným podpisem (v případě, že se v rámci zápisu k.s. do obchodního rejstříku zapisují jiné fyzické nebo právnické osoby, musí navrhovatel tento souhlas doložit spolu se souhlasem komplementářů a komanditistů)

Ready-made společnost

Ready-made společnost je podnikatelský subjekt určený k podnikání, který byl zcela běžným způsobem založen, aby byl následně prodán novému vlastníkovvi. Jedná se o firmu, která splňuje všechny náležitosti a zákonné požadavky, ale dosud s ní nebylo žádným způsobem nakládáno. Je určena k převedení na nového majitele a nemá žádnou podnikatelskou minulost, tedy žádné daňové, finanční ani právní zatížení.

Prodejem ready-made společností se v České republice zabývá asi 50 prodejců. Jejich nákupem podnikatel ušetří především čas, který by strávil na úřadech ještě před tím, než by mohl zahájit vlastní podnikání v případě zakládání společnosti vlastními silami.

Majitelem vlastní společnosti za 1 den

Společnost na klíč, kterou tímto způsobem získáte, se nijak neliší od firmy, kterou byste si mohli založit sami. V případě předzaložených ready-made společností se jedná o řešení komfortní spočívající především v úspoře času. Zatímco majitelem ready-made podniku se můžete stát během 24 hodin, založení společnosti s ručením omezeným podle dnes platné legislativy a z ní vyplývajících zákonných norem trvá přibližně měsíc.

Jednoduché založení vlastní společnosti

K založení vlastního podniku je nutné velké množství formulářů. Podnikatel musí také kromě jiného navštívit 11 různých úřadů a státních institucí a zajistit minimálně 21 dokumentů. V porovnání s tím mu pro pořízení ready-made společnosti stačí jedna návštěva podnikatelského centra a dva doklady totožnosti. Kvalitní prodejci garantují, že s firmou od nich získanou může podnikatel začít nakládat již od druhého dne.

Společnost se splaceným kapitálem

Tímto způsobem je možné získat společnost s ručením omezeným, akciovou společnost. Předzaložené společnosti mají vždy splacený základní kapitál a jsou ve všech ohledech připraveny k tomu, aby s nimi mohl nový majitel bez prodlení začít podnikat.

Nejčastějšími klienty prodejců ready-made společností jsou podnikatelé, kteří hledají dostupnou alternativu k založení společnosti vlastními silami. Další velkou skupinu klientů tvoří stále častěji i významné právní firmy, banky a daňoví poradci a v neposlední řadě se o tento druh založení společnosti zajímají developři, stavební firmy a obchodníci s realitami.

Kde nakupovat ready-made společnost

- V ČR funguje zhruba 50 firem, které se prodejem ready-made společností zabývají.

Proč právě ready-made společnost

Nepříznivé podmínky pro podnikání v tuzemsku jsou hlavním důvodem pro založení společnosti způsobem ready-made. Přívětivost podnikatelského prostředí v České republice je podle zprávy Doing Business 2009 sestavené Světovou bankou a společností PricewaterhouseCoopers hodnoceno umístěním až na 75. místě. Ve srovnání s rokem předcházejícím si ČR pohoršila o 10 příček a v žebříčku se ocitla za Ázerbájdžánem, Mongolskem, Tureckem či Peru.

Při hodnocení náročnosti zahájení podnikání obsadila ČR dokonce 86. místo. I to je důvodem, proč si stále více lidí nechává zakládat svoje firmy u specializovaných společností.

Běžné založení společnosti je zdlouhavé

K založení společnosti k podnikání je v současnosti nutné vyřídit celkem 21 dokumentů, přičemž začínajícího podnikatele čeká zhruba 14 návštěv na nejméně 9 různých úřadech nebo institucích. V České republice je zakládání nové společnosti komplikované a zdlouhavé i přesto, že v polovině roku 2005 proběhla rejstříková reforma, která měla zápisy firem do obchodního rejstříku zjednodušit. Jak ukazuje praxe, situace se příliš nezměnila a podnikatelé při zakládání nové společnosti stále tráví mnoho času na úřadech a při vyplňování nepřehledných formulářů. Podle Světové banky se pohybuje průměrná délka založení obchodní společnosti v ČR kolem 40 dnů.

Podnikání v tuzemsku je podle údajů Hospodářské komory ČR regulováno 200 zákony a 300 právními předpisy. K nejkomplikovanějším krokům patří právě samotný vstup do podnikání. Kromě administrativní náročnosti v podobě velkého množství dokumentů je velkou překážkou také orientace v těchto podkladech, v rámci kterých je nutné vyplnit více než 600 údajů. Jediná chyba pak stačí k tomu, aby byl dokument úřadem vrácen zpět podnikateli jako nevyhovující. Většina podnikatelů v našem systému nezvládne založit vlastní firmu bez odborné pomoci.

Výhody koupě ready-made společnosti

Zakládání společností na klíč je velice rozšířené i v zemích, kde je délka pro registraci nové společnosti velmi krátká. Příkladem může být Velká Británie nebo USA. Jedním z důvodů může být právě skutečnost, že vinou chybné či neúplné dokumentace může obchodní rejstřík zápis společnosti zamítnout a celý proces zahájení podnikání se tak může výrazně zpozdit. V některých případech může ohrozit i celý podnikatelský záměr a jeho realizaci. Při koupi ready-made společnosti podnikatel toto riziko nepodstupuje, neboť firma již existuje a je možné téměř okamžitě na její jméno podnikání zahájit. Existenci ready-made společnosti je možné snadno ověřit výpisem z obchodního rejstříku.

Za předzaloženou společnost na klíč je možné jednat téměř okamžitě. Jmenování nového jednatele, případně člena představenstva společnosti je totiž účinné ihned. Následný zápis této změny do obchodního rejstříku má ve většině zemí pouze deklaratorní účinek. Pokud se tedy podnikatel rozhodne pořídit si vlastní společnost na klíč, může již druhý den za společnost jednat, podepisovat smlouvy, objednávat zboží apod. V případě, že se podnikatel rozhodne založit firmu vlastními silami, může za svoji společnost jednat až po provedení zápisu do obchodního rejstříku.

Pořízení společnosti na klíč

Podnikatel si pořizuje společnost na klíč:

- pokud chce ušetřit čas a okamžitě zahájit vlastní podnikání
- pokud se chce účastnit dražby, veřejné zakázky, výběrového řízení či jiné události, která je jasně časově vymezena a u níž hrozí, že k ní dojde dříve, než by se mu podařilo založit vlastní firmu
- pokud je angažovaný v oboru, kde je okamžitě nutné reagovat na vývoj na trhu (například trh s realitami) a potřebuje mít okamžitě k dispozici "čistou" společnost, aby mohl vstoupit do jednání a činit právní úkony dříve než ostatní
- pokud potřebuje vyřešit financování některého svého projektu a banka je ochotna poskytnout úvěr jen pod podmínkou, že dlužníkem bude společnost bez jakékoli obchodní historie

Dodavatel společnosti na klíč

Na českém trhu nabízí prodej společností na klíč zhruba 50 společností, z nichž však většinu objemů zprostředkovává asi deset společností. Nejdůležitějším faktorem při

výběru dodavatele pro koupi společnosti ready-made je získání referencí od jejich předchozích klientů.

Zároveň je vhodné zjistit historii těchto společností včetně jejich obchodních výsledků. Služby kvalitních prodejců jsou prověřeny především dobou svého působení a výčtem spokojených zákazníků. Mezi uvedenými klienty mají největší vypovídací hodnotu významné či známé společnosti, jelikož u nich lze předpokládat vysoké nároky na kvalitu poskytovaných služeb.

Metodika hodnocení nabízených služeb dodavatele ready-made společností

Dobrym vodítkem mohou být rovněž výsledky nezávislého průzkumu společnosti INCOMA Research. Jeho cílem bylo zjistit, jaké společnosti u nás na trhu v oblasti prodeje ready-made firem působí, která z nich dosahuje největších objemů a jaká je úroveň nabízených služeb. V roce 2007 bylo založeno a následně prodáno přes 2000 firem na klíč.

Garance a nadstandardní služby dodavatele ready-made společností

Samozřejmostí při prodeji ready-made společností by měla být garance jejich bezdlužnosti a ekonomické a účetní čistoty plynoucí z toho, že tyto firmy jsou zcela neaktivní. Důležitým bodem je také maximálně kvalitně ošetřená právní dokumentace každé kupované firmy, aby se předešlo případným sporům s dalším novým vlastníkem při prodeji projektů v budoucnu. Značnou výhodu při výběru poskytovatele společností na klíč představuje také kompatibilita nabízených doprovodných služeb, neboť výrazně šetří čas i peníze nutné k ověřování smluv a dokumentů případným dalším poskytovatelem navazujících produktů. Kvalitní prodejci firem na klíč proto nabízejí celou řadu doprovodných služeb koncipovaných tak, aby komplexně pomáhaly podnikateli řešit situace, do nichž se během své činnosti dostává. Příkladem doprovodné služby je například pořízení sídla firmy či zajištění doplňujícího administrativního servisu.

Výběr formy podnikání

Níže uvedená tabulka stručně charakterizuje nejběžnější formy podnikání z pohledu nejdůležitějších parametrů, které rozhodují o výběru vhodné formy podnikání.

Toto rozhodnutí ovlivňuje konkrétní situace každého začínajícího podnikatele, jako je například disponibilní počáteční kapitál, pevnost rozhodnutí přijmout zodpovědnost za riziko spojené s podnikáním, případně počet lidí, kteří se chtějí do podnikání společně pustit apod.

	OSOBNÍ SPOLEČNOSTI			KAPITÁLOVÉ SPOLEČNOSTI	
	Živnostník	Veřejná obchodní společnost (v.o.s.)	Komanditní společnost (k.s.)	Společnost s ručením omezeným (s.r.o.)	Akciová společnost (a.s.)
Počet zakladatelů organizace	Stačí jedna osoba	Minimálně 2 osoby	Nejméně 2 osoby • komplementář • komandista	Minimálně 1 osoba, maximálně 50 osob • valná hromada • jednatelé • dozorčí rada	1 právnická osoba nebo 2 a více fyzických osob • valná hromada • představenstvo • dozorčí rada
Ručení	Neomezeně	Neomezeně, společně a nerozdílně veškerým svým majetkem	Komplementář veškerým svým majetkem Komandista do výše nesplaceného vkladu	Společnost neomezeně, společníci do výše nesplaceného vkladu	Společníci neomezeně Akcionáři neručí za závazky společnosti Společnost ručí celým majetkem
Počáteční kapitál	Není stanoveno	Není stanoveno	Komandista 5000 Kč, jinak není stanoveno	Minimální jmění 200 000 Kč	Minimální jmění 2 000 000 Kč je rozvrženo na určitý počet akcií
Administrativní náročnost	Jednoduché povolení k podnikání	Sepsání společenské smlouvy, zpravidla nutná asistence advokáta	Sepsání společenské smlouvy, zpravidla nutná asistence advokáta	Sepsání společenské smlouvy, zpravidla nutná asistence advokáta, složení vkladu na účet	Sestavení zakladatelské listiny a stanov, zpravidla nutná asistence advokáta, složení vkladu na účet
Účast na zisku	Podnikatel si po zdanění vše nechává	Rovným dílem mezi společníky, nebo podle společenské smlouvy	Mezi komplementářem a komandisty 50/50, mezi komplementáři rovným dílem, mezi komandisty podle výše vkladu Vše lze upravit i jinak podle společenské smlouvy	Podle kapitálového vkladu, pokud není společenskou smlouvou upraveno jinak	Podle rozhodnutí valné hromady
Jiná kritéria	Zpravidla obtížný přístup k cizím zdrojům, někdy nižší důvěryhodnost – předpoklad podnikání malého rozsahu Na druhé straně vyšší důvěryhodnost s ohledem na ručení za závazky	Méně časté, pro obchodní partnery nezvyk Zachovány výhody zdanění fyzické osoby Vyšší důvěryhodnost s ohledem na ručení za závazky	Zpravidla obtížný přístup k cizím zdrojům Méně časté, pro obchodní partnery nezvyk Komplikované vztahy mezi komandisty a komplementáři mohou být příčinou sporů	Nejběžnější forma obchodní společnosti Nejlépe vyhovuje většině typů podnikání, pokud existuje počáteční kapitál při zakládání firmy	Nejpřístupnější přístup k cizím zdrojům, nejvyšší stupeň ochrany věřitelů Nutný vysoký počáteční kapitál Složitější správní orgány

Zaměstnávání pracovníků

Pracovní právo, pracovní poměr a pracovní smlouva jsou v České republice upravovány platnou legislativou.

Oblasti pracovního práva, pracovního poměru a pracovní smlouvy jsou v České republice upravovány zákoníkem práce (zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce). Vzor pracovní smlouvy a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr jsou přílohou tohoto materiálu.

Pracovní právo

Základním pojmem pracovního práva je výraz pracovní poměr (jde o jiné označení pro právní vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem). Vzniká na základě pracovní smlouvy, před jejímž podpisem je zaměstnavatel povinen seznámit zaměstnance s jeho právy a povinnostmi, pracovními podmínkami a podmínkami jeho odměňování. V případě, že je podepsána pracovní smlouva a zaměstnanec do zaměstnání v určený den nenastoupí, má zaměstnavatel právo od pracovní smlouvy odstoupit.

Pracovní smlouva

Pracovní smlouva musí být písemná a musí obsahovat základní údaje, kterými jsou:

- den nástupu do zaměstnání
- vymezení druhu pracovní činnosti
- místo, kde bude práce vykonávána (pro zaměstnavatele lze doporučit co nejširší vymezení, např. názvem města)

Zaměstnavatel musí však zároveň zaměstnance písemně informovat také o dalších záležitostech a proto bývá obsahem pracovní smlouvy (ale není to nutná podmínka) rovněž:

- druh práce může být označen jedním slovem např. „servírka“, náplň práce však zákoník práce vyžaduje podrobněji rozvedenou v podobě povinností s pracovním místem spojených, např. „mezi povinnosti patří úklid restaurace, rozlévání nápojů, přijímání zboží...“, toto lze nahradit i Popisem práce a prokazatelným seznámením pracovníka s tímto popisem
- údaj o délce dovolené na zotavenou a jejím určování (dovolenou určuje zaměstnavatel, její délka je odlišná podle druhu zaměstnání a zákoník práce se jí podrobně zabývá)
- údaj o výpovědních dobách (zaměstnanec má nárok na dvouměsíční výpovědní dobu a v předem definovaných situacích nárok na odstupné ve výši 3 průměrných měsíčních platů)
- údaj o týdenní pracovní době a jejím rozvržení (přestávka na oběd není součástí pracovní doby)
- údaj o mzdě a způsobu odměňování, její splatnosti, termínu výplaty mzdy a místu a způsobu jejího vyplácení
- údaje o případné kolektivní smlouvě zaměstnanců (někteří podnikatelé jsou vázáni existencí odborových organizací, které zastupují své členy ve vztahu k vedení společnosti a vytvářejí zaměstnancům lepší podmínky na pracovišti)

Pracovní poměr

Pracovní poměr může být sjednán na dobu určitou (lze ho prodlužovat pouze po dobu dvou let, pro začínajícího zaměstnavatele bude zřejmě praktičtější z opatrnosti nejdříve uzavírat pracovní smlouvy se zaměstnanci na dobu určitou, na druhou stranu by si měli uvědomit, že kvalitní zaměstnanec je pro jeho podnik obrovským přínosem a pracovní poměr na dobu neurčitou přispívá ke spokojenosti zaměstnance) či na dobu neurčitou.

Pracovní poměr může být dále sjednán se zkušební dobou, která nesmí být delší než tři měsíce. Ve zkušební době lze okamžitě zrušit pracovní poměr, a to platí pro obě strany.

Způsoby rozvázání pracovního poměru:

- výpovědí ve zkušební době (okamžitě, nebo dle dohody)
- vzájemnou dohodou
- výpovědí zaměstnance - jedná se o jednostranný právní úkon, jeho účinky nabývají na účinnosti doručením druhé straně; zákonná dvouměsíční výpovědní doba začíná běžet od prvního dne měsíce následujícího po měsíci, v němž byla výpověď doručena, a ze strany zaměstnance je možné podání výpovědi bez udání důvodu
- výpovědí zaměstnavatele - jedná se o jednostranný právní úkon, jeho účinky nastanou doručením druhé straně; výpovědní doba počíná běžet od prvního dne měsíce následujícího po měsíci, v němž byla doručena výpověď; zaměstnavatel musí uvést důvody, pro které je výpověď zaměstnanci dána (nejlépe vymezit důvod pomocí důvodů uvedených v zákoníku práce v § 52)
- okamžitým zrušením ze strany zaměstnance - jedná se o jednostranný právní úkon obsahující zdůvodnění zakládající nárok na okamžité zrušení pracovního poměru; jeho účinky nastanou doručením druhé straně, a to do dvou měsíců od chvíle, kdy se zaměstnanec dozvěděl o důvodech, pro které může být pracovní poměr okamžitě zrušen (nejčastěji je důvodem nevyplacení mzdy ani po uplynutí termínu 15 dnů po její splatnosti)
- okamžitým zrušením ze strany zaměstnavatele - jedná se o jednostranný právní úkon obsahující důvody pro okamžité zrušení, jehož účinky nastanou doručením druhé straně, a to do dvou měsíců od chvíle, kdy se zaměstnavatel dozvěděl o důvodech, pro které může pracovní poměr okamžitě zrušit (nejčastěji z důvodu hrubého porušení pracovních kázně a povinností zaměstnance)
- uplynutím doby pracovního poměru
- smrtí zaměstnance

Výpověď z pracovního poměru

Výpověď pracovního poměru nelze dát zaměstnanci například v době jeho pracovní neschopnosti, v době uvolnění pro veřejnou funkci, v době těhotenství či v průběhu mateřské dovolené zaměstnance. Výpověď či okamžité zrušení pracovního poměru ze strany zaměstnavatele musí být zaměstnanci doručeno do vlastních rukou.

Nárok na odstupné pro zaměstnance

Zaměstnanec má nárok na odstupné ve výši trojnásobku jeho průměrného měsíčního výdělku v případě výpovědi ze strany zaměstnavatele v důsledku (zákoník práce § 52) nadbytečnosti zaměstnance či rušení nebo přemístění zaměstnavatele (proto je důležité při výpovědi přesně uvést důvod výpovědi, nejlépe pomocí důvodů vymezených v zákoníku

práce). Další možností je dohoda o ukončení pracovního poměru, ve které tyto případy uvedou smluvní strany jako důvod ukončení pracovního poměru. Zaměstnanec má také v tomto případě nárok na odstupné a předejde se často nepříjemné povinnosti docházet stále do zaměstnání během výpovědní doby, kde stejně pro zaměstnance práce není.

Odpovědnost za škodu v zaměstnání

Důležitým aspektem pracovně-právního vztahu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem je oblast odpovědnosti za způsobenou škodu. Zaměstnanec odpovídá za škodu způsobenou neúmyslně zaměstnavateli maximálně do výše čtyř a půl násobku svého průměrného měsíčního výdělku. Výjimkou jsou situace, kdy účastníci uzavřou dohodu o hmotné odpovědnosti (například za finanční hotovost, zboží, zásoby) a za svěřené předměty, kdy je odpovědnost zaměstnance v plné výši (v tomto případě musí zaměstnavatel vytvořit odpovídající podmínky pro nesení hmotné odpovědnosti). Zaměstnavatel pak odpovídá zaměstnanci za veškerou škodu, která mu vznikla při plnění pracovních úkolů.

Zaměstnavatel nemůže zaměstnanci započítat vůči jeho nároku na mzdu svůj nárok na náhradu škody.

Podmínky pro vytvoření hmotné odpovědnosti mohou být například v případě odpovědnosti za prodejnou následující: klíčky od prodejny by měli mít jen ti zaměstnanci, kteří mají hmotnou odpovědnost (určitě ne uklízečka či topič), na začátku dohody o hmotné odpovědnosti je nutné provést inventuru a následně inventury pravidelně provádět, apod.

Konkurenční doložka v zaměstnání

Někdy se v rámci pracovního práva setkáváme s tzv. konkurenčními doložkami, tedy s dohodami, v rámci kterých se zaměstnanec zaváže pod hrozbou smluvní pokuty během doby trvání pracovního poměru nepodnikat ve stejném oboru jako zaměstnavatel. Méně praktické je dohodnout tuto povinnost pro zaměstnance i na určitou dobu po skončení pracovního poměru, neboť zaměstnavatel má během této lhůty povinnost bývalého zaměstnance finančně odškodňovat po dobu 1 roku ve výši průměrného výdělku. Tyto doložky však nelze sjednat u každého druhu práce, jedná se zejména o náročná povolání, kde je možnost úniku speciálních znalostí firmy, postupů práce, informací o zákaznících apod. (např. programátoři, poradci....).

Dohody o pracích mimo pracovní poměr

Mezi dohody mimo pracovní poměr patří dohoda o provedení práce a dohoda o pracovní činnosti.

Zákoník práce umožňuje zaměstnavateli uzavřít se zaměstnancem Dohodu o provedení práce (DPP) na maximálně 150 hodin práce ročně nebo Dohodu o pracovní činnosti (DPČ). Výhodou těchto dohod je především jiný režim (pro zaměstnavatele i zaměstnance výhodnější) placení daní, sociálního a zdravotního pojištění než u klasické pracovní smlouvy. U dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr lze práci vykonávat nejen osobně, ale i za pomoci rodinných příslušníků, je-li to výslovně sjednáno. S mladistvými lze tyto dohody uzavírat, jen pokud tím nebude ohrožen jejich zdravý vývoj, nebo výchova k povolání.

Dohoda o provedení práce - DPP

Dohoda o provedení práce a finanční úřad

Dohodu o provedení práce může zaměstnavatel uzavřít se zaměstnancem, jestliže předpokládaný rozsah práce není vyšší než 150 hodin v kalendářním roce.

Odvádí se srážková daň ve výši 15 % při částce do 5 000 Kč, při částce nad 5 000 Kč se odvádí záloha na daň z příjmu ze závislé činnosti (obdobně jako u „normálního“ pracovního poměru) a po skončení roku se provede vyúčtování ve vztahu k finančnímu úřadu. Srážku a odvod provede zaměstnavatel.

Dohoda o provedení práce a OSSZ

Pracovníci na dohodu o provedení práce nejsou nemocensky pojištěni - dohoda nezakládá nikdy účast na nemocenském pojištění zaměstnanců, tudíž se neodvádí pojistné na sociální zabezpečení.

Dohoda o provedení práce a zdravotní pojišťovna

Dohoda o provedení práce nezakládá účast na zdravotním pojištění, neodvádí se zdravotní pojištění (pozor - musí být odváděno pojistné alespoň v minimální výši v rámci jiného pracovně právního vztahu, pokud nejde o osobu, za kterou platí pojištění stát, toto však není problém zaměstnavatele uzavírajícího DPP).

Dohoda o pracovní činnosti - DPČ

Dohoda o pracovní činnosti a finanční úřad

Dohoda o pracovní činnosti je specifický vztah, kdy za rok nesmí délka práce v součtu překročit polovinu normální roční délky pracovní doby, příp. po dobu trvání této dohody nesmí překročit polovinu normální pracovní doby za srovnatelné období. Z hlediska daňového se odvádí záloha na daň z příjmu ze závislé činnosti (obdobně jako u „normálního“ pracovního poměru). Srážku a odvod provede zaměstnavatel.

Dohoda o pracovní činnosti a OSSZ

Pracovníci činní na základě dohody o pracovní činnosti:

- jsou nemocensky pojištěni v kalendářních měsících, ve kterých dosáhnou započitatelného příjmu za výkon práce, případně funkce, alespoň 400,- Kč
- a zaměstnání nemá charakter nahodilého jednorázového zaměstnání, tzn., trvá déle než 7 kalendářních dnů po sobě jdoucích. Sjedený rozsah pracovní doby nesmí překročit polovinu stanovené týdenní pracovní doby.

Pokud nejsou splněny tyto dvě podmínky, není zaměstnanec nemocensky pojištěn, a tudíž se neodvádí pojistné na sociální zabezpečení.

Dohoda o pracovní činnosti a zdravotní pojišťovna

Pracovníci činní na základě dohody o pracovní činnosti se považují za zaměstnance a zaměstnavatel za ně odvádí zdravotní pojištění, pokud tato dohoda zakládá účast na nemocenském pojištění (viz výše DPČ a OSSZ).

Zaměstnavatel je povinen přihlašovat a odhlašovat zaměstnance na dobu, po kterou vykonává činnost na základě dohody o pracovní činnosti.

DALŠÍ ZÁKONNÉ POVINNOSTI SOUVISEJÍCÍ S PODNIKÁNÍM

Podnikatel a poplatky za rádio, autorské poplatky OSA

Poplatky za držení televizních či rozhlasových přijímačů – tzv. koncesionářské poplatky, ale hlavně drobným podnikatelům komplikující život, poplatky autorské jsou předmětem následujícího článku. Kdy, komu a v jaké výši platit autorské poplatky a koncesionářské poplatky.

Koncesionářské poplatky a autorské odměny

Vymezme si napřed několik pojmů důležitých pro rychlou orientaci – **koncesionářské poplatky** upravuje zákon č. 348/2005 Sb. o poplatcích za rozhlasové a televizní vysílání, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o poplatky za držení televizního a rozhlasového přijímače a jsou spolu s příjmy z reklamy jedním ze základních zdrojů pro financování veřejnoprávního Českého rozhlasu a České televize.

Naproti tomu **autorské odměny** náleží nositelům práv podle **autorského zákona** (zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů), tj. autorům, výkonným umělcům a výrobcům zvukových či zvukově obrazových záznamů a vysílatelům.

Koncesionářské poplatky

Ze zákona č. 348/2005 Sb., o poplatcích za rozhlasové a televizní vysílání, ve znění pozdějších předpisů, vyplývá, že poplatníkem je **každá fyzická nebo právnická osoba**, která je **odběratelem elektrické energie** a pokud je držitelem televizního či rozhlasového přijímače. Poplatníkem nejste, odpovíte-li na **písemnou výzvu ČT** do 30 dnů formou čestného prohlášení, že nejste poplatníky (tj. nevlastníte či neužíváte televizní přijímač, jste osvobozeni např. ze zdravotních důvodů, apod.) nebo jste evidováni jako poplatníci na jiné adrese. Přičemž rozhlasový nebo televizní poplatek platí fyzická osoba pouze za jeden rozhlasový či televizní přijímač bez ohledu na to, kolik jich vlastní. Oproti tomu fyzická osoba, která je podnikatelem nebo právnická osoba, platí rozhlasový nebo televizní poplatek z každého rozhlasového nebo televizního přijímače, který používá k podnikání nebo v souvislosti s ním (tedy i v automobilu).

Měsíční výše rozhlasového poplatku činí 45 Kč, měsíční výše televizního poplatku činí 135 Kč.

Poplatník je povinen oznámit provozovateli vysílání ze zákona, že se stal poplatníkem, a to do 15 dnů ode dne, kdy se jím stal; tento den je poplatník povinen uvést v oznámení. Přihlásit se k placení poplatků můžete na každé poště, kde k tomu mají potřebné formuláře, pokud chcete platit prostřednictvím SIPO. Lze se přihlásit i přes internet na stránkách České televize <https://tvp.ceskatelevize.cz/poplatky/> nebo Českého rozhlasu na www.rozhlas.cz v sekci Český rozhlas/rozhlasový poplatek.

Příslušné formuláře je možné získat na stránkách ČT, nebo Vám je na vyžádání (tel. 261 133 885, poplatky@ceskatelevize.cz) zašlou na Váš e-mail nebo adresu. Stejně tak jsou ke stažení formuláře pro rozhlasové poplatky na stránkách Českého rozhlasu.

V oznámení je poplatník povinen uvést základní identifikační údaje o sobě – jméno, adresu, v případě podnikající fyzické osoby nebo právnické osoby i identifikační číslo, sídlo firmy, právní formu a počet rozhlasových či televizních přijímačů, resp. provozoven – včetně všech jejich adres.

Od těchto poplatků jsou osvobozeni:

- cizinci, kteří požívají výsad a imunit podle mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána
- cizinci, kteří nemají na území ČR uděleno povolení k trvalému nebo dlouhodobému pobytu
- Rada pro rozhlasové a televizní vysílání
- držitelé licence opravňující k rozhlasovému nebo televiznímu vysílání
- osoby s úplnou nebo praktickou slepotou obou očí a osoby s oboustrannou úplnou nebo praktickou hluchotou, pokud jsou osaměle žijící; osvobozeny jsou tyto osoby rovněž v případě, kdy žijí společně v jedné domácnosti
- školy zapsané ve školském rejstříku
- fyzická osoba, jejíž čistý příjem za uplynulé kalendářní čtvrtletí je nižší než 2,15násobek životního minima
- fyzická osoba, žije-li v téže domácnosti s dalšími osobami a součet jejího čistého příjmu a čistých příjmů těchto osob za uplynulé kalendářní čtvrtletí je nižší než 2,15násobek životního minima osob žijících v této domácnosti

Při nesplnění oznamovací povinnosti nebo uvedení nepravdivých údajů je poplatník povinen zaplatit Českému rozhlasu **přírážku ve výši 5000 Kč** v případě, že tak učinil v souvislosti s placením rozhlasového poplatku. Pokud tak učinil v souvislosti s placením televizního poplatku, je povinen zaplatit České televizi kromě dlužných poplatků i **přírážku ve výši 10 000 Kč** – v případě podnikatelů za každý nepřihlášený TV přijímač. Takže se určitě vyplatí koncesionářské poplatky platit, ušetříte si tisíce.

Autorské odměny (Autorské poplatky)

Podle autorského zákona č. 121/2000 Sb. hradí autorské poplatky každá fyzická nebo právnická osoba, která **zpřístupňuje** autorská díla, umělecké výkony a zvukové či zvukově obrazové záznamy **veřejnosti** prostřednictvím rozhlasového nebo televizního přijímače. Důležité je tedy uvědomit si, že obchod, restaurace, služby i hotel je **veřejné místo**, kam může kdokoli přijít, a komu tento audiovizuální poslech umožní. To můžete činit pouze se souhlasem nositelů práv (tj. autorů, výkonných umělců a výrobců zvukových či zvukově obrazových záznamů) a po zaplacení **autorské odměny**. Souhlas získáte uzavřením smlouvy s příslušnými kolektivními správci autorských práv. Vybíráním autorské odměny jsou pověřeni Ministerstvem kultury kolektivní správci.

Jak postupovat při placení autorských odměn

Kolektivní správci zastupují nositele práv při uzavírání licenčních smluv právě s provozovateli restaurací, provozoven služeb, s pořadateli hudebních produkcí apod. Odměny pak rozdělují jednotlivým nositelům práv podle rozúčtovacího řádu.

V současné době působí v České republice na základě oprávnění udělených Ministerstvem kultury šest kolektivních správců, každý z nich zastupuje určitou skupinu nositelů práv pro určitá práva – proto se platí více kolektivním správcům.

DILIA

(divadelní a literární agentura) zastupuje autory děl literárních, dramatických, hudebně dramatických, choreografických a pantomimických, dále autory scénické hudby zvláště vytvořené pro užití v díle dramatickém, choreografickém a pantomimickém a dále dabingové režiséry. Více o agentuře na www.dilia.cz.

OSA

(Ochranný svaz autorský) zastupuje autory hudebních děl s textem nebo bez textu, tj. hudební skladatele a textaře. Více informací na www.osa.cz.

INTERGRAM

zastupuje výkonné umělce, tj. hudebníky, zpěváky, tanečníky atd., a výrobce zvukových a zvukově obrazových záznamů. Více informací získáte na www.intergram.cz.

OOA-S

(Ochrana organizace autorská – Sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl) zastupuje tedy autory výtvarných děl, tj. děl malířských, grafických, sochařských, fotografických a děl vyjádřených postupem obdobným fotografii, děl architektonických, včetně děl urbanistických, a dále výtvarné autory obrazové složky audiovizuálních děl, tj. kameramany, architekty, scénografy a ostatní výtvarníky audiovizuálních děl. Více o sdružení na www.ooas.cz.

GESTOR

zastupuje autory výtvarných děl při výkonu jejich práva na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého. Více na www.gestor.cz.

OAZA

(Ochranná asociace zvukařů – autorů) zastupuje mistry zvuku. Informace na www.oaza.eu.

OSA a její autorské poplatky

Kolektivní správci jsou oprávněni pověřit výkonem kolektivní správy jiného kolektivního správce, a proto vybírají v současné době tyto odměny tři kolektivní správci: INTERGRAM, OSA (byla pověřena kolektivním správcem DILIA a OOA-S) a OAZA.

Návrh na uzavření licenční smlouvy <http://www.osa.cz/upload/rz1.pdf>.

Sazba je určena podle počtu obyvatel v obci, ve které se nachází daná provozovna a je uvedena bez DPH/měsíc.

Sazebník OSA www.osa.cz/upload/sazebnik_r.pdf.

Sazebník INTERGRAMu naleznete na www.intergram.cz/file_ke_stazeni/1262961497.pdf.

Zaplacením autorských odměn se podnikatel vyhne přestupkové komisi, případně trestnímu stíhání a placení nepříjemných pokut ve výši dvojnásobku autorských odměn. Placení autorských odměn se lze vyhnout, pokud písemně informujete kolektivní správce o tom, že používáte rozhlasový či televizní vysílač pouze pro svou osobní potřebu. Zřejmě se nevyhnete namátkové kontrole.

Podrobné informace, případně odpovědi na své další otázky lze získat na výše zmíněných internetových adresách kolektivních správců nebo na stránkách Ministerstva kultury www.mkcr.cz.

Autorské odměny a provozovna

Pokud hodláte do své provozovny – obchodu, restaurace, salonu, umístit rozhlasový nebo televizní přijímač, je vaší povinností ze zákona oznámit svůj úmysl kolektivním správcům – tj. OSA, Intergram, OAZA, sepsat s nimi licenční smlouvu, a dle způsobu provozování, počtu vysílačů a počtu obyvatel v dané obci platit autorské odměny.

Internetový obchod a clo za zboží

Pokud chcete do internetového obchodu nakupovat zboží z USA nebo jiné, tzv. třetí země mimo EU, je potřeba pamatovat na podstatnou povinnost, kterou je zaplatit za uvedené zboží clo.

Této povinnosti se celá řada internetových obchodů nevědomě, často však i vědomě vyhýbá. Tím dosahují tyto obchody lepších cen, vzhledem k poctivě podnikajícím konkurentům, zejména potom vzhledem k větším a zavedeným internetovým obchodům.

Tato zdánlivá výhoda se však snadno může změnit v podstatnou nevýhodu v podobě doměření cla ze strany státních orgánů.

Zde je potřeba upozornit, že na nekalé praktiky tohoto druhu přicházejí tyto orgány nejen z registrace o pohybu zboží, ale i formou upozornění právě ze strany poctivě podnikající konkurence, která při pohledu na ceny vystaveného zboží v internetovém obchodu okamžitě zjistí, zda je clo placeno nebo ne.

Legislativní podmínky při dovozu zboží do EU.

Zboží, které je do Společenství dovezeno ze států, které nejsou členskými státy Společenství EU (tzv. třetí země), je pod celním dohledem a při propuštění do volného oběhu podléhá vyměření celního dluhu.

Celní dluh

Celním dluhem je clo, daň z přidané hodnoty a další poplatky vyměřované při dovozu zboží.

Celní hodnota

Základem pro vyměření cla je celní hodnota. Do celní hodnoty zboží, které má obchodní povahu, se kromě vlastní hodnoty zboží započítává poštovné v celkové výši. Nezapočítávají se poštovní poplatky, které by měly být vybrány za úkony provedené v zemi dovozu.

Osvobození od cla při dovozu zboží

Pro obchodní styk platí, že od dovozního cla jsou osvobozeny zásilky zboží nepatrné hodnoty, pokud jsou zasílány ze třetích zemí přímo příjemci, který se nachází na celním území Společenství. Za zboží nepatrné hodnoty se považuje zásilka, jejíž celková vlastní hodnota nepřevyšuje částku 150 EUR.

Hodnotu zásilky nelze dělit, takže pokud celková vlastní hodnota zásilky tuto částku převyšuje, nelze osvobození od cla poskytnout (tzn. nelze stejné zboží např. trička vozit ve více balících aby to kleslo pod tuto hodnotu).

Osvobození od cla se neposkytuje u alkoholických výrobků, parfémů, toaletních vod, tabáku a tabákových výrobků.

Veškeré celní formality související s dovozem zboží dopraveného na základě elektronické objednávky zajišťuje zpravidla pošta nebo organizace zabývající se zasilatelstvím a přepravou drobných zásilek.

Z uvedeného je tedy zřejmé, že v zásadě nelze dovážet zboží do ČR jako zboží pro vlastní potřebu a následně toto zboží prodávat například v internetovém obchodě. Pokud někdo na tomto principu provozuje svůj internetový obchod, porušuje zákon a vystavuje se nebezpečí postihu.

Doplňte si informace na vašem webu nebo bude pokuta

Od 1. března 2008 vstoupila v platnost novela obchodního zákoníku. Ta rozšiřuje povinnost podnikatelů uvádět identifikační údaje o firmě i na smlouvách a na internetových stránkách společnosti.

Co vše je potřeba uvádět

Nově je od letošního března tedy třeba uvádět na smlouvách a na internetových stránkách následující informace o firmě:

- **jméno živnostníka nebo název firmy**
- **sídlo firmy nebo místa podnikání**
- **identifikačním číslo – IČ, DIČ**
- **případně též údaj o zápisu v obchodním rejstříku či v jiné evidenci**

Údaj o výši základního kapitálu lze i nadále uvádět pouze jestliže byl zcela splacen.

Co se stane, když informace nedoplníte

Za porušení povinnosti uvádět tyto údaje na smlouvách a internetových stránkách firmy či e-shopu hrozí **pokuta ve výši až 50 tisíc korun či dokonce zákaz činnosti v délce jednoho roku**. Proto si vše zkontrolujte a nenechte se nachytat.

Prodáváte zboží či služby? Pak pozor na tyto povinnosti!

Pokud máte kamenný obchod, kde prodáváte zboží nebo poskytujete služby na základě kupní smlouvy, pak máte určité povinnosti jako prodávající. Následující článek se zaměřuje na obecné i specifické povinnosti, které vyplývají z uzavřené kupní smlouvy.

Obecné povinnosti

Tyto povinnosti najdete v **Zákoně o ochraně spotřebitele** (Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele ve znění pozdějších předpisů). Důležité je vědět, že za spotřebitele je považována osoba, která výrobky nakupuje nebo užívá služby, a musí to být za jiným účelem, než je podnikání.

Uzavřením kupní smlouvy vznikne prodávajícímu povinnost předmět koupě kupujícímu odevzdat a kupujícímu povinnost tento předmět převzít a zaplatit za něj prodávajícímu dohodnutou cenu.

Prodávající má v zájmu svých zákazníků, i ve svém vlastním zájmu následující povinnosti:

- **prodávat výrobky ve správné hmotnosti, míře nebo množství a umožnit spotřebiteli přezkontrolovat si správnost těchto údajů**
- **prodávat výrobky a poskytovat služby v předepsané nebo schválené jakosti, pokud je závazně stanovena nebo pokud to vyplývá ze zvláštních předpisů anebo v jakosti jím uváděné; není-li jakost předepsána, schválena nebo uváděna, v jakosti obvyklé**
- **prodávat výrobky a poskytovat služby za ceny sjednané v souladu s cenovými předpisy a ceny při prodeji výrobků nebo poskytování služeb správně účtovat; při konečném**

účtování prodáváných výrobků a poskytovaných služeb v hotovosti se celková částka zaokrouhluje vždy k nejbližší platné nominální hodnotě zákonných peněz v oběhu

- prodávající nesmí vyrábět, dovážet, vyvážet, nabízet, prodávat a darovat výrobky nebezpečné svou zaměnitelností s potravinami.

Specifické povinnosti

Kromě výše uvedených obecných povinností musí prodávající ještě splnit následující povinnosti:

1. Označování prodáváných výrobků

Prodávající musí řádně informovat spotřebitele o vlastnostech prodáváných výrobků nebo charakteru poskytovaných služeb. Také musí být spotřebitel seznámen:

- **o způsobu použití**
- **údržba výrobku**
- **nebezpečí vyplývající z jeho nesprávného použití nebo údržby**
- **riziko související s poskytovanou službou**

Prodávající musí zajistit, aby byly prodávané výrobky viditelně a srozumitelně označeny:

- **názvem, označením výrobce, dovozce, hmotnost,...**
- **složení materiálu, údaje o použitých materiálech**
- **datum minimální trvanlivosti**

2. Dodržování zákazu klamání spotřebitele

Nikdo nesmí klamat spotřebitele. Jedná se o nepravdivé, nedoložené, neúplné, nepřesné, nejasné, dvojsmyslné nebo přehnané údaje nebo zamlčení údajů o skutečných vlastnostech výrobků nebo služeb či úrovni nákupních podmínek.

Za klamání spotřebitele se považuje také nabídka nebo prodej výrobků nebo zboží porušujících některá práva duševního vlastnictví, jakož i skladování těchto výrobků nebo zboží za účelem nabídky nebo prodeje.

3. Informace o ceně zboží

Prodávající je povinen informovat v souladu s cenovými předpisy spotřebitele o ceně prodáváných výrobků nebo poskytovaných služeb zřetelným označením cenou nebo informací o ceně výrobku či služeb jinak vhodně zpřístupnit.

Způsob informování o ceně nesmí vzbuzovat zdání, že:

- **cena je nižší, než jaká je ve skutečnosti – musí být zřejmá konečná požadovaná cena za výrobek nebo službu**
- **vztah ceny a užitečnosti nabízeného výrobku nebo služby a ceny a užitečnosti srovnatelného výrobku nebo služby je takový, jaký ve skutečnosti není**

- **cena byla nebo bude zvýšena, snížena či nezměněna, i když tomu tak ve skutečnosti není**
- **cena závisí na okolnosti, na níž ve skutečnosti nezávisí**

4. Odpovědnost za vady výrobků a služeb

Prodávající je povinen spotřebitele řádně informovat o rozsahu, podmínkách a způsobu uplatnění odpovědnosti za vady výrobků a služeb, včetně reklamace. Také je povinen informovat spotřebitele o tom, kde lze reklamaci uplatnit a o provádění záručních oprav.

V této souvislosti je prodávající zejména povinen např.:

- řádně vyplnit záruční list a umožňuje-li to povaha výrobku, na žádost spotřebitele výrobek spotřebiteli předvést
- zajistit, aby v provozovně byl po celou provozní dobu přítomen pracovník pověřený vyřizovat reklamace
- přijmout reklamaci v kterékoli provozovně
- rozhodnout o reklamaci ihned, ve složitých případech do tří pracovních dnů
- provést případné zamítnutí reklamace písemně

5. Vystavení dokladů souvisejících s prodejem nebo poskytnutím služby

Není-li služba provedena na počkání, je prodávající povinen vydat spotřebiteli písemné potvrzení o převzetí objednávky. Potvrzení musí obsahovat označení předmětu služby, její rozsah, jakost, cenu za provedení služby a termín jejího plnění.

6. Další podmínky prodeje

Vyžaduje-li to povaha výrobků, zejména s ohledem na hygienické podmínky prodeje a charakter použití, je prodávající povinen výrobky prodávat v hygienicky nezávadných obalech nebo je do takových obalů při prodeji zabalit, při samoobslužném prodeji je povinen spotřebiteli poskytnout vhodný obalový materiál.

Kdo provádí kontrolu povinností prodávajícího

Nad ochranou spotřebitele v různých oborech dozírají a dodržování povinností prodávajícího kontrolují tyto instituce:

Česká obchodní inspekce

Česká zemědělská a potravinářská inspekce

Orgány ochrany veřejného zdraví (hygienická stanice)

Veterinární správa

Živnostenské úřady

Celní úřady

Český úřad pro zkoušení zbraní a střeliva

Jaké vás čekají sankce?

Za porušení ustanovení na ochranu spotřebitele hrozí **vysoké pokuty**. Např. za porušení

povinnosti prodávat výrobky a poskytovat služby v předepsané nebo schválené jakosti hrozí pokuta až do výše 50 000 000 korun. Při stanovení výše pokuty se přihlíží k povaze protiprávního jednání a k rozsahu jeho následků.

Pokutu lze uložit do tří let, nebo do deseti let od dne, kdy k porušení povinnosti došlo. Pokutu do výše 5 000 Kč lze uložit v blokovém řízení, je-li porušení povinnosti spolehlivě zjištěno a osoba, která povinnost porušila, je ochotna blokovou pokutu zaplatit.

Provozovna – povinnosti podnikatele týkající se označení, vedení, zřízení i zrušení provozovny

Provozovna je podle živnostenského i obchodního zákoníku definována jako prostor, v němž je uskutečňována podnikatelská činnost. Zákony také stanovují povinnosti podnikatele, které se k provozovně vážou. Vzhledem k častým kontrolám živnostenského úřadu, týkající se především označení provozovny, jsme se rozhodly na toto téma napsat článek.

Co může být provozovna

- prodejna
- kancelář
- dílna
- ordinace
- stánek
- pojízdná prodejna
- podobné zařízení, zejména určené k prodeji zboží či poskytování služeb

Živnost může být provozována pouze v provozovnách, k nimž podnikatel má **užívací nebo vlastnické právo**. (Na žádost živnostenského úřadu je podnikatel povinen prokázat vlastnické nebo užívací právo k objektům nebo místnostem provozovny.) Pokud je provozovna umístěna v bytě a není-li podnikatel vlastníkem tohoto bytu, může v něm provozovat živnost pouze se souhlasem vlastníka, spoluvlastníka nebo správce bytu nebo nemovitosti.

Zřízení - zrušení provozovny

Počet provozoven, které má podnikatel, není nijak omezen. Existují **Rejstříky provozoven**, které vedou živnostenské úřady. Jim se také nahlašují všechny změny týkající se provozoven a to vždy podle místa podnikání podnikatele.

Podnikatel je povinen zahájení a ukončení provozování živnosti v provozovně písemně oznámit příslušnému živnostenskému úřadu nejméně 3 dny předem. (Výjimkou jsou provozovny, které jsou uvedeny přímo v ohlášení nebo žádosti o koncesi. U nich se zahájení činnosti předpokládá automaticky, ukončení činnosti je povinen oznámit do 15 dnů.) Za oznámení změny v provozovně se správní poplatky neplatí. Naopak při nesplnění oznamovací povinnosti při zahájení nebo ukončení provozování živnosti v provozovně může živnostenský úřad vyměřit pokutu až do výše 50 000 Kč.

Povinnosti podnikatele týkající se provozovny

A) Označení provozovny

Dle **obchodního zákoníku** musí být provozovna označena:

- **obchodní firmou podnikatele**
- **názvem provozovny nebo jiné rozlišující označení**

Dle **živnostenského zákona** musí být provozovna označena:

- **obchodním jménem**
- **identifikačním číslem podnikatele (IČ)**

Stánek a obdobné zařízení musí být dále označen **údajem o sídle nebo místě podnikání. U provozoven, kde se prodává zboží nebo poskytují služby spotřebitelům**, musí být na dveřích vchodu do provozovny nebo na jiném viditelném místě (např. za oknem) uvedeno také:

- **jménem a příjmením osoby odpovědné za činnost provozovny,**
- **prodejní nebo provozní dobou určenou pro styk se spotřebiteli, nejedná-li se o stánek nebo obdobné zařízení,**
- **kategorií a třídou u ubytovacího zařízení poskytujícího přechodné ubytování.**

Při uzavření takovéto provozovny je podnikatel povinen, nebrání-li tomu závažné důvody, alespoň 3 dny předem označit též počátek a konec uzavření.

B) Další povinnosti podnikatele vztahující se k provozovně

- pro každou provozovnu ustanovit **osobu odpovědnou za její činnost**
- povinnost zajistit, aby provozovna odpovídala zvláštním předpisům, zejména tedy **stavebním, požárním a hygienickým**
- povinnost zajistit, aby na provozovně, ve které je prodáváno zboží nebo poskytována služba, byly kontrolnímu orgánu na jeho žádost a ve lhůtě jím stanovené **k dispozici doklady** prokazující způsob nabytí prodávaného zboží nebo materiálu používaného k poskytování služeb
- povinnost zajistit, aby v provozovně určené pro prodej zboží nebo poskytování služeb spotřebitelům byla v prodejní nebo provozní době určené pro styk se spotřebiteli přítomna osoba splňující podmínku **znalosti českého nebo slovenského jazyka**

3. PRAKTICKÉ ASPEKTY PODNIKATELSKÉ ČINNOSTI – UZAVÍRÁNÍ SMLUV, JEJICH CHARAKTER A NÁLEŽITOSTI

Co jsou to obchodní závazkové vztahy

Obchodní závazkové vztahy nejsou podle platného práva ani jen vztahy mezi podnikateli (obchodníky) bez ohledu na to, čeho se týkají, ani jen vztahy týkající se určitého předmětu bez ohledu na to, mezi jakými subjekty se odehrávají. Předmět právní úpravy je vymezen podle druhu upravených vztahů a částečně též podle subjektů závazkových vztahů.

Platí tedy nepřesné hledisko kombinované. Úpravě v obchodně právních předpisech (především v Obchodním zákoníku – dále jen ObchZ), která má převažující charakter soukromoprávní, podléhají (a jako obchodně právní se tedy označují) jednak vztahy mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti (tzv. *oboustranné* obchody: např. mezi prodávajícím a kupujícím podnikatelem, kteří v rámci své podnikatelské činnosti obchodují se surovinami, energií, hotovými výrobky), ale i některé vztahy mezi nepodnikateli (neprofesionály) a podnikateli v souvislosti s jejich podnikáním (tzv. *jednostranné* obchody: např. smlouva o úvěru mezi bankou a občanem); jako obchodně právní mohou být dokonce založeny i vztahy mezi účastníky (které by ze zákona obchodnímu režimu nepodléhaly), a to jen na základě jejich vůle (např. když si občan nechá postavit dům od stavební společnosti nikoliv na základě občanskoprávní smlouvy, ale sjedná si se zhotovitelem režim obchodní smlouvy o díle).

Druhy obchodních závazkových vztahů

Základní je dělení na obchodní vztahy *obligatorní* (podléhají zásadnímu režimu ObchZ vždy) a na vztahy *fakultativní* (u nichž obchodněprávní režim nevyplývá přímo ze zákona, ale je důsledkem volby účastníků vztahu).

Relativní obchody

Jako *relativní obchody* se označují závazkové vztahy mezi podnikateli, při jejichž vzniku je zřejmé, že se týkají jejich podnikatelské činnosti. Tato zřejmá souvislost s podnikatelskou činností musí vyplývat objektivně ze všech okolností vzniku závazkového vztahu - tedy nejen ze skutečnosti, že obě strany jsou formálně podnikateli, ale též např. z jejich vystupování navenek. V pochybnostech o této souvislosti se o tzv. relativní obchod nejedná.

Druhým případem tzv. relativního obchodu jsou vztahy mezi státem nebo samosprávnou územní jednotkou (obcí, krajem) na jedné straně a podnikatelem na straně druhé, jde-li o podnikatelskou činnost při uspokojování veřejných potřeb (srov. např. závazky na údržbu veřejné zeleně, na deratizaci veřejných budov, na rekonstrukci chodníků, na organizaci oslav jubilea založení obce atp.).

Typové (nominální) obchody

Jde o závazkové vztahy upravené pod určitým názvem (jako typová smlouva) pouze v ObchZ. Jde např. o vztahy mezi zakladateli obchodní společnosti (družstva) a společností (družstvem), jakož i o vztahy mezi společníky (družstevníky) navzájem, o vztahy z burzovních obchodů a o řadu vztahů na základě zvláštních smluvních typů (např. smlouvy o prodeji podniku nebo úvěrové smlouvy) a o některé další vztahy.

Dříve se tyto vztahy označovaly jako tzv. "absolutní obchody". Tyto vztahy podle § 261 odst. 3 ObchZ se řídí zásadně zákoníkem obchodním, jsou-li stranami podnikatelé. Bude-li však stranou vztahu nepodnikatel, použije se² též úprava občanskoprávní, směřující k ochraně spotřebitele, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem. Tak např. bude možné, aby nepodnikatel odstoupil od smlouvy uzavřené s podnikatelem (jako tzv. typový či nominální obchod) v tísní a za nápadně nevýhodných podmínek, což je obecně ve vztazích mezi obchodníky jakožto profesionály podle ObchZ zakázané.

Kombinované obchody

Vztahy mezi podnikateli (resp. mezi podnikatelem a státem nebo samosprávnou územní jednotkou při zabezpečování veřejných potřeb), které vzniknou na bázi smluvního typu upraveného jen v ObčZ a nikoliv v ObchZ (jako např. smlouva o nájmu, kupní smlouva na nemovitost), se řídí ustanoveními ObčZ a ObchZ. Jde tedy o úpravu kombinovanou, od níž se odvozuje pracovní název pro skupinu těchto závazkových vztahů. Tak se např. dovozuje, že promlčecí doba na práva z kupní smlouvy na nemovitost uzavřené mezi podnikateli se bude řídit zákoníkem obchodním, byť vlastní smluvní typ je upraven v zákoníku občanském, upravujícím i zvláštní promlčecí dobu.

Některé vztahy, kde již z povahy věci mohou vystupovat jen profesionální obchodníci-podnikatelé (jako závazkové vztahy z burzovních obchodů nebo ze smlouvy o obchodním zastoupení) lze i nadále označovat jako "obchody (resp. obchodní závazkové vztahy) absolutní".

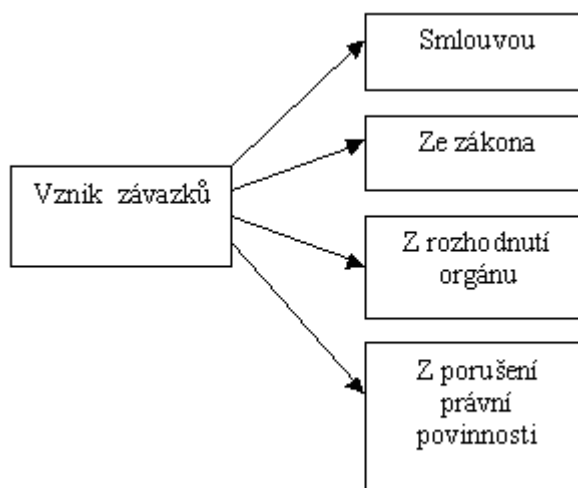
Fakultativní obchody a obligatorní občanskoprávní vztahy (tzv. obligatorní neobchody)

Touto zkratkou se označují takové obchodní vztahy, na něž by se ObchZ nevztahoval (nejde o tzv. relativní ani typové - nominální či kombinované obchody), ale jeho působnost si strany písemně samy sjednaly v souladu s povolením § 262 ObchZ. Jde o řešení dlouhodobě kritizované⁴ a velmi problematické, zejména po novelizaci ObchZ zákonem č. 370/2000 Sb. Podle ní je taková dohoda o volbě obchodněprávního režimu neplatná, směřuje-li ke zhoršení právního postavení účastníka smlouvy, který není podnikatelem.

Smlouva pojistná má v souladu s § 261 odst. 7 ObchZ režim občanskoprávní. Lze proto o ní hovořit jako o tzv. obligatorním nebo absolutním "neobchodu".

Vznik obchodních závazků a uzavírání obchodních smluv

Smlouva je právní skutečností, která nejčastěji vede ke vzniku závazkového právního vztahu. Právní závazky však mohou vzniknout i z jiných právem předvídaných skutečností - typicky ze zákona, z rozhodnutí státního nebo jiného orgánu (např. soudu nebo rozhodce), z porušení právní povinnosti (odpovědnostní závazky).

Výměna smluvních projevů

Smlouva jako složený projev vůle nevzniká náraz, ale rozloženě, a to v okamžiku, kdy se projevy vůle navrhovatele (oferenta) a příjemce (obláta, akceptanta) bez výhrad setkají. V procesu kontraktace si oferent i oblát mohou svoje pozice i několikrát vyměnit (protinávrh se stane novou ofertou). Smlouva není listina, ale jistým způsobem kvalifikovaná dohoda, která nemusí mít v řadě případů ani materializovanou formu.

Základní úprava výměny smluvních projevů je obsažena v občanském zákoníku a obchodní zákoník obsahuje speciální úpravu jen některých odlišností kontraktace v obchodních vztazích, která se týká převážně otázek obsahového a formálního charakteru, nikoliv však vlastních pravidel pro výměnu smluvních projevů. Samostatná úprava v obchodním zákoníku je věnována veřejnému návrhu na uzavření smlouvy, obchodní veřejné soutěži a smlouvě o uzavření budoucí smlouvy.

Smluvní *návrh* může být podán kteroukoliv ze smluvních stran. Návrh musí být dostatečně určitý, aby z něj byla zřejmá vůle navrhovatele a aby jím navrhovatel byl v případě přijetí vázán. Návrh může směřovat buď vůči určitým osobám a nebo vůči neurčitým osobám.

Návrh působí svými právními účinky (zejm. zakládá vázanost odesílatele) od okamžiku, kdy *dojde* příjemci (tzn., že jej lze bez právních důsledků do této chvíle zrušit, ovšem dojde-li zrušení adresátovi nejméně současně, ne-li dříve, než původní návrh). V zásadě je tedy každý návrh *zrušitelný* s výše uvedenou podmínkou včasného doručení zrušovacího projevu. To platí i pro návrh neodvolatelný. Návrh je *neodvolatelný* v případě, že jej tak označí výslovně navrhovatel, nebo že je v něm stanovena lhůta k přijetí návrhu (tzv. akceptační lhůta, lhůta "na rozmyšlenou" bez výhrady odvolatelnosti v této akceptační lhůtě. Vyhradí-li si

navrhovatel odvolatelnost i v rámci akceptační lhůty, může návrh odvolat i během ní a pokud tak neučiní, po jejím uplynutí může ev. souhlas akceptanta s návrhem považovat za opožděný. Odvolání je účinné, jen pokud došlo navrhovateli dříve, než odeslal přijetí.

Od zrušení a odvolání návrhu se liší *zánik* návrhu. Nezrušený (a to i neodvolatelný, jakož i odvolatelný, avšak neodvolaný) návrh zaniká, jestliže:

- o uplynula akceptační lhůta, aniž byl návrh přijat, nebo
- o uplynula doba přiměřená s přihlédnutím k povaze navrhované smlouvy a k rychlosti prostředků použitých navrhovatelem k zaslání návrhu⁹, nebo
- o navrhovateli došel projev o odmítnutí návrhu (nestačí jeho odeslání).

V těchto případech není navrhovatel svým zaniklým návrhem vázán a eventuální pozdější reakci příjemce může odmítnout jako opožděnou nebo ji ev. považovat za nový smluvní návrh.

Byl-li návrh podán ústně, zaniká, není-li akceptován ihned, ledaže by z jeho obsahu vyplývalo něco jiného. Poskytne-li navrhovatel v takovém případě budoucímu možnému partnerovi čas na rozmyšlenou, je vázán ústním návrhem po dobu, kterou stanovil, ev. po dobu přiměřenou k povaze smlouvy.

Přijetí návrhu má účinky (stejně jako návrh) až od okamžiku dojití navrhovateli. Přijetím je včas učiněné prohlášení osoby, jíž byl návrh určen (nebo jiné její včasné jednání), z něhož je možno dovodit její souhlas s návrhem¹⁰. Podobně jako návrh může i přijetí být odvoláno, ovšem za předpokladu, že dojde navrhovateli dříve nebo nejpozději současně s přijetím.

Akceptační lhůta může být předem dohodnuta např. v obchodních podmínkách nebo může být jednostranně stanovena navrhovatelem, ev. podpůrně platí lhůta přiměřená. Lhůta pro přijetí návrhu začíná běžet od okamžiku podání telegramu k odeslání (je-li návrh podán telegraficky), nebo (při návrhu zaslaném dopisem) od data uvedeného v dopise, ev. data na obálce a u návrhů podaných dálnopisem nebo prostředky umožňujícími okamžité sdělení (fax, komunikace v počítačových sítích) od okamžiku dojití osobě, jíž je návrh určen.

Je-li návrh přijat se zpožděním, má to v zásadě stejný význam, jako by nebyl přijat (bez reakce obláta) nebo byl odmítnut. Zákon stanoví z této zásady dvě výjimky:

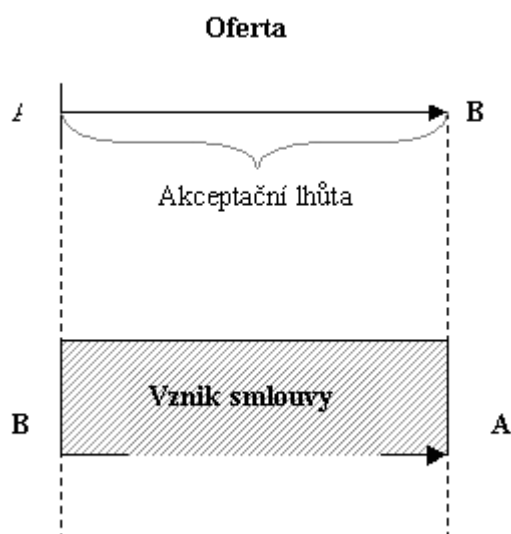
- o je-li přijetí doručeno navrhovateli až po akceptační lhůtě a navrhovatel bez zbytečného odkladu sdělí oblátovi, že jeho pozdní přijetí přesto přijímá jako včasné, je smlouva uzavřena (není-li ovšem vznik smlouvy vázán na nějakou podmínku odkládací). *Např. je návrh smlouvy doručen kupujícímu 15. června s akceptační lhůtou 15 dnů. Akceptant odpoví opožděně a jeho akceptace dojde navrhovateli 10. července. Ten 11.7. odpoví, že opožděnou akceptaci přijímá jako včasnou. Smlouva vznikne.*
- o pokud ke zpoždění došlo vlivem přepravy zprávy o přijetí návrhu a navrhovatel bez zbytečného odkladu nevyrozumí osobu, které byl návrh určen, o pozdním dojití akceptace, je nepodmíněná smlouva rovněž uzavřena. *V případě popsaném výše by k pozdní akceptaci došlo vlivem chyby poštovních služeb. Ke smlouvě dojde také, ani musí navrhovatel potvrzovat přijetí smluvního protinávrhu. Naopak by musel neprodleně pozdní akceptaci odmítnout, pokud by nechtěl smlouvu uzavřít.*

Návrh musí být skutečně přijat a nejsou přípustné žádné domněnky nebo fikce reálného souhlasu. Jakékoliv dodatky, výhrady, omezení nebo jiné změny návrhu znamenají plné odmítnutí návrhu a považují se za nový návrh smlouvy, v němž původní navrhovatel je v pozici akceptanta. *Např. akceptant souhlasil se vším, co návrh obsahoval; chtěl jen upravit*

sazbu smluvní pokuty za prodlení a vrátil návrh s touto změnou. Na tento protinávrh navrhovatel již neodpověděl; smlouva nevznikla.

Občanský zákoník vychází ze zásady, že mlčení nebo nečinnost samy o sobě neznamenají souhlas.

Ke vzniku smlouvy je tedy zásadně nutné, aby návrh byl přijat bez výhrad a v celém rozsahu. Schválený návrh proto musí obsahovat alespoň minimální zákonem požadované náležitosti - to znamená podstatné části smlouvy stanovené v tzv. základním ustanovení u pojmenovaných smluv a u inominační smlouvy musí být dostatečně určen předmět závazků stran.

Forma a obsah smluvních projevů

Písemnou formu k platnosti smlouvy vyžaduje obchodní zákoník jen v případech, kdy tak sám stanoví nebo když alespoň jedna ze stran projeví při uzavření smlouvy vůli, aby smlouva byla uzavřena písemně¹¹. U smluvních typů upravených *jen* v občanském zákoníku budou některé smlouvy muset být pod sankcí neplatnosti uzavřeny písemně (např. kupní smlouvy na nemovitosti). Z hlediska právní jistoty je vhodnější uzavírat smlouvy zásadně písemně a neformální kontraktaci volit jen v dlouhodobých či jinak zajištěných vztazích.

Je-li smlouva uzavřena písemně, pak musí mít podle občanského zákoníku i každá *změna nebo zrušení* smlouvy písemnou formu. Tato úprava platí i pro smlouvy mezi podnikateli, neupravené v obchodním zákoníku, ne však pro smluvní typy podle zákoníku obchodního, u nichž je v zásadě možné i písemně sjednanou smlouvu změnit nebo zrušit i ústně, pokud se strany nedohodly jinak. Z praktického hlediska je však písemná forma doporučenější v každém případě.

Kritéria "písemnosti" stanoví i pro vztahy obchodně právní občanský zákoník¹². Písemná forma je zachována nejen na klasické listině, ale i při použití telegrafu, dálnopisu nebo

elektronických prostředků, pokud ovšem umožňují zachycení *obsahu* právního úkonu a současně i *osoby*, která jej učinila. Jde o určitou právní fikci, považující za písemnost i takové formy existence informace, které s tradiční formou trvalých písemných znaků na listinách, čitelných bez technických prostředků, nemusí mít nic společného.

Písemný úkon je platný, jen je-li *podepsán* jednající osobou. To samozřejmě nebude možné u řady netradičních nosičů dat, kde musí být zvolen jiný způsob jednoznačné identifikace jednající osoby. Mechanickými prostředky (razítka, faksimilie) je dovoleno podpis nahradit jen v případě, že se vytvořila taková zvyklost.

Obsahové náležitosti smluvních projevů jsou upraveny jako náležitosti právních úkonů¹³ s určitými modifikacemi pro obchodní vztahy¹⁴. Nabídka i její přijetí musí být jakožto právní úkony učiněny svobodně, vážně, určitě a srozumitelně, jinak jsou absolutně neplatné. Smluvní strana musí mít možnost projevit vždy svoji *skutečnou* vůli prostou omylu, nátlaku, bezprávných výhrůžek a jiného nepatřičného ovlivňování. *Neplatná bude smlouva, při níž je partnerovi vyhrožováno násilím vůči jeho osobě nebo rodině; neplatná naopak nebude, bude-li partner informovat, že v případě podpisu smlouvy se vzdá svých oprávněných nároků z jiného vztahu a neuplatní je u soudu, ale že v opačném případě svoje práva bude soudně vymáhat (nejde o bezprávnou výhrůžku).*

Pro obchodní vztahy platí¹⁵, že omyl (podstatný, adresátovi úkonu známý nebo jím vyvolaný) způsobuje relativní neplatnost právního úkonu.

Smluvní projevy učiněné *v tísní za nápadně nevýhodných podmínek* nejsou¹⁶ důvodem neplatnosti, ale opravňují k odstoupení od smlouvy (*např. občan - motorista si koupí několikánásobně předražený náhradní díl do náhle porouchaného automobilu od prodejce, který využije jeho tísně při nočním návratu z dovolené s rodinou*). Ve vztazích obchodněprávních se toto pravidlo nepoužije¹⁷. Bude však vždy věcí konkrétního posouzení, zda kvalita omezení svobody vůle již eventuálně nepřesáhla tíseň (zda nejde o donucení, bezprávnou výhrůžku apod.), a zda smluvní projev není absolutně neplatný.

Projev vůle

Obchodní zákoník obsahuje speciální úpravu pravidel pro *výklad projevu vůle* (§ 266), která mají přednost před pravidly v občanském zákoníku (§ 33). Projev vůle se vykládá především podle *úmyslu* jednající osoby, pokud tento úmysl byl adresátovi projevu vůle znám nebo mu znám být musel. Nelze-li použít toto pravidlo, je rozhodující pro posouzení smluvního projevu *dobrá víra* adresáta smluvního projevu a projev vůle se hodnotí podle významu, který by mu zpravidla osoba v postavení adresáta přikládala.

Obě dvě výše uvedená kritéria nejsou používána samostatně, ale ve spojení se *všemi okolnostmi* projevu vůle, včetně předmluvních jednání a včetně *stranami zavedené praxe a následného chování stran*, připouští-li to povaha věci. Některá opakovaná jednání smluvních stran (která jsou např. reakcí na předmluvní kontakty a vzbuzují nebo posilují v druhém partnerovi jistotu, že kontrakt bude uzavřen), se mohou stát právně relevantní zvyklostí, již se může dovolávat strana, pro kterou to je výhodné. Proto je vhodné vyhnout se pokud možno vytváření nových zvyklostí, s nimiž by druhá strana mohla spojovat právně využitelná očekávání (a nebo je samozřejmě rovněž možné takovou dvousečnou praxi zavést s eventuálním úmyslem využít ji později ve vlastní prospěch). *Např. se smlouvy uzavíraly mezi partnery dlouhodobě a opakovaně jen telefonickým upřesněním rámcových objednávek, ačkoliv písemná smlouva vyžadovala písemnou formu smluv. Pokud prodávající po několika*

letech chtěl využít znění smlouvy a telefonickou objednávku prohlásil za nedostatečnou, soud jeho argument neuznal, neboť respektoval dobrou víru obou stran spoléhat na léty vytvořenou faktickou zvyklost, vedoucí k oprávněnému očekávání stejného přístupu.

Vždy je nutné dbát na zásady *pochtivého obchodního styku*¹⁸. Jde o opatření proti zneužívání práva. *V konkrétním případě objednatel nereklamoval v rozporu se smlouvou vady díla písemně. Zhotovitel přesto poslal na jeho telefonickou žádost těsně před uplynutím záruční doby montéry k odstranění vady. Poté, co montéři po několikadenním úsilí neuspěli a vadu se jim nepodařilo odstranit, odmítl se zhotovitel případem zabývat s poukazem na uplynutí záruční doby. Bylo tím porušeno poctivé očekávání objednatele, že reklamace byla učiněna a že ji zhotovitel uznal.*

Podmínky

Obsahem smluvních projevů mohou za současné právní úpravy být i různé *podmínky*. Je to výrazem nejistoty v obchodních vztazích, která často neumožňuje odpovědně převzít právní závazek nepodmíněně. Pro případ, že se situace vyvine příznivě, mají smluvní strany přece jen jakousi právní jistotu v podmíněné smlouvě.

Podmínky jsou takové složky právního úkonu, které jeho účinnost vážou na nejistou a neznámou okolnost. Tradičně se rozlišují podmínky odkládací (suspenzivní), které způsobují vznik účinků právního úkonu až když nastanou a rozvazovací (rezolutivní), které svým vznikem účinky již nastalé naopak ruší. V pochybnostech je podmínka považována za odkládací. *Příkladem odkládací podmínky je vázání počátku (a nepřímo i ukončení) stavebních prací podle smlouvy o díle na udělení příslušných úředních povolení; příkladem podmínky rozvazovací je sjednání zániku již sjednaného závazkového vztahu pro případ, že nájemce bude v prodlení s placením nájmu po více než jedno platební období, resp. že součet nedoplatků dlužného nájemného překročí výši pravidelné kvartální platby.*

Podmínka nesmí být nemožná, jinak se k ní nepřihlíží. Podmínka musí být v souladu s právními předpisy (musí být dovolená).

Smluvní typy a nepojmenovaná smlouva

Smlouva a smluvní typ

Z nedostatečného rozlišování pojmů *smlouva* a *smluvní typ* občas vznikají nejasnosti. Smlouva se málokdy vyskytuje jako abstraktní pojem, ale většinou se uplatní v rámci některého standardního smluvního typu - jakéhosi abstrahovaného modelu smluvního vztahu.

Občas se můžeme setkat s diferenciací mezi *typy* a *druhy* smluv. Pod *typy* smluv se vesměs rozumí pojmenované modely smluvních vztahů, řídících se určitými individualizovanými pravidly (jako např. smlouva kupní, smlouva o díle, smlouva nájemní, smlouva o obchodním zastoupení apod.).

Smlouvy obsahující prvky dvou či více smluvních typů se označují jako *smlouvy smíšené*.

Jako *druhy* se označují obecnější skupiny smluv (ale také právních úkonů nebo právních vztahů), tříděné podle různých kritérií (např. podle počtu subjektů na dvou- a vícestranné, podle formy na písemné a bezformální, podle stupně konkrétnosti a časového hlediska na

přípravné a realizační a podle dalších zřejmých kritérií na úplatné a bezúplatné, hlavní a vedlejší, pojmenované a nepojmenované, abstraktní a kauzální, konsensuální a reálné, realizační a přípravné, s účinky pro kontrahenty nebo ve prospěch třetího apod.).

Obecný jazyk nerozlišuje většinou mezi pojmy *smlouva* a *dohoda* a považuje oba termíny za synonyma. Právní úkony, resp. závazky nebo závazkové vztahy na jejich základě vzniklé se ostatně posuzují ne podle názvu, ale především podle obsahu.

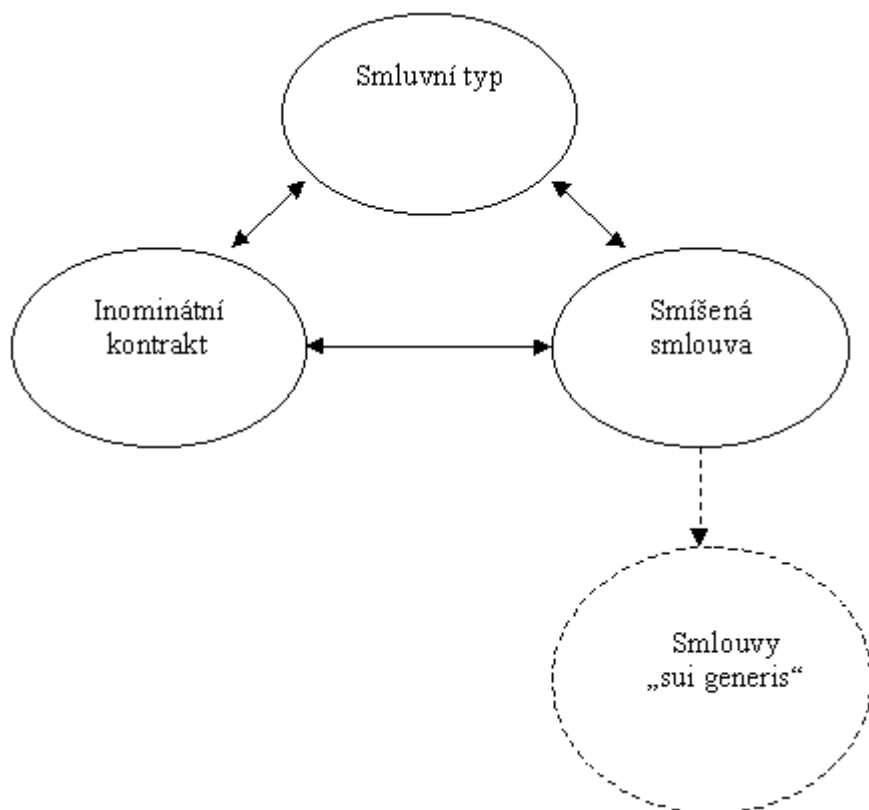
Nepojmenovaná smlouva

Princip smluvní svobody vytváří smluvním stranám možnost dohodnout se na jakémkoliv obsahu smlouvy, který není v rozporu s kogentními ustanoveními právních předpisů, resp. neobchází jejich účel. Ani smluvní typy nominátní, uvedené v hlavě druhé části třetí obchodního zákoníku, nejsou stranám předsazeny jako povinný rámec jejich právních vztahů.

Pokud se strany nedohodnou minimálně na takovém obsahu smlouvy, který se shoduje s tzv. podstatnými částmi pojmenovaných smluv, uvedenými v příslušných základních ustanoveních, neuzavřou žádnou nominátní smlouvu (srov. § 269 odst. 1 ObchZ). Dojde-li k dohodě o *celém* předmětu smluvních závazků i mimo rámec typové nominátní smlouvy, vznikne kontrakt nepojmenovaný, neboli inominátní (§ 269 odst. 2 ObchZ).

"Líc" smluvní volnosti má v podobě nepojmenované smlouvy i svůj rizikovější "rub". Inominátní smlouva totiž nedisponuje (na rozdíl od smluv pojmenovaných) "pozadím" dispozitivních norem, použitelných při absenci jiné dohody stran a vztah inominátní smlouvou založený spočívá jen na tom, co bylo smluveno, a na obecných ustanoveních občanského a obchodního zákoníku o závazkovém právu. Uzavřou-li strany kontrakt označovaný jako tzv. smlouva smíšená (*causa mixta*), který zahrnuje prvky některých smluv pojmenovaných, použijí se přiměřeně tato ustanovení zákona o pojmenovaných smlouvách. To ovšem platí jen v případě, že smlouva nestanoví něco jiného.

I v případě, že vzniká smlouva (bez ohledu na to, zda je pojmenovaná, nepojmenovaná nebo smíšená) projevem vůle nikoliv výslovným, ale konkludentně (srov. § 275 odst. 4 ObchZ), musí jít buď o nepochybný projev vůle (úmyslu kontrahovat) nebo alespoň o takový projev vůle, s nímž se obvykle takový následek spojuje (srov. § 266 ObchZ).

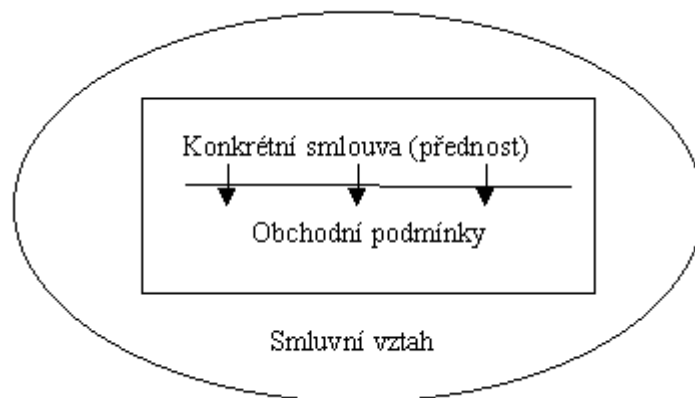
Smlouvy a obchodní podmínky

Protože řada smluv je standardních a opakovaných, určuje se často obsah smlouvy v obchodních podmínkách. Obchodní podmínky jsou jakýmsi *nepřímým smluvním ujednáním*, které se stane součástí kupní smlouvy v okamžiku, kdy s tím obě strany projeví souhlas.

Text obchodních podmínek nemusí být bezpodmínečně ke smluvním projevům přikládán, pokud je *druhé straně znám* z předchozího obchodního styku, nebo pokud byl všeobecně přístupným způsobem vyhlášen *odbornou nebo zájmovou organizací* uvedenou ve smlouvě. U nových a jednostranně vypracovaných obchodních podmínek je přiložení jejich textu nutné. V praxi se text obchodních podmínek umísťuje na zadní stranu předtištěných formulářů o uzavření kupní smlouvy.

Obchodní podmínky doplňují smlouvu, zatímco prostřednictvím *typových smluvních formulářů* se smlouva uzavírá, a to tím způsobem, že se do nich doplňují konkrétní údaje o smluvních stranách, předmětu, termínu, ceně plnění apod.). Kombinace typového smluvního formuláře s textem obchodních podmínek je v praxi zcela běžná.

Odchylná ujednání ve smlouvě *přednost před zněním obchodních podmínek*.

Obchodní podmínky nabízené zejm. podnikateli s monopolním či dominantním postavením na trhu obsahují často formulační pasti typu "černé skříňky". Jejich podstata spočívá v tom, že se ve smlouvě (kterou je slabší partner ekonomicky nucen uzavřít) odkáže na obchodní podmínky a obchodní podmínky stanoví, že určité náležitosti obchodněprávního vztahu (např. cena za zboží, úroková sazba, výše pojistného plnění) budou určeny nebo pozměněny *jednostranným rozhodnutím* (samozřejmě onoho silnějšího partnera). Teoretickou možností v takových případech je jednat o změně této formulace, nebo usilovat o získání vhodnějšího partnera (existuje-li), a nebo použít možností daných zákonem na ochranu hospodářské soutěže a činit kroky k postihu partnera za uzavření kartelových dohod nebo za zneužití dominantního postavení.

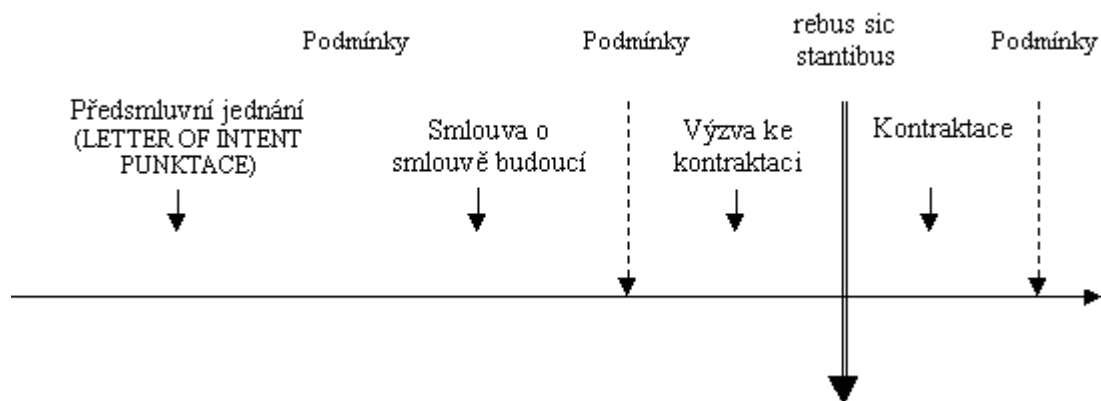
Smlouva o uzavření budoucí smlouvy

Klasický institut přípravné smlouvy má v podmínkách tržní ekonomiky mimořádný význam, protože umožňuje podnikatelům zjednat si určitou právní jistotu, odpovídající daným okolnostem a zejména si v předstihu vytvářet jisté právní zázemí pro uzavření konečných (realizačních) smluv, až k tomu budou vytvořeny potřebné (materiální, odbytové, finanční a jiné) předpoklady. Současně je právní úprava dostatečně flexibilní, aby v případě, že vhodné podmínky nenastanou nebo se podstatně změni původní předpokládané okolnosti, uzavření realizačních smluv nevyžadovala. Dobrovolně - ve smlouvě o uzavření smlouvy budoucí - převzatý závazek, že v budoucnu bude uzavřena smlouva, je druhem "kontraktační povinnosti".

Závazek uzavřít budoucí smlouvu může být buď jednostranný nebo oboustranný. Pro vznik přípravné smlouvy je nutné v *písemné formě* se dohodnout na *době uzavření* budoucí smlouvy a na *předmětu plnění* budoucí smlouvy, který musí být určen alespoň obecným způsobem. Bez dohody tímto způsobem a o těchto náležitostech smlouva o uzavření budoucí smlouvy nevznikne - mohlo by nanejvýš jít o nějaký druh předsmluvní nepojmenované dohody.

Povinnost uzavřít realizační smlouvu vzniká až uplynutím lhůty *bez zbytečného odkladu po výzvě oprávněné strany* v souladu se smlouvou o uzavření budoucí smlouvy. Je-li závazek k budoucí kontraktační oboustranný, může výzvu k uzavření realizační smlouvy podat kterákoli ze stran. Následky porušení této povinnosti se liší podle toho, zda povinná strana neoprávněně odmítla o realizačním kontraktu vůbec jednat anebo o kontraktu sice jednala, ale konečná smlouva přesto nebyla uzavřena.

V prvním případě má oprávněná strana nárok na určení obsahu realizační smlouvy soudem nebo osobou určenou ve smlouvě a vedle toho i na náhradu škody, vznikla-li straně oprávněné odmítnutím jednání povinnou stranou.

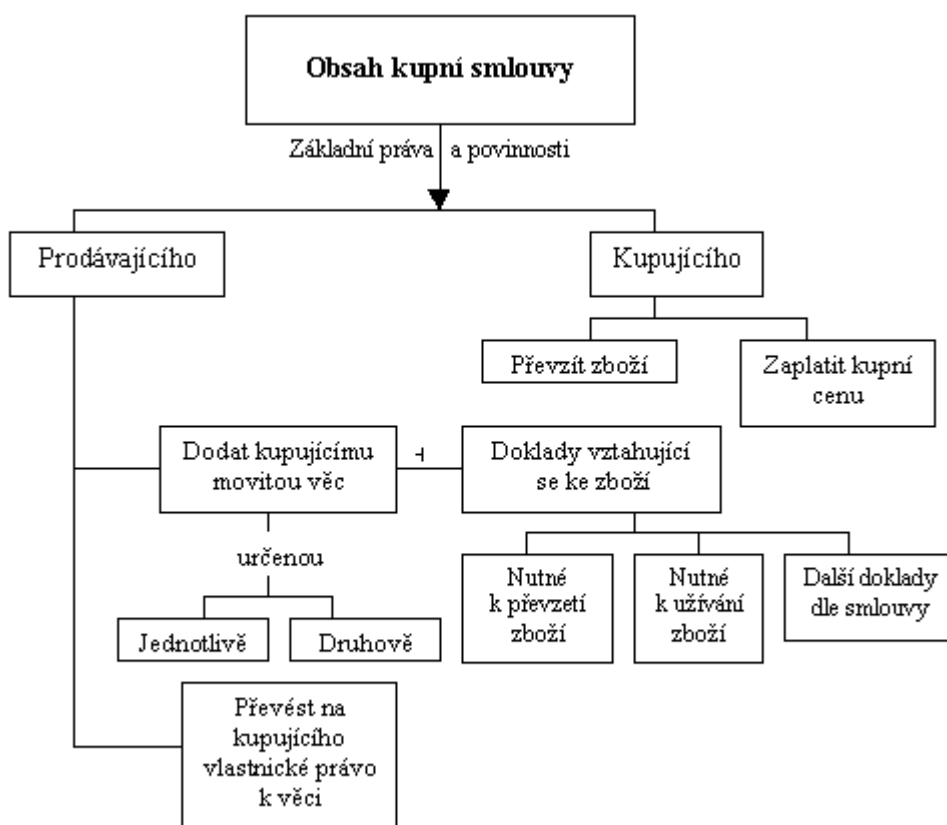
Ve druhém případě má oprávněná strana nárok pouze na jednu z obou výše uvedených alternativ (buď určení obsahu realizační smlouvy nebo náhradu škody). Jde však o dispozitivní úpravu, která může být dohodou stran vyloučena nebo pozměněna.

Zásada právní jistoty vyžaduje, aby povinnost uzavřít konečnou smlouvu byla časově nebo jinak omezena. Jestliže oprávněná strana vyzve stranu povinnou k uzavření realizační smlouvy a povinná strana nekontrahuje, platí ze zákona (ale dispozitivně!) jednoroční promlčecí lhůta k určení obsahu smlouvy soudem nebo k uplatnění nároku na náhradu škody. Smlouva přípravná však může stanovit i lhůtu jinou (tedy i ev. kratší).

Protože přípravné smlouvy jsou uzavírány v určitém předstihu, musí právo reagovat na eventuální změny situace. Uplatňuje se tu tzv. "clausula rebus sic stantibus" (doložka nezměněných okolností). Jestliže se okolnosti, z nichž strany při uzavření přípravné smlouvy zřejmě vycházely, změnily do té míry, že nelze na zavázané straně rozumně požadovat, aby uzavřela konečnou smlouvu a jestliže strana zavázaná bez zbytečného odkladu tuto změnu okolností oznámila straně oprávněné, pak zaniká závazek uzavřít budoucí smlouvu i závazek doplnit chybějící obsah smlouvy. Jde však opět jen o dispozitivní úpravu, umožňující odchylné řešení ve smlouvě.

4. Kupní smlouva podle ObchZ

Kupní smlouva je tradičně jedním ze základních smluvních typů a představuje základní právní formu tržních operací (dříve se označovala jako "smlouva trhovář"). Podstatou tohoto smluvního typu je závazek prodávajícího *dodat* (odevzdat) kupujícímu určité *zboží* (věc) a převést na něj *vlastnické právo* k věci; tomu odpovídá na straně kupujícího závazek věc *přijmout* a zaplatit za ni *kupní cenu* vyjádřenou v *penězích*.

Platná kupní smlouva nemusí vlastně obsahovat kromě dohody o těchto základních ustanoveních žádná jiná ujednání (např. *ani dohodu o termínu dodání zboží*). Prakticky však specifičnost dodávek různého druhu zboží vyvolává spíše potřebu sjednávat řadu náležitostí kupních smluv rámcově v tzv. obchodních, dodacích, technických, reklamačních a jiných podmínkách. Není-li jiné dohody, stávají se tyto podmínky součástí kupních smluv, s předností odchylných smluvních ujednání před zněním obchodních podmínek.

Dokonce *ani dohoda o ceně není bezpodmínečně nutná* ke vzniku smlouvy kupní. Není-li cena dohodnuta, stačí určení způsobu, jakým cena bude později určena (např. výpočtem v podmínkách doby plnění podle předem stanovených pravidel, nebo jednou ze smluvních stran či nezávislou třetí osobou v rámci tzv. cenové arbitráže). Ani tento způsob dodatečného určení ceny není nezbytný, pokud strany projeví ve smlouvě výslovně vůli uzavřít ji *i bez dohody o ceně*.

Převod vlastnického práva nemusí být bezpodmínečně proveden vlastníkem, ale může k němu dojít v některých případech i když prodávající vlastníkem není. O kupní smlouvu v

pravém slova smyslu však nepůjde v případech, kdy se převádí tzv. právo hospodaření k věci mezi organizačními složkami státu, aniž se mění vlastnický subjekt, kterým zůstává stále stát. To se netýká převodu věcí v majetku obcí, které jsou samostatnými vlastnickými subjekty, byť v rámci tzv. veřejného vlastnictví, a mohou proto mezi sebou uzavírat smlouvy kupní.

Kupní smlouva podle obchodního zákoníku (§ 409 a násl.) se vztahuje jen na případy, kdy je předmětem dodání (a odpovídajícího převodu vlastnického práva) výlučně věc *movitá*. Kupní smlouva jakožto smluvní typ podle obchodního zákoníku může být tedy jen tzv. relativním obchodem (§ 261 odst. 1 a 2 ObchZ) nebo tzv. fakultativním obchodem (§ 262 ObchZ), týkajícím se věci *movité*. Kupní smlouva na věc nemovitou se řídí režimem občanského zákoníku, i když je uzavřena jen mezi podnikateli.

Obchodní ani občanský zákoník přímo nevylučují možnost dosáhnout téhož hospodářského účelu jako uzavřením smlouvy kupní i uzavřením nepojmenované smlouvy (srov. § 51 ObčZ a § 269 odst. 2 ObchZ). Nepřímé omezení však vyplývá ze zákazu obcházení účelu zákona, které je obecným důvodem neplatnosti právního úkonu. Rovněž kombinace pojmenovaného smluvního typu a nepojmenované smlouvy může vyvolat nebezpečí, že se ustanovení typová a nad jejich rámec dohodnutá mohou navzájem vylučovat. K tomu přistupuje i nutnost zkoumat kogentní nebo dispozitivní charakter některých ustanovení typové smlouvy - při rozporu s kogentním ustanovením nebo při jeho obcházení by právní úkon byl neplatný.

Věcí, která může být předmětem kupní smlouvy, nemusí být jen zboží jakožto hmotná movitá věc, ale i ovladatelné přírodní síly, sloužící lidské potřebě (energie). Za určitých podmínek lze uzavřít kupní smlouvu i ohledně věci, která ještě nebyla vyrobena. Pokud ovšem strana, jíž má být zboží dodáno, se zavázala předat druhé straně podstatnou část věcí potřebných k výrobě zboží, nebude smluvní vztah spravován režimem kupní smlouvy, ale nejčastěji režimem smlouvy o díle.

O smlouvu o díle půjde též v případě, spočívá-li *převážná část* závazku strany, která má zboží dodat, ve vykonání činnosti nebo zahrnuje-li závazek této strany *montáž zboží*. V posléze uvedeném případě není rozhodující hodnotový ani jiný poměr závazku k montáži k ostatnímu obsahu závazku. Jakákoliv (byť hodnotově nepatrná) montáž zboží řadí smlouvu podpůrně pod smluvní typ smlouvy o dílo. *Tak např. výměna starých oken za tzv. eurookna v hodnotě nového zboží 1 mil., bude smlouvou o dílo, byť hodnota demontážních a montážních prací a použitého materiálu bude tvořit jen zlomek hodnoty vlastního zboží.*

Právní úprava smlouvy kupní je založena na principu široké smluvní volnosti a dispozitivnosti. Jen některé nejzávažnější otázky přechodu vlastnického práva k věci a přechodu nebezpečí škody na zboží jsou vyloučeny z dispozičních možností smluvních stran - všechna ostatní ustanovení o kupní smlouvě jsou dispozitivní. Navíc je třeba mít na zřeteli nutnost respektovat ustanovení § 269 odst. 1 ObchZ, podle něhož se i dispozitivní úprava obsažená v § 409 a násl. ObchZ použije jen v případě, že stranami dohodnutý obsah smlouvy zahrnul tzv. podstatné části kupní smlouvy, stanovené v § 409 ObchZ.

Práva a povinnosti prodávajícího

Právní úprava rozlišuje povinnosti prodávajícího a povinnosti kupujícího. Zákon i v těchto otázkách nabízí jen podpůrná řešení pro případ, že by se strany nedohodly jinak.

Dodání zboží

Dodávka zboží prodávajícím kupujícímu není sama o sobě splněním závazku (dodáním vadného plnění není závazek splněn). Okamžik splnění povinnosti dodat nemusí být též totožný s okamžikem přechodu vlastnického práva. Vlastnické právo přejde na kupujícího podpůrně (není-li smlouveno jinak) až v okamžiku, kdy je *mu* (tzn. ne např. dopravci) zboží předáno, a v případě, že kupujícímu ještě zboží předáno nebylo, nabude podpůrně vlastnického práva v okamžiku, kdy mu bylo právně umožněno (např. předáním cenného papíru) se zbožím nakládat. Tato možnost je praktická u tzv. *distančních obchodů*, při nichž prodávající splní svou povinnost předat zboží tím, že ji předá dopravci.

Dodání zboží kupujícímu může proběhnout tak, že mu je prodávající odevzdá *na místě stanoveném smlouvou*. Toto určení místa dodání má přednost před dalšími podpůrně stanovenými způsoby dodání

Pod odevzdáním není vhodné rozumět bez dalšího pouhý fakt fyzického předání zboží, ale je třeba zkoumat, zda odevzdání *podle smlouvy* nevyžaduje zejména specifické formální náležitosti.

Stanoví-li smlouva jako způsob dodání odevzdání zboží dopravci, je povinnost prodávajícího dodat zboží splněna *předáním prvním dopravci* k přepravě pro kupujícího v místě, které je pro předání věci dopravci ve smlouvě určeno. Pokud se smlouva o odeslání zboží prodávajícím nezmiňuje a zboží je určeno jednotlivě nebo sice druhově, ale má být dodáno ze zásob nebo má být teprve vyrobeno, nastane okamžik dodání tím, že je kupujícímu *umožněno nakládat se zbožím v místě*, o němž strany při uzavírání smlouvy *věděly*, že se tam zboží nachází nebo že tam má být zboží vyrobeno.

V případech, na něž se nevztahuje žádný z výše uvedených způsobů, se použije pravidlo, že k dodání dojde v místě, v němž má *prodávající* sídlo, místo podnikání, bydliště nebo organizační složku (u té je třeba její místo kupujícímu včas oznámit), jakmile prodávající kupujícímu *umožní nakládat se zbožím v tomto místě*.

Prodávající je nejen povinen dodat zboží kupujícímu v souladu se smlouvou, ale též předat mu doklady vztahující se ke zboží, které jsou nutné k převzetí a k užívání zboží, ev. i další doklady, stanovené ve smlouvě (např. atesty a certifikáty jakosti).

Pro *předání dokladů* vztahujících se ke zboží je rozhodující *smlouva*. Neobsahuje-li jiné ustanovení, předávají se doklady současně se zbožím v místě dodání zboží. Jsou-li doklady předány předčasně, má prodávající právo až do dodání zboží odstranit jejich vady. Tím se může prodejce např. vyhnout ev. odpovědnosti za právní vady zboží; vady v dokumentech nutných k užívání zboží se považují za vady zboží.

Speciální dispozitivní úprava je věnována dokladům, které jsou potřebné k převzetí přepravovaného zboží nebo k volnému nakládání s ním (např. skladištní list a náložný list) nebo (při dovozu) k jeho proclení.

Čas plnění

přestože není náležitostí, o níž se strany musejí dohodnout, je významný zejm. z hlediska naplnění hospodářského účelu kupní smlouvy a při zkoumání, zda byla smlouva porušena (v rámci odpovědnostních vztahů). Úprava doby, v níž má být plnění z kupní smlouvy

poskytnuto (§ 414-§ 416 ObchZ), má dispozitivní povahu, takže pro její vymezení bude rozhodující smlouva.

Smlouva může den (nebo i hodinu či jiný časový údaj), kdy má být zboží dodáno, stanovit *přímo* nebo může určit *způsob*, jakým bude čas dodání konkretizován později (např. může být určen prodávajícím nebo kupujícím tzv. odvolávkou, nebo může záviset na určité události atp.).

Je-li smlouvou a nebo způsobem smlouvou stanoveným určena *dodací lhůta*, je možné dodat zboží *kdykoliv v jejím průběhu*. Tyto lhůty mohou být formulovány velmi různorodě a nikoliv vždy jasně. Je možné rozlišovat lhůty *pevně stanovené* a *lhůty přibližné*. V praxi se používají i formulace, které sjednané lhůty označují podpůrně za přibližné a nezávazné, dále ujednání, která umožňují prodávajícímu prodloužit dodací lhůtu v případě vyšší moci a jiných událostí nebo formulace, které považují dodací lhůtu za dodržanou, jsou-li podstatné části objednaného zboží odeslány nejpozději v poslední den dodací lhůty apod.

Možnost dodat kdykoliv v průběhu dodací lhůty neplatí, pokud vyplývá ze smlouvy nebo z účelu smlouvy, jenž byl prodávajícímu znám v době jejího uzavření, že dobu dodání v rámci této lhůty *určuje kupující*.

Obchodní zákoník stanoví podpůrné pravidlo i pro *začátek běhu dodací lhůty*: rozhodující je den uzavření smlouvy nebo den, v němž byla splněna povinnost kupujícího, která podle smlouvy má být splněna ještě před dodáním (např. povinnost poskytnout prodávajícímu výrobní dokumentaci, zaplatit předem, poskytnout zajištění platební povinnosti apod.).

O náplni neurčitých časových údajů rozhodují v prvé řadě obchodní zvyklosti a předchozí praxe mezi stranami, která se může od zvyklostí i výrazně lišit. Není-li možné z těchto dvou pramenů odvodit pravidla odchylná, poskytuje § 415 ObchZ interpretační pomůcku pro výklad neurčitých časových pojmů. V případě sporu o to, zda jde nebo nejde o ustálenou praxi, by se použilo ustanovení § 266 odst. 4 ObchZ a výraz připouštějící různý výklad by se vykládal k tíži té strany, která jako první v jednání tohoto výrazu použila.

Vzhledem k tomu, že dohoda o času plnění není nezbytná ke vzniku kupní smlouvy, pamatuje obchodní zákoník i na případy, kdy kupní smlouva vznikne bez dohody o čase plnění (dodání). V takovém případě je prodávající povinen dodat zboží *bez vyzvání kupujícího*, a to ve lhůtě *přiměřené* s přihlédnutím k povaze zboží a k místu dodání. Jde o odchylku od obecného pravidla stanoveného v § 340 odst. 2 ObchZ zák. Ona "přiměřenost" dodací lhůty bude zřejmě záviset nejen na vzdálenosti místa dodání od místa expedice a na povaze zboží (rychle zkazitelné zboží, sezónní výrobky, výrobky dlouhodobé spotřeby apod.), ale též na obchodních zvyklostech. V konkrétním případě půjde o lhůtu rozumně určitelnou a tedy určitou.

Dodá-li prodávající zboží *před určenou dobou*, má kupující právo volby a může zboží buď *převzít* (a tím konkludentně souhlasit se změnou smlouvy v termínu dodávky) a nebo dodávku může *odmítnout*. Kupující by zřejmě nemohl odmítnout dodávku před uplynutím lhůty přiměřené, neboť z povahy věci je patrné, že prodávající je povinen podle § 416 ObchZ dodat zboží *kdykoliv v průběhu* lhůty přiměřené (jde o lhůtu stanovenou ve prospěch prodávajícího).

Prodávající může odepřít dodání zboží (aniž se ocitne v prodlení), jestliže je podle smlouvy povinen plnit až po splnění jiné povinnosti kupujícího (např. povinnosti platit předem nebo

poskytnout zajištění závazku), která do stanovené doby dodání nebyla splněna. Odepřít dodání zboží je možné i v případě, že se po uzavření smlouvy stane zřejmým, že kupující nesplní svůj závazek vzhledem k nedostatku své způsobilosti poskytnout plnění (např. v důsledku insolvence nebo prohlášení konkursu) nebo svého chování při přípravě plnění závazku. Toto právo prodávajícího trvá až do doby, než mu kupující poskytne dostatečné zajištění svého závazku.

Předmět dodání

Dohoda o předmětu dodávky je pojmovou náležitostí kupní smlouvy. Přesnost dohody o tomto bodu však nemusí být veliká - požadavkům zákona vyhovuje i pouhá dohoda o druhu dodávaného zboží a přibližné určení jeho množství, pokud věc není specifikována a konkretizována jako věc jednotlivá. Věci určené jednotlivě nejsou z přirozeného důvodu (o určení kvality a množství věcí nejsou obvykle zásadní pochybnosti) předmětem pozornosti subsidiární právní úpravy. Ta se zaměřuje zejména na věci hromadně vyráběné.

Předmět dodávky nesmí být zatížen právy třetích osob - musí být *bez právních vad*. To neplatí, jestliže kupující se zatížením právy třetí osoby projevil souhlas (srov. § 433 a násl. ObchZ). Zatížení právem třetí osoby může mít podobu vlastnického práva ke zboží (nabytí od nevlastníka v dobré víře však nezatěžuje zboží právní vadou - srov. § 446 ObchZ). Může jít též o jiná věcná práva (právo zástavní, zadržovací) nebo o práva z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví (práva k ochranné známce, označení původu, práva z patentů apod.).

Jakost zboží

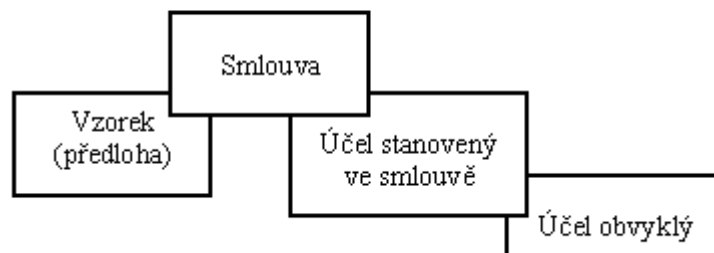
Prodávající je povinen dodat zboží v takové jakosti (charakterizované souborem užitečných vlastností zboží), v takovém množství a provedení (charakterizovaném vnější podobou zboží), jaké určuje *smlouva*. To se týká i povinnosti zboží zabalit a opatřit je pro přepravu.

Prvotním kritériem pro určení jakosti a provedení zboží je *smlouva*. Nejsou-li ve smlouvě tyto kvalitativní parametry zboží určeny, považuje se za sjednanou jakost, která vyhovuje *účelu* stanovenému ve smlouvě. Není-li ani účel použití zboží ve smlouvě uveden, musí předmět dodávky splňovat kvalitativní parametry pro použití zboží k *obvyklému účelu*. Smlouva (a častěji obchodní podmínky) mohou stanovit jakostní parametry odchýlně. Určení jakosti na jedné straně a provedení na straně druhé nemusí sdílet stejný osud (jakost např. může být určena ve smlouvě, ale konkrétní provedení výrobku bude podřízeno kritériu obvyklosti).

Jakost může být určena i podle *vzorku* nebo podle *předlohy*. Pak je kritériem bezvadnosti plnění soulad vlastností dodaného zboží s vlastnostmi vzorku nebo předlohy. Pokud se liší popis kvality zboží ve smlouvě a kvalita poskytnutého vzorku, je podpůrně rozhodující charakteristika obsažená ve smlouvě. Nevylučují-li se určení jakosti ve smlouvě a jakost vzorku, má mít zboží vlastnosti vyhovující oběma těmto určením.

Vzorky mohou sloužit jako referenční etalon, podle něhož se v případě vznesení nároků z odpovědnosti za vady posuzuje soulad kvalitativních znaků dodaného zboží s kvalitou vzorku. Jde též o formu přiblížení výrobku zákazníkovi, která usnadňuje jeho orientaci a o aktivní marketingovou metodu. Proto je možné očekávat vzrůst významu vzorků, předloh a dokumentace při uzavírání kupních smluv a je vhodné na tuto možnost ve smlouvách reagovat.

Kritéria jakosti a provedení zboží

Stanoví-li smlouva, že určité vlastnosti zboží, jeho formu, velikost, popř. provedení a jiné jeho parametry má v určité lhůtě určit kupující a ten tak neučiní, je prodávající oprávněn (nikoliv však povinen) určit je sám, s přihlédnutím k jemu známým potřebám kupujícího. Toto právo prodávající nemá, jestliže kupující sdělil prodávajícímu v přiměřené dodatečné lhůtě po oznámení prodávajícího o navrženém určení, že požaduje vlastnosti, formu, velikost apod. jiné, než navrhnul prodávající.

Pokud dodá prodávající zboží jiné než smluvené (tzv. *plnění aliud*), je to porušením jeho povinnosti dodat zboží smluvené jakosti a jde o plnění vadné (a o nesplnění původního závazku). Často může být ovšem obtížné určit, zda jde jen o kvalitativně horší zboží sjednané nebo o plnění úplně něčeho jiného (v praxi se stal dokonce případ, kdy znalec musel určovat, zda předmětem plnění je nekvalitní mletá sladká paprika nebo jemně mletá antuková drť).

Ze zásady, že prodávající odpovídá za porušení povinnosti dodat co do jakosti a provedení bezvadné zboží, zná obchodní zákoník dvě výjimky: pokud byly při výrobě zboží použity věci předané kupujícím, *neodpovídá prodávající za vady*, které vznikly v důsledku použití těchto věcí. Podmínkou je, že nevhodnost těchto věcí pro výrobu zboží nemohl prodávající při náležité odborné péči odhalit, nebo že ji sice odhalil a kupujícího na to upozornil, ale ten na použití těchto věcí trval (§ 423 obch. zák.). Proávající musí i ve vlastním zájmu postupovat lege artis a vhodnost předaných věcí prověřit, jinak by se nemohl zprostit odpovědnosti za vady vzniklé použitím předaných nevhodných věcí.

Druhou výjimkou (srov. § 424 ObchZ) je prodej věcí, které mají vady, o nichž kupující *věděl nebo musel vědět* (např. u zboží vráceného po reklamaci jiným zákazníkem, u zboží zlevněného pro kvalitativní nedostatky, u zboží dlouho skladovaného, u zboží s úplně nebo z velké části proběhlou expirační lhůtou apod.). Za takové vady prodávající zásadně neodpovídá, leda že jde o vady týkající se takových vlastností zboží, které podle smlouvy měly být garantovány (tzv. vlastnosti vyhrazené).

Množství a kompletnost zboží

Obchodní zákoník otázku kompletnosti dodávky ani podpůrně neřeší a ponechává ji plně eventuálnímu smluvnímu ujednání.

U hromadných výrobků, zejména u těch, které jsou určeny dalšímu odběrateli nebo spotřebiteli, může být sjednání náplně pojmu "kompletnost" užitečné. Někdy bude kompletnost výrobku dána i jeho povahou a v některých případech vyplyne i ze závazných ustanovení technické normy. Na přesném smluvním ujednání bude záviset i odlišení výrobků nekompletních (lze jimi dosáhnout částečného plnění, byť spojeného s prodloužením s dodávkou chybějících kompletačních plnění) od výrobků nedokončených (ty by neměly být pokládány za zboží podle smlouvy).

Množství zboží nemusí být ve smlouvě sjednáno přesně, ba naopak může jít o formulace velmi neurčité, které by v některých právních řádech byly přinejmenším sporné pro nedostatek určitosti projevu vůle (jako např. dodávka "cca 2 tisíc ks", dodávka "veškeré produkce závodu za první kvartál", dodávka "v libovolném množství podle přání kupujícího", apod.).

Nevyplývá-li ze smlouvy přesné určení množství (resp. vyplývá-li z ní, že množství je určeno jen přibližně) a nepřiznává-li smlouva právo určit přesné množství zboží kupujícímu, může je určit *prodávající*. Tato úprava (§ 421 ObchZ) je dispozitivní a pro případ, že smlouva nestanoví jinak, stanovuje 5% množstevní odchylku v obou směrech od množství sjednaného ve smlouvě.

Neurčitost (přibližnost) sjednaného množství nemusí být zakotvena ve smlouvě výslovně, ale může se rozumět sama sebou na základě *povahy zboží*. V takových případech je pro určení množstevní tolerance rozhodující smlouva nebo předchozí zavedená praxe mezi stranami nebo obchodní zvyklosti. Nelze-li nalézt pravidlo pro určení tolerance ani tam, platí ze zákona podpůrně obousměrná tolerance pětiprocentní, vzhledem k množství, uvedenému ve smlouvě.

Tolerance se samozřejmě nevztahuje na placení kupní ceny. Není-li jiné dohody, kupní cena se platí bez ohledu na rozsah množstevní odchylky jen za zboží skutečně dodané.

Nevyplývá-li ani ze smlouvy ani z povahy zboží, že množství zboží je určeno jen přibližně a je tedy *určeno přesně*, je dodání většího i menšího množství zboží *vadným plněním* a nebo *částečným plněním* závazku (srov. § 329 ObchZ). Na rozdíl od zásadní povinnosti věřitele přijmout i částečné plnění nemůže být věřitel nucen proti smluvně projevené vůli přijmout větší než požadované množství zboží (to se týká i situace, kdy byla překročena smluvená nebo podpůrná zákonná množstevní tolerance). Proto mu zákon přiznává právo rozhodnout se svobodně a větší množství zboží buď přijmout nebo odmítnout (§ 442 ObchZ). Smlouva může obsahovat odchylné řešení.

Přijetí většího než smluveného množství lze považovat za konkludentní souhlas se změnou smlouvy, ale jen v otázce ceny. Kupující si v takovém případě nemůže činit nárok na množstevní rabat, ale musí zaplatit stejnou cenu jako za zboží podle původní smlouvy.

O množstevní vadu nejde vždy, když prodávající dodá menší než smluvené množství - může totiž jít i o řádnou dodávku dílčí nebo o částečné nesplnění smlouvy. O množstevní vadu půjde v případech, kdy se množství zboží skutečně dodaného liší od množství uvedeného v přepravních dokladech, v dokladech o převzetí zboží nebo od prohlášení prodávajícího o dodaném množství zboží (srov. § 422 odst. 2 ObchZ).

Obaly a balení zboží

Obchodní zákoník tuto otázku upravuje jen velmi rámcově (a navíc jen podpůrně), takže v tomto směru bude rozhodující *smluvní ujednání*. Typické bude, že otázky balení budou upraveny v obchodních (dodacích, technických) podmínkách pro určité druhy výrobků nebo pro vztahy mezi určitými obchodními partnery.

Pokud kupní smlouva nebo ji doplňující obchodní podmínky neobsahují úpravu obalového režimu, použije se podpůrně pravidlo, že prodávající je povinen zboží zabalit nebo opatřit pro přepravu takovým způsobem, který je *obvyklý* pro takové zboží v obchodním styku a pokud nelze tento způsob určit, způsobem potřebným k *uchování a ochraně zboží* (§ 420 odst. 4 ObchZ).

Otázky *hospodaření s obaly* je sice možno podřazovat též podle obecného pořadí pramenů (§ 1 odst. 2 obch. zák.) obchodním zvyklostem; pro obě strany je však jistější tak významné záležitosti upravit výslovně ve smlouvě. Jde zejména o to, zda obaly jsou součástí dodávky nebo zda jsou vratné a patří prodávajícímu a nebo zda patří kupujícímu, jak se v souvislosti s tím cena obalů technicky účtuje (např. fakturace v ceně výrobku a vrácení ceny obalu při jeho navrácení), jaké jsou sankce za poškození nebo ztrátu obalů a za zdržení jejich oběhu apod.

V této souvislosti je třeba upozornit na ustanovení přepravních řádů, které definují pojem dostatečného a řádného obalu z hlediska dopravce. Tyto požadavky by měl způsob zabalení respektovat (jsou mj. též obvyklé), má-li být plnění kupní smlouvy považováno za bezvadné a má-li se maximálně předcházet vzniku škod na zboží nebo jeho ztrátě při přepravě.

Odpovědnost za vady

Pojem

Součástí povinností prodávajícího je odpovědnost za vady dodaného zboží z kupní smlouvy. Vadné plnění je vlastně nesplněním povinnosti prodávajícího ze smlouvy dodat zboží prostě práv třetích osob v množství, jakosti a provedení, jež určuje smlouva. Vadné *plnění* není proto *splněním* závazku a nevede jako jedna z forem jeho nesplnění k jeho zániku, ale jen k jeho změně.

Za *právní vadu* se považuje *zatížení prodaného zboží právem třetí osoby*, a to bez (předběžného i následného) souhlasu kupujícího s koupí takto zatíženého zboží. Zatížení může mít formu např. vlastnického, zástavního nebo zadržovacího práva k prodávané věci, nebo třeba patentového práva, práva k ochranné známce, k označení původu apod.

Se zřetelem k ustanovení § 446 ObchZ není zásadně právní vadou prodaného zboží, že prodávající nebyl jeho vlastníkem, ani nebyl oprávněn se zbožím nakládat za účelem jeho prodeje, ledaže by kupující *v době, kdy měl nabýt vlastnické právo*, byl v dobré víře.

Právní vadou může být omezení vlastnického práva ke zboží právy třetích osob, aniž taková omezení kupující smluvně přejal, ale též nároky třetích osob, které se samotného vlastnického práva kupujícího netýkají (typicky jde o nároky z práv na ochranu průmyslového vlastnictví a z práv autorských).

Občanskoprávní teorie obvykle rozlišuje odpovědnost za vady *zákonnou* a odpovědnost za vady *záruční*. Záruční odpovědnost se dále může vyskytovat ve formě

- o *zákonné záruky*,
- o *smluvně převzaté záruky*
- o *jednostranně převzaté záruky*.

Zákonná odpovědnost a záruka

Obchodní zákoník zná zákonnou odpovědnost za vady (srov. §§ 422 433), ale upravuje ji výlučně dispozitivními právními normami. Odchylná smluvní úprava je možná. *Úplné* vyloučení podpůrné zákonné odpovědnosti za vady by však bylo možné posuzovat jako ujednání, jímž se někdo dopředu vzdává svých práv, která by jej bez této rezignace chránila.

Zákonná záruka není v obchodním zákoníku ani podpůrně upravena. Záruka v obchodních vztazích platí proto jen v případě, že ji prodávající *převzme*. Podpůrně je převzetí záruky upraveno tak, že musí být písemné, a že prodávající potvrzuje, že zboží bude mít po určitou dobu vlastnosti, umožňující jeho použití ke smluvenému nebo obvyklému účelu nebo že si zboží určité smluvené nebo obvyklé vlastnosti po tuto dobu zachová.

Kromě převzetí záruky ve smlouvě je možné i její *jednostranné převzetí* prodávajícím.

Dispozitivnost právní úpravy v obchodním zákoníku nevylučuje, aby byla záruka poskytnuta na delší dobu než je zákonná odpovědnost za vady nebo aby bylo stanoveno (i v jednostranném prohlášení záruky), že se stanovení záruky subsidiárně stanovené lhůty pro uplatnění práv ze zákonné odpovědnosti za vady nedotýká. Záruka může být poskytnuta též jen na určité vlastnosti zboží nebo na všechny vlastnosti, ale s diferencovanou záruční dobou.

Záruka na rozdíl od zákonné odpovědnosti za vady prodlužuje odpovědnost prodávajícího za okamžik, rozhodný pro posouzení vadnosti plnění. *Plnění je vadné*, jestli zásadně nemá požadované vlastnosti *v okamžiku přechodu nebezpečí škody na věci* (viz dále), i když se vada stane zjevnou až později. Kromě toho odpovídá prodávající (mimozáručně) za vady, které vznikly po přechodu nebezpečí škody na věci, ale byly způsobeny porušením jeho povinností (např. povinnosti řádně zabalit zboží). Záruka se vztahuje na určité *období i po* tomto rozhodujícím okamžiku. Není tu rozhodující, zda vady existovaly v okamžiku přechodu nebezpečí škody na zboží, ale *zda se vyskytly během záruční lhůty*. Zákon však vylučuje odpovědnost prodávajícího za vady jakosti, na něž se vztahuje záruka, jestliže tyto vady byly způsobeny po přechodu nebezpečí škody na zboží vnějšími událostmi (nahodilými vlivy), pokud nebyly vyvolány prodávajícím nebo osobami jím použitými ke splnění prodejcovy závazku. Ani záruční odpovědnost tedy není absolutní. Ve smlouvě však může být sjednáno, že prodávající nese nebezpečí škody na zboží po dobu záruky - pak se záruka vztahuje i na vady, které z tohoto nebezpečí vyplývají.

Pro běh záruční lhůty je rozhodující okamžik *dodání zboží*. Je-li součástí prodejcových povinností zboží odeslat, běží záruční lhůta ode dne *dojití zboží do místa určení*.

Délka záruční doby není zákonem stanovena ani podpůrně, takže ev. poskytnutí záruky bez stanovení její délky by bylo neplatným právním úkonem pro nedostatek určitosti projevu vůle. Záruční lhůta neběží po dobu, po kterou kupující nemůže užívat zboží pro jeho vady, za

kteře prodávající odpovídá. Po odstranění těchto vad běží zbytek lhůty a celá lhůta skončí později o dobu přechodné nepoužitelnosti vadného zboží.

Uplatnění reklamačních nároků

Včas zjištěné vady dodaného zboží, ať už jde o vady na základě zákonné odpovědnosti nebo o vady na základě odpovědnosti záruční, musí kupující pod hrozbou oslabení svého práva včas uplatnit (reklamovat) u prodávajícího. V rámci tzv. zákonné odpovědnosti za vady je možno reklamovat zásadně jen vady, které existovaly v okamžiku přechodu nebezpečí škody na zboží. Vady, na něž se vztahuje záruka, mohou být reklamovány při dodržení reklamační lhůty "bez zbytečného odkladu" zásadně kdykoliv během záruční doby, i když v okamžiku přechodu nebezpečí na zboží ještě neexistovaly.

Obchodní zákoník stanoví délku i počátek běhu této lhůty pro podání zprávy o vadách zboží kupujícím prodávajícímu (v praxi označované jako lhůta reklamační) v závislosti na tom, zda jde o reklamaci faktických vad zjevných nebo skrytých, ev. o reklamaci vad právních.

Délka reklamační lhůty je stanovena podpůrně pro všechny uvedené případy jednotně, a to neurčitým pojmem bez zbytečného odkladu. U vad skrytých je tato lhůta doplněna objektivní hraniční lhůtou dvouletou, počítanou od dodání zboží nebo od dojití zboží do místa určení. V případech, kdy jde o vadu, na niž se vztahuje záruka, plní funkci této hraniční lhůty záruční doba (bez ohledu na to, zda je záruční doba kratší nebo delší dvou let). U vad, na něž se nevztahuje záruka, platí v plném rozsahu (byť podpůrně) ustanovení obchodního zákoníku o zákonné odpovědnosti za vady.

Reklamační lhůta (tedy lhůta pro oznámení vad zboží prodávajícímu "bez zbytečného odkladu") *počíná běžet* u vad zjevných okamžikem, kdy kupující vady zjistil.

I když vady zjevné ve skutečnosti kupujícím zjištěny nebyly, ale mohly být zjištěny při povinné prohlídce zboží kupujícím, která má proběhnout co nejdříve po přechodu nebezpečí škody na zboží, běží lhůta "bez zbytečného odkladu" od okamžiku, kdy vady měly být kupujícím zjištěny při vynaložení odborné péče při prohlídce zboží.

U vad skrytých běží reklamační lhůta "bez zbytečného odkladu" od okamžiku, kdy vady mohly být zjištěny později při vynaložení odborné péče. Základní reklamační lhůta "bez zbytečného odkladu" však přestane běžet nejpozději uplynutím dvou let od dodání zboží nebo uplynutím záruční doby, jde-li o reklamaci vad, na něž se vztahuje záruka za jakost.

U vad právních běží lhůta "bez zbytečného odkladu" od okamžiku, kdy se kupující dověděl o uplatnění práva třetí osoby k prodanému zboží.

Nedodržení zákonem předepsaných (ev. ani jinak smluvně dohodnutých) reklamačních lhůt nemá za následek zánik práv kupujícího z odpovědnosti za vady, ale výrazně jeho postavení oslabuje. K námitce prodávajícího, že kupující nesplnil vůbec nebo včas notifikační (reklamační) povinnost je soud povinen přihlídnout a v takovém případě nepřizná kupujícímu právo z odpovědnosti za vady. Jestliže však prodávající vědomě dodával vadné zboží, ev. věděl nebo musel vědět o skutečnostech, v jejichž důsledku k vadám došlo (např. evidentně nevhodný způsob balení), soud k jeho námitce nesplnění reklamační povinnosti kupujícím nepřihlídně a může kupujícímu přiznat práva z odpovědnosti za vady.

Veškerá právní úprava odpovědnosti za vady v obchodním zákoníku má dispozitivní povahu.

Reklamační nároky a nároky ze záruky

Nároky z vad zboží se mohou lišit podle toho, zda jde o zákonem stanovené nároky na základě dispozitivní zákonné (a smluvně v tomto směru nemodifikované) odpovědnosti za vady, nebo zda nároky ze zákonné odpovědnosti za vady smluvní strany svým ujednáním rozšířily nebo omezily, nebo zda jde o dobrovolnou záruční dobou omezené (zákonem stanovené nebo smluvně modifikované) nároky ze záruky na určité vlastnosti zboží.

Reklamace vad v zákonem stanovených lhůtách je zásadně předpokladem uplatnění nároků z vad zboží u prodávajícího jak u vad ze zákonné odpovědnosti, tak u vad, na něž se vztahuje záruka.

*Podpůrná právní úprava reklamačních nároků tyto nároky stanovuje a odlišuje na základě toho, zda smlouva byla dodáním vadného zboží porušena **podstatným** nebo **nepodstatným způsobem**. Podstatné porušení povinnosti předpokládá buď prokázanou vědomost prodávajícího o podstatném charakteru porušení smlouvy nebo lze takové porušení za podstatné rozumně považovat (není-li ovšem ve smlouvě uveden výčet situací, v nichž je porušení povinnosti považováno automaticky za podstatné). Pro posouzení podstatnosti či nepodstatnosti porušení smlouvy je nezbytné použít též funkční hledisko a zkoumat, zda předmět plnění je použitelný ke stanovenému nebo obvyklému účelu. V pochybnostech se porušení smlouvy považuje za nepodstatné.*

Při podstatném porušení povinnosti má kupující volbu ze čtyř nároků:

- o požadovat dodávku náhradního bezvadného zboží, dodání chybějícího zboží a odstranění právních vad
- o jsou-li vady opravitelné, požadovat opravu zboží
- o požadovat přiměřenou slevu z kupní ceny
- o odstoupit od smlouvy

Volba nároku náleží podpůrně kupujícímu (u druhé položky samozřejmě závisí na objektivní skutečnosti opravitelnosti či neopravitelnosti zboží), ale jen za předpokladu, že uplatněný nárok včas (nejlépe současně s reklamací) oznámí prodávajícímu. Oznámení reklamačního nároku musí mít *písemnou formu*.

*Neoznámí-li kupující svoji volbu reklamačního nároku včas, redukuje se jeho nároky z vad zboží na takové nároky, které by mohl požadovat při **nepodstatném** porušení smlouvy, i když porušení smlouvy dodáním vadného zboží mělo znaky podstatného porušení povinnosti.*

Při nepodstatném porušení smlouvy má kupující právo požadovat:

- o dodání chybějícího zboží a odstranění ostatních vad zboží
- o slevu z kupní ceny.

Volbu reklamačního nároku má stejně jako u podstatného porušení smlouvy kupující.

Odstoupení od smlouvy je možné uplatnit jako reklamační nárok u *podstatného* porušení smlouvy dodáním vadného zboží za předpokladu včasného oznámení vad kupujícím a za předpokladu, že kupující je s to vrátit přijaté zboží v nezměněném stavu prodávajícímu.

Odstoupit od smlouvy je možné i při vadné dodávce, která je jen *nepodstatným* porušením smlouvy, nejsou-li odstraněny vady dodávky ani v dodatečné (přiměřené) lhůtě a je-li prodávající na záměr kupujícího za této podmínky od smlouvy odstoupit předem upozorněn.

Mimoreklamační nároky (nárok na náhradu škody a na smluvní pokutu) nejsou pozdní reklamací (podpůrně) dotčeny.

Přechod nebezpečí škody a převod vlastnického práva ke zboží

Pro *zákonnou* odpovědnost za vady má okamžik přechodu nebezpečí škody na zboží klíčový význam. Zákonná odpovědnost za vady se totiž vztahuje právě jen na takové vady, které *existovaly* (byť nemusely být rozpoznány) již v *okamžiku přechodu nebezpečí škody na zboží*.

Nebezpečím škody na věci se rozumí nebezpečí náhodné zkázy (ztráty) a náhodného znehodnocení předmětu koupě po uzavření kupní smlouvy. Pokud dojde ke škodě na zboží porušením povinností jedné ze stran, odpovídá tato strana za škodu podle obecných zásad o odpovědnosti za škodu.

Nebezpečí škody na zboží přechází na kupujícího zásadně *převzetím zboží od prodávajícího*. Tím se zřejmě nerozumí první fyzický kontakt kupujícího se zbožím, ale řádné provedení smlouvené nebo stanovené *přejímky* zboží.

Náhradním řešením je přechod nebezpečí okamžikem, v němž je *kupujícímu umožněno nakládat se zbožím* a kupující *poruší smlouvu* tím, že zboží *nepřevezme*. Pokud je kupující *oprávněn* zboží nepřevzít (např. tím, že oprávněně odstoupil od smlouvy), nebezpečí škody na zboží na něj nepřechází.

Podpůrně ze zákona je moment přechodu nebezpečí škody na zboží *nezávislý* na okamžiku přechodu vlastnického práva, takže smlouva může obsahovat i jiné pravidlo.

Okamžik *převodu vlastnického práva* je důležitý zejména pro věřitele prodávajícího i kupujícího, neboť jen vlastní majetek dlužníka může být ev. předmětem zadržovacího práva a exekuce. Přechod nebezpečí je důležitým zajišťovacím instrumentem - může např. výrazně ovlivnit riziko obou smluvních stran při distančních obchodech.

Hlavním rysem kupní smlouvy a jejím ekonomickým účelem je úplatný převod vlastnického práva ke zboží z prodávajícího na kupujícího. Tím je vysvětleno, že závazková část obchodního zákoníku upravuje i v ustanoveních o kupní smlouvě některé věcněprávní otázky.

U přechodu *vlastnického práva* na kupujícího se obvykle rozeznávají dva způsoby: způsob *konsensní* (k přechodu vlastnictví dojde uzavřením smlouvy) a způsob *tradiční* (na základě uzavřené smlouvy, z níž vyplývá kupujícímu obligační nárok musí ještě dojít ke druhé fázi - k předání zboží). Obchodní zákoník vychází z principu tradičního: kupující nabývá vlastnického práva ke zboží, jakmile je nu *předáno* (což není jen fyzický akt předání "z ruky do ruky", ale zejm. smlouvou, technickými normami, obchodními podmínkami nebo zvyklostmi určený akt předání a převzetí)

Vadnost nebo bezvadnost předaného zboží nemá na přechod vlastnictví žádný vliv, není-li sjednáno jinak.

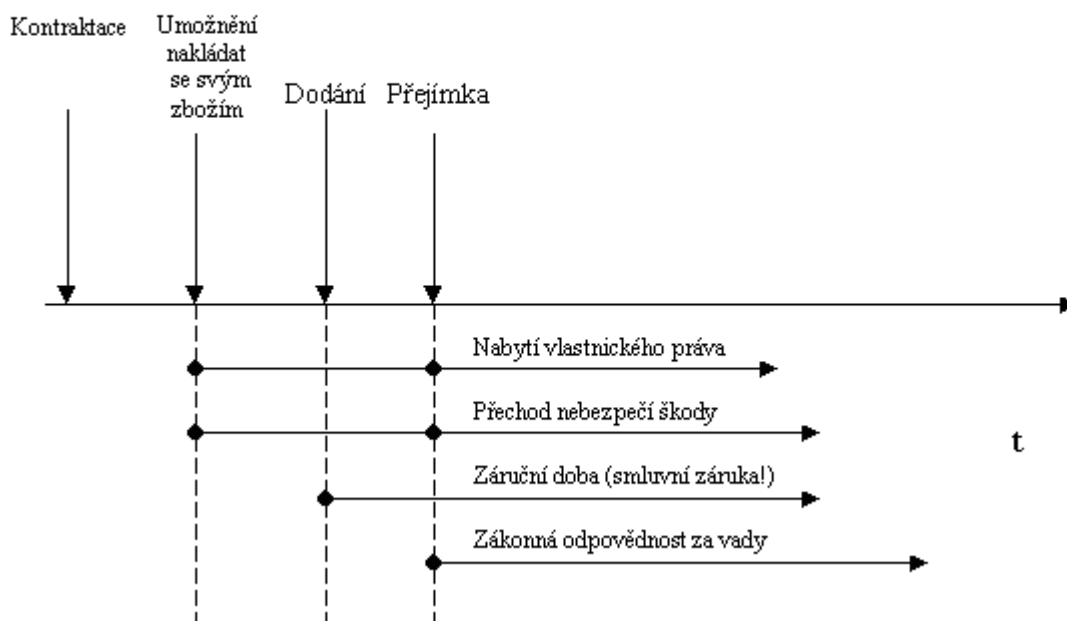
Vlastnictví lze tímto způsobem nabýt i od nevlastníka (srov. § 446 ObchZ) pokud je kupující v dobré víře, že zboží kupuje od vlastníka nebo od osoby oprávněné nakládat se zbožím za účelem jeho prodeje nebo alespoň v dobré víře být mohl a měl.

Výhrada vlastnického práva (§ 445 ObchZ) umožňuje, aby kupující nabyl vlastnického práva ke zboží později, nežli předáním věci nebo získáním oprávnění se zbožím nakládat. Není-li stanoveno jinak, platí při sjednané výhradě vlastnického práva, že vlastnictví zboží přejde na kupujícího až úplným zaplacením kupní ceny. Jde o výrazný zajišťovací institut, který umožňuje v případě (i částečného) nezaplacení kupní ceny žádat reinvikační žalobou vydání věci vlastníkov. To je praktické zejména při splátkové formě placení. Z povahy věci je zřejmé, že tuto metodu zajištění není možné bez problémů použít u zboží dále prodávaného, u zboží určeného k rychlé konzumaci nebo operativní výrobní spotřebě apod.

Vlastnického práva lze nabýt i před předáním zboží, pokud kupující získá oprávnění zásilkou nakládat (§ 443 odst. 2 ObchZ).

Jiné způsoby nabytí vlastnického práva, než prostřednictvím kupní smlouvy (darovací a jiné smlouvy, rozhodnutí státního orgánu, vydržení, dědění, přírůstky věci a zpracování věci) jsou upraveny obecně, s platností i pro obchodní vztahy, v občanském zákoníku.

Základní časová posloupnost kupní smlouvy

Práva a povinnosti kupujícího

Povinnosti kupujícího jsou v zásadě logickým doplňkem práv prodávajícího a práva kupujícího zase odrazem povinností prodávajícího. Chce-li např. kupující využít svoje právo z odpovědnosti za vady (kterému odpovídá povinnost prodávajícího uplatněným nárokům kupujícího vyhovět), musí splnit povinnost vadu zjistit, v příslušné době prodávajícímu oznámit a ev. uplatnit zvolený reklamační nárok.

Kupující je povinen spolupůsobit v rozsahu a způsobem stanoveným ve smlouvě (např. poskytnout potřebné výrobní podklady, věci a suroviny, poskytnout doplňující informace o podrobnostech předmětu plnění, způsobu přepravy, místu určení, předložit doklady o zajištění splacení kupní ceny apod.).

Základními povinnostmi kupujícího je povinnost *převzít zboží* a dále povinnost *zaplatit kupní cenu*.

Převzetí zboží

Převzetí zboží je předpokladem ke splnění hospodářského účelu závazku, vyplývajícího z kupní smlouvy.

Převzetí zboží může proběhnout jako fyzické převzetí v místě sídla (skladu) prodávajícího nebo v místě určení kupujícím nebo jím pověřenou osobou, ale může též spočívat v pouhém převzetí určitých dokumentů, opravňujících kupujícího k nakládání se zbožím. Kupující je povinen vystavit prodávajícímu na jeho požádání potvrzení o předmětu a rozsahu plnění; bez vydání této *kvitance* není prodávající v prodlení se splněním povinnosti dodat.

Fyzické převzetí zboží nemusí být prováděno u každého jednotlivého předmětu plnění (kusu), ale je možno smluvit i tzv. *statistickou přejímku*. Její podstata spočívá v tom, že zejm. u hromadně vyráběných výrobků nebo u výrobků, u nichž prověřování kvality vede ke zničení výrobku nebo poškození jeho originálního obalu, se doržení kvalitativních parametrů zkoumá jen na určitém počtu vybraných výrobků. Podle předem stanovených pravidel se výsledek takové namátkové (nebo jinak pojaté) kontroly vztáhne včetně reklamačního nároku na jakost celé dodávky.

Bylo-li zboží dodáno v rozporu se smlouvou *před stanoveným termínem plnění*, je kupující oprávněn *odmítnout převzetí zboží* nebo může *zboží převzít*. Převzal-li kupující zboží, ale zamýšlí je odmítnout, je povinen učinit okolnostem přiměřená *opatření k uchování zboží* (uskladnění u sebe nebo u jiného). Dokud neuhradí prodávající přiměřené náklady vzniknuvší kupujícímu s opatřeními k uchování zboží, je kupující oprávněn zboží zadržovat.

Je-li v prodlení s převzetím zboží nebo se zaplacením kupní ceny kupující, je prodávající povinen učinit okolnostem přiměřená opatření k uchování zboží. Kupující není oprávněn až do okamžiku úhrady nákladů vzniknuvších s tím prodávajícímu požadovat vydání zboží.

Prodlení s převzetím zboží (řádně odevzdaného v souladu se smlouvou) nebo se *zpětným převzetím zboží* (např. dodaného ve větším než sjednaném množství), jakož i prodlení s *placením kupní ceny* (má-li být placeno při převzetí zboží) nebo *nákladů spojených s uchováním zboží* opravňuje druhou stranu vyzvat stranu prodlevší ke splnění povinnosti v přiměřené lhůtě. Pokud ani v této lhůtě není povinnost splněna, může druhá strana *prodat zboží vhodným způsobem*.

Je-li dodáno *větší množství zboží* než je stanoveno ve smlouvě, má kupující tytéž možnosti jako u předčasného dodání.

Částečné plnění závazku z kupní smlouvy ze strany prodávajícího znamená podpůrně povinnost kupujícího částečné plnění *přijmout*, pokud ovšem částečné plnění neodporuje povaze závazku nebo hospodářskému účelu sledovanému kupujícím při uzavření smlouvy a pokud tento účel byl ve smlouvě vyjádřen nebo byl prodávajícímu v době uzavření smlouvy znám.

Kupující je povinen prohlédnout zboží podle možností co nejdříve po přechodu nebezpečí škody na zboží nebo po dopravení zboží do místa určení. Smluvně může být tato povinnost modifikována a zpřesněna. Prohlídku zboží je prodávající povinen kupujícímu umožnit, neboť tato *prohlídka je i právem kupujícího*. Dokud není kupujícímu umožněno prohlédnout si zboží, není zásadně povinen zaplatit kupní cenu.

Chce-li kupující uplatnit svoje práva z odpovědnosti za vady dodaného zboží, je povinen zjištěné vady včas oznámit prodávajícímu a chce-li dosáhnout konkrétního reklamačního nároku podle své volby, musí tuto volbu učinit ve včas zaslaném oznámení prodávajícímu.

Zaplacení kupní ceny

Základní povinnost kupujícího, zaplatit kupní cenu za zboží, závisí v první řadě na smluvním ujednání stran. Cena může být zaplacená před dodáním zboží (tzv. akontace), a to zčásti (záloha) nebo zcela; zaplacení kupní ceny může být závislé na předání dokumentů umožňujících nakládat se zbožím, běžný je způsob placení v určité lhůtě po doručení faktury - někdy i po relativně delší době (tzv. obchodní dodavatelský úvěr). Kupní cena může být splacena vcelku nebo po částech ve splátkách, hotově nebo bezhotovostně (převodní příkaz, směnka, šek). Zásadně je možné platit i započtením (kompenzací) vlastní pohledávky kupujícího za prodávajícím, pokud tato možnost není smluvně vyloučena. Protože to není kogentním (ani dispozitivním) zákonným ustanovením zakázáno, může být kupní cena uhrazena nikoliv jen v penězích, ale i v určitých penězi ocenitelných naturálně věcných hodnotách.

Placení kupní ceny je závislé na *předání zboží nebo příslušných dokladů do dispozice kupujícího*. Vydání zboží nebo dokladů umožňujících se zbožím nakládat lze podmiňovat zaplacením kupní ceny.

Kupní cena zásadně nemusí být zaplacená, nemá-li kupující možnost si zboží prohlédnout. Kupní cena nemusí být též zcela nebo zčásti zaplacená, je-li plnění vadné. Při reklamačním nároku na přiměřenou slevu z ceny je kupující oprávněn snížit o tuto slevu kupní cenu, ev. (pokud již kupní cenu zaplatil) může požadovat vrácení odpovídající části kupní ceny i s úroky.

Výše kupní ceny je v zásadě věcí smluvního ujednání. Dohoda o ceně není náležitostí, bez níž by kupní smlouva platně nemohla vzniknout. Není-li však cena určena, musí být ze smluvních projevů zřejmé, že obě strany chtějí kupní smlouvu uzavřít i bez dohody o ceně. Nevyplyvá-li ze smlouvy tato oboustranná vůle a smlouva neobsahuje ani určení kupní ceny, ani stanovení způsobu jejího určení dodatečného (např. alespoň obecným způsobem tzv. cenové arbitráže), nejedná se o smluvní typ kupní smlouvy podle obchodního zákoníku, ale nanejvýše o nepojmenovaný kontrakt.

Byla-li kupní smlouva uzavřena i bez dohody o kupní ceně, je za sjednanou cenu považována taková cena, za níž se prodávalo takové nebo srovnatelné zboží v *době uzavření smlouvy* za smluvních podmínek *obdobných* obsahu této smlouvy (tzv. *cena obvyklá* nebo *obecná*). Je-li mezi sjednáním kupní ceny a termínem splnění povinnosti zaplatit kupní cenu větší časový odstup, nabývá na významu možnost následné revize kupní ceny. Hovoří se o tzv. *valorizačních cenových doložkách*.

Místo a doba placení kupní ceny jsou podpůrně předurčeny tak, že kupující má povinnost vyhledat věřitele a splnit mu svůj peněžitý závazek v místě jeho pobytu. Zaplacení kupní ceny je tedy tzv. *donosným dluhem* (jiné než peněžité závazky jsou zásadně - tedy s možnostmi odchylné dohody - závazky odnosnými, neboli výběrnými).

Je-li sjednáno placení při předání zboží, je povinností kupujícího zaplatit zboží v místě tohoto předání. To platí i při placení proti dokumentům - místem placení kupní ceny je v tomto případě místo odevzdání dokumentů.

Okamžik splnění peněžitého závazku placeného prostřednictvím banky je podpůrně stanoven na dobu připsání dlužné částky na účet věřitele u jeho banky nebo (u závazků placených prostřednictvím pošty) na dobu vyplacení dlužné částky věřiteli poštou.

Platí zásada, že kupující je povinen kupní cenu zaplatit ve sjednané době (zásadně v den, kdy kupující nabyl možnosti se zbožím nakládat), aniž by ho prodávající byl povinen o to upomínat.

Vlastní způsob placení je většinou dohodnut ve smlouvě nebo v obchodních a dodacích podmínkách v rámci tzv. fakturačních a platebních podmínek. V podmínkách masové insolvence obchodních partnerů je velmi rozšířený výměnný obchod (placení zbožím) a placení v hotovosti "z ruky do ruky". Právní jistotu mohou zprostředkovat i progresivnější platební postupy, jako např. placení proti dokumentům (bankovní dokumentární inkasa, nebo akreditivy, které mají garanční i úvěrovou funkci).

Jiné povinnosti

Kromě základních povinností kupujícího (převzít zboží a zaplatit kupní cenu), které tvoří elementární pojmové znaky kupní smlouvy, mohou být ve smlouvě sjednány i další povinnosti, vztahující se ke splnění povinností prodávajícího.

Kupující může být zejm. smluvně zavázán jednostranně (tzv. *odvolávkou*) určit množství, velikost, formu, provedení a jiné (ve smlouvě uvedené) vlastnosti zboží, a to ve smluvené lhůtě. Porušením této smluvní povinnosti se kupující dostává do prodlení a prodávající, který v důsledku nedostatku součinnosti kupujícího nemůže splnit svoji povinnost dodat zboží, naopak v prodlení není.

Chce-li prodávající přesto svůj závazek splnit, je podpůrně oprávněn (nikoliv povinen) určit prodávajícím včas nesdělené charakteristiky zboží sám. Musí přitom přihlídnout k potřebám kupujícího, pokud jsou mu známy (např. z účelu závazků vyjádřeného ve smlouvě). Proávající je povinen informovat kupujícího o tom, jaká provedl určení a stanovit mu přiměřenou lhůtu, v níž kupující může stanovit odchylné podmínky. Kupující má právo (nikoliv povinnost) vyjádřit se k určení prodávajícího. Pokud tak v přiměřené době od dojití prodejce určení neučiní, platí vyvratitelná domněnka, že určení oznámené prodávajícím je závazné. Tuto domněnku může kupující vyvrátit jen včasným sdělením odchylného určení.

Pozdní odběratelovy výhrady či specifikace nebo jen pouhé (byť brzké) odmítnutí prodejcovy specifikace kupujícím bez odchylného určení na platnost zákonné domněnky vliv nemají. Závaznost specifikace je ovšem oboustranná a určení takto vzniklé by bylo možno změnit jen dohodou prodávajícího a kupujícího.

Další práva a povinnosti kupujícího i prodávajícího mohou vyplynout z tzv. *vedlejších smluvních ujednání*, jimiž se tento text nezabývá. Jde zejm. o koupi na zkoušku, o předkupní právo, o právo zpětné koupě a zpětného prodeje, různá výhradní ujednání apod.

5. Smlouva o dílo podle ObchZ

Smlouva o dílo je upravena v obchodním zákoníku v § 536 až 565. Řadíme ji mezi "obchody relativní", tzn. že při jejím obecném užití půjde o závazkový vztah mezi podnikateli a že při jeho vzniku je zřejmé s přihlédnutím ke všem okolnostem, že se týká jejich podnikatelské činnosti (viz § 261 odst. 1 obchodního zákoníku).

U smlouvy o dílo přitom bude i časté použití navazujícího textu obchodního zákoníku - ustanovení § 261 odst. 2 o tom, že se III. částí zákona (v níž je smlouva o dílo zařazena) řídí rovněž závazkové vztahy mezi státem nebo samosprávnou územní jednotkou a podnikateli při jejich podnikatelské činnosti, jestliže se týkají zabezpečování veřejných potřeb (např. při výstavbě a rekonstrukci stavebních objektů). K tomuto účelu se za stát považují i státní organizace, jež nejsou podnikateli při uzavírání smluv, z jejichž obsahu vyplývá, že jejich obsahem je uspokojování veřejných potřeb.

Není zde přitom vyloučena ani dohoda stran, že jejich závazkový vztah, který by se bez jejich dohody obchodním zákoníkem neřídil, se tímto zákonem řídit bude (§ 262 obchodního zákoníku).

Pokud se týká formy smlouvy, smlouva o dílo nemá předepsanou písemnou formu. Jde však o smluvní typ, u něhož lze písemnou formu začasté doporučit, zejména ve výstavbě. Vzhledem ke znění § 272 obchodního zákoníku je ovšem vhodné sjednat, že i změny smlouvy budou prováděny písemně. Jinak by zřejmě bylo možné měnit písemnou smlouvu jinak než písemně, což doporučujeme de lege ferenda změnit.

Zákonná úprava má kromě kogentního základního ustanovení, tj. kromě § 536 u vlastního textu smlouvy o dílo zásadně dispozitivní charakter. (Strany se přitom nemohou podle § 263 odst. 2 odchýlit od ustanovení, která předepisují písemnou formu právního úkonu.) Jde tedy o určitou předlohu chování smluvních stran, která je pro strany závazná, jen pokud si ve smlouvě nedohodnou jinak. Vlastní úprava v obchodním zákoníku je přitom rámcová a lze doporučit větší bohatost obsahu konkrétní smlouvy. To zákonodárce zřejmě předpokládal, současně však účastníkům smlouvy v ustanoveních § 536 až 565 obchodního zákoníku pomáhá odkazy k použití úpravy věnované kupní smlouvě. Nelze přitom přehlédnout, že tyto odvolávky jsou i na kogentní ustanovení (která nejsou četná) obchodněprávní úpravy kupní smlouvy. Odkazy na kupní smlouvu vytvářejí jistou "unifikaci" mezi smlouvou kupní a smlouvou o dílo. Jde o smluvní typy realizované velmi často; proto se o nich začasté pojednává v návaznosti.

Základní ustanovení (§ 536 obchodního zákoníku) určuje, že se smlouvou o dílo zavazuje zhotovitel k provedení určitého díla a objednatel se zavazuje k zaplacení ceny za jeho provedení. Tyto závazky - kromě určení smluvních stran - tvoří podstatné části smlouvy (ve smyslu § 269 odst. 1 obchodního zákoníku) spolu s vymezením předmětu díla a cenou. Cena totiž musí být ve smlouvě dohodnuta nebo v ní musí být alespoň stanoven způsob jejího určení, ledaže z jednání o uzavření smlouvy vyplývá vůle stran uzavřít smlouvu i bez tohoto určení.

Dílem se podle textu obchodního zákoníku rozumí zhotovení určité věci, pokud nespadá pod kupní smlouvu, montáž určité věci, její údržba, provedení dohodnuté opravy nebo úpravy určité věci nebo hmotně zachycený výsledek jiné činnosti. Dílem se rozumí vždy zhotovení, montáž, údržba, oprava nebo úprava stavby nebo její části.

Předmětem plnění podle smlouvy je:

- o zhotovení určité věci (pokud nespadá pod kupní smlouvu) - například obrobení plochy na tělese odlitku ventilu předaném objednatelem a kompletace ostatních komponentů ventilu,
- o montáž určité věci - např. montáž (montáží rozumíme podle obchodních zvyklostí uložení, uchycení a sestavení včetně seřízení a propojení i zkoušek kvality montáže) zařízení klimatizace budovy,
- o údržba určité věci - např. údržba topných těles,
- o dohodnutá oprava určité věci - např. oprava osobního automobilu nebo zvedacího zařízení,
- o dohodnutá úprava určité věci - např. úprava filtrů na olej pro filtraci nafty,
- o výsledek jiné činnosti, který je hmotně zachycen - např. projekt pro výstavbu "šitý na míru" (nikoliv např. typové projektové podklady - výkresová dokumentace), výzkumná zpráva, individuálně zhotovené programové vybavení informačního systému na příslušném nosiči apod.,
- o zhotovení, montáž, úprava, oprava, údržba stavby nebo její části.

Stavbou ve smyslu obchodního zákoníku přitom můžeme rozumět úpravy pozemků, budovy, inženýrské sítě, stavební objekty, technologická zařízení spojená svými základy se zemí apod.

Na dodávky pro výstavbu, vzhledem k jejich složitosti, bude do značné míry orientováno naše pojednání k tomuto smluvnímu typu.

Pro zásadní třídění mezi oběma smluvními typy je kritériem, zda jde o zhotovení věci nebo o činnost. Půjde-li o činnost (ovšem jen o činnost, kterou uvádí § 536, nikoli jakoukoli činnost), použijeme smlouvy o dílo. Bude-li se jednat o zhotovení věci, rozlišujeme zásadně, kdo přitom opatřil podstatnou část věci (případně vstupů ke zhotovení věci). Pokud podstatnou část opatřil objednatel, jedná se o smlouvu o dílo (vzhledem k tomu, že příslušné ustanovení, které se této otázce věnuje, tj. § 410 obchodního zákoníku je dispozitivní - a tato situace není v kogentním § 536 zmíněna - je možno se v této otázce dohodnout jinak). Je-li podstatná část věci opatřena prodávajícím, jde o smlouvu kupní. Rozlišujícím kritériem zde není, tak jak to bylo v době platnosti hospodářského zákoníku, předmět plnění (např. zda jde o dodávku pro investiční výstavbu).

Smlouva o dílo má velice široký okruh použití. Bude použita v případech, které byly podle dřívější právní úpravy - hospodářského zákoníku - řešeny širším okruhem smluv (i když naopak některá plnění, která by dříve probíhala podle těchto smluv, mohou proběhnout dnes podle obchodního zákoníku podle smluv jiných než podle smlouvy o dílo, například dodávka stroje, který je výsledkem nového vývoje - a dříve by se prováděla podle právní úpravy vědeckotechnických prací - může být též koncipována podle kupní smlouvy), a to: na dodávku stavební části a stavebních prací, na dodávku souboru strojů a zařízení, na dodávku smontovaných strojů, zařízení nebo konstrukcí, na dodávku montáže, pro rekonstrukce nebo modernizace, dodávku stavby, o vědeckotechnických pracích, o provedení oprav, o průzkumných a projektových pracích, o tzv. jiných pracích a výkonech (u činností musí však jít podle obchodního zákoníku o činnosti, jejichž výsledek je hmotně zachycený; dílem je totiž tento výsledek).

Provedení díla

Pro smlouvu o dílo podle obchodního zákoníku je předepsáno, že zhotovitel je povinen provést dílo na svůj náklad a na své nebezpečí ve sjednané době, jinak v době přiměřené s přihlédnutím k povaze díla. Nevyplývá-li ze smlouvy nebo z povahy díla něco jiného, může

zhotovitel provést dílo ještě před sjednanou dobou. Formulací na svůj náklad a nebezpečí je mj. vyjádřeno, že pokud by nebylo dohodnuto jinak, nese rizika zvýšení nákladů na zhotovení zhotovitel (to se týká např. zvýšení cen subdodávek oproti předpokladu).

Doba plnění je u smlouvy o dílo stanovena ve prospěch zhotovitele. I když bylo dílo provedeno před sjednanou dobou - platí to i pro provedení v době sjednané - je objednatel povinen provedené dílo převzít.

Doba plnění nebude mnohdy sjednávána jen jedna - celková, ale bude začasť sjednávána doba pro dílčí plnění a protiplnění. Konkrétní smlouva by měla tyto otázky upravit určitým způsobem.

Podle dohodnutého rozsahu plnění může být u dodávek pro výstavbu sjednáno, jaké předá objednatel zhotoviteli podklady, pokud bude projekty zpracovávat zhotovitel (je-li to dohodnuto, může zhotovitel zajistit i vydání stavebního povolení).

Může však být i sjednáno, že příslušné projekty a stavební povolení zajistí a předá zhotoviteli objednatel.

Bude-li však jednotlivé stupně (druhy) dokumentace dodávat zhotovitel zajišťující i hmotné dodávky, lze dohodnout při možnosti dílčího plnění, jakou dokumentaci předá objednateli a v jaké době.

Jednotlivé druhy dokumentace přitom mohou mít dílčí doby plnění, např. i pro jednotlivé stavební objekty a provozní soubory.

Vhodné je též dohodnout, v jakém místě dojde ke splnění jednotlivých projektových prací a jaká jednání mezi smluvními stranami budou před tím provedena.

Bude též dohodnuta doba předání stavební připravenosti objednatelem pro zhotovitele (tj. předání staveniště ve stavu umožňujícím provádění stavebních prací), která zejména u rozsáhlejších staveb může být též plněna ve sjednaných dílčích dobách postupně.

Z jednotlivých protiplnění (plnění objednatele vůči zhotoviteli) může být sjednána zejména doba: předání vytyčeného staveniště, určení mezideponií, určení deponií a skládek, určení zemníků, vytyčení a stabilizace základních směrových a výškových bodů stavby, užívání příjezdové cesty, umístění (přemístění) dopravních značek, předání připojovacích míst zdrojů energie, vody apod.

Pro plnění zhotovitele i objednatele může být zpracován časový harmonogram činností (včetně uvedení doby dopravy rozhodujících dodávek na stavbu), který buď celý nebo jen některé jeho části, popř. sumář rozhodujících činností, může tvořit i součást smlouvy.

Dohodou se určuje, kdy bude dokončeno provedení díla včetně dohodnutých podmínek a druhu zkoušek a podmínek sepsání zápisu o převzetí (včetně jeho obsahu).

Může být pochopitelně dohodnuto plnění po částech, např. po stavebních objektech a provozních souborech. Mohou být dohodnuty i odpovídající bonifikace a sankce (smluvní pokuty) ve vztahu k těmto dobám.

Při provádění díla postupuje zhotovitel samostatně a není při určení způsobu provedení díla vázán pokyny objednatele, ledaže se k jejich plnění výslovně zavázal. Postupuje-li

samostatně, nese si ovšem rizika s tím spojená. Pokud by postupoval podle pokynů objednatele, měl by je ovšem posoudit v rámci odborné péče, kterou lze na něm žádat.

Zhotovování díla zejména ve výstavbě bude činností značně složitou a včasné a řádné plnění bude mnohdy záviset i na spolupůsobení (vhodně sjednaném) ostatních osob, zejména i objednatele (již zmíněné předání staveniště, případně dokumentace a podobně).

V řadě případů nemůže přitom zhotovitel zabezpečit celé zhotovení díla vlastními zaměstnanci, ale bude kontrahovat subdodávky (elektroinstalace, izolace, vzduchotechniku apod.). Tento postup mu zákon umožňuje. Zhotovitel díla totiž může pověřit jeho provedením jinou osobu, jestliže ze smlouvy nebo z povahy díla nevyplývá nic jiného. Při provádění díla jinou osobou má zhotovitel odpovědnost, jako by dílo prováděl sám.

Zhotovitel bude přitom se subdodavateli uzavírat rovněž smlouvy o dílo, ale i smlouvy kupní a jiné, včetně inominačních. Pro tyto případy lze zhotoviteli doporučit "hru na dopravního strážníka", tj. sjednat podmínky subdodávek (mimo jiné záruční) ve shodě s podmínkami kontraktu s objednatelem. Pro případ, že by objednateli poskytl "lepší plnění", tj. výhodnější podmínky, než má smluvně zajištěny se subdodavateli, měl by se rizika z toho plynoucí (např. rozdíly v zárukách) snažit řešit při sjednání ceny.

Složitost při plnění smlouvy o dílo, například ve výstavbě, vyplývá mimo jiné z delší doby plnění než u jiných smluv, vysokých finančních objemů a zpravidla většího počtu osob na výstavbě zúčastněných. Může ovšem vyplývat i z toho, že věci potřebné ke zhotovení díla, respektive část věcí, opatří objednatel.

Dispozitivní ustanovení § 328 obchodního zákoníku stanoví: Je-li předmětem plnění závazku věc určena podle druhu, je dlužník povinen poskytnout věřiteli věc, jež se hodí pro účely, pro něž se věc téhož druhu zpravidla používá na základě obdobných smluv. Realizace tohoto ustanovení u smluv o dílo - zejména ve výstavbě - by po našem soudu neměla příliš přicházet v úvahu (zatímco u dodávek zboží podle kupních smluv tomu bude naopak).

Co se týká předmětu plnění a jeho sjednávání ve smlouvě, pak lze jen doporučit jeho přesné sjednání. V opačném případě (pokud smlouva vůbec vznikne) to vede minimálně k řadě rozporných jednání a operativních řešení a zpravidla i k prodloužení doby plnění a vznášení (mnohdy i oprávněných) požadavků na zvýšení ceny.

Dílo ve výstavbě bude zásadně individuální a musí být přesně vymezené. Obchodní zákoník v § 536 uvádí zhotovení určitého díla.

Předmět plnění - dílo (které se zhotovitel zavazuje provést na svůj náklad a na své nebezpečí) může zahrnovat i zpracování dokumentace - projektů.

Bude-li to sjednáno, může se jako součást plnění zhotovovat (např. v "první etapě" plnění) i dokumentace potřebná pro stavební řízení, a to podle požadavků vyplývajících z dřívějšího "zadání", ze soutěžních podmínek, z rozhodnutí o umístění stavby, popř. ze zpracovaných posudků apod. Může být i dohodnuto, že pro zpracování předá objednatel potřebné dokumenty, např. geologický posudek, pasport dosavadních objektů atd.

Může být rovněž dohodnuto, že zpracování realizační dokumentace bude předcházet zhotovení dokumentace koncepčního řešení technologické a stavební části stavby. Pokud by přitom strany volily odkaz na některý ze zrušených právních předpisů (na některá jejich ustanovení či přílohy), mělo by být ze smlouvy zřejmé, že jsou si strany vědomy, že jde o předpisy zrušené a že příslušná ustanovení smlouvy platí nikoli podle tohoto předpisu, ale na základě projevu vůle subjektů.

Co se týká zpracování realizační projektové dokumentace, zejména když zhotovitel nezpracovával "zadání", ani dokumentaci v nezbytném rozsahu potřebnou pro stavební povolení, ani dokumentaci koncepčního řešení, je nutno dohodnout, jaké podklady předá objednatel zhotoviteli. Realizační dokumentace bude obsahovat i rozpis prací a dodávek, u projektu technologické části pak seznam strojů a zařízení. Případně smluvní strany dohodnou, že součástí realizační projektové dokumentace bude i tzv. plán organizace výstavby, síťový graf, průvodní zpráva a souhrnné řešení projektu a realizační dokumentace zařízení staveniště.

Protože objednateli zásadně nebude postačovat jen jedno vyhotovení projektu, mělo by být dohodnuto také v jakém počtu vyhotovení bude projekt předán.

Kromě "nehmotných činností zachycených na hmotných nosičích", tj. kromě projektu (projekt však může být dodáván na základě samostatné smlouvy o dílo) příp. i programového vybavení "šitého na míru", mohou předmět plnění tvořit hmotná plnění, tj. stavební práce i technologické dodávky (ty pak mohou být dodávány samostatně i dílčím způsobem; vše je rovněž záležitostí smluvního ujednání).

Pokud se kontrakt sjednává v době, kdy již existuje realizační projektová dokumentace, lze rozsah hmotných dodávek sjednávat podle této dokumentace.

Pokud by byly hmotné dodávky kontrahovány podle jiné než realizační (prováděcí) projektové dokumentace (např. jen podle dokumentace zpracované v nezbytně nutném rozsahu pro stavebně-povolovací řízení), je nutno doplnit předmět plnění jeho podrobným popisem ve smlouvě (nebo v příloze smlouvy, která bude její součástí), jinak by mohlo docházet ke sporům o rozsah plnění (pokud by smlouva vůbec vznikla nešlo by totiž o určité dílo).

Půjde-li v daném případě o zhotovení projektu, popř. i dodávky části stavební a technologické, dohodne se i výkon a rozsah autorského (občasného autorského) dozoru.

Pokud se neprovádí zhotovení celé technologické a stavební části stavby, bude smlouva určovat, které objekty, stavební práce, provozní soubory a provozní jednotky tvoří předmět plnění. Je vhodné dohodnout i rozsah zařízení staveniště.

Co se týká zpracování jednotlivých "stupňů" (druhů) projektové dokumentace, je vhodné dohodnout, kdo a v jakých termínech projedná dokumentaci a se kterými veřejnoprávními orgány. Zhotovitel např. může provádět jen taková ve smlouvě určená jednání, která využije pro účely dokončení projektu.

Pokud smlouva o dílo zpracování projektů zahrnuje, je třeba zpravidla dohodnout i termíny, v jakých zhotovitel a objednatel projednají dokumentaci v průběhu jejího zpracování (např. koncepci řešení; v realizační dokumentaci např. v závěru zpracování). Přitom je dohodnuto, jak (a jak předem) budou zasílány pozvánky k jednání.

Ve smlouvě je též ujednání o tom, jaké podklady a v jakých lhůtách si smluvní strany předávají v průběhu zpracování projektů.

Je zde též ujednání o tom, kdy předá (sdělí, že bylo vydáno) objednatel zhotoviteli stavební povolení (pokud nebylo vydáno již před uzavíráním smlouvy). Předáno bude nejpozději při předání a převzetí staveniště.

Je možné se dohodnout i na předání specifikace náhradních dílů i na jejich dodávkách či na dodávkách servisních prací, a to pochopitelně nejen pro dobu, kdy po splnění zhotovitel odpovídá za vady, event. pro záruční dobu, ale i pro dobu "pozáruční".

Věci určené k provedení díla

Obchodní zákoník určuje, že věci, které má objednatel podle smlouvy opatřit k provedení díla, je povinen předat zhotoviteli v době určené ve smlouvě, jinak bez zbytečného odkladu po uzavření smlouvy. V pochybnostech se má za to, že o cenu těchto věcí se nesnižuje cena za provedení díla.

Pokud věci, k jejichž opatření se objednatel zavázal, neopatří objednatel včas, je stanoveno, že mu pro to zhotovitel může poskytnout přiměřenou lhůtu a po jejím marném uplynutí může sám po předchozím upozornění opatřit věci na účet objednatele. Objednatel je pak povinen uhradit jejich cenu a účelné náklady s tím spojené bez zbytečného odkladu poté, kdy jej o to zhotovitel požádá. Věci, které jsou potřebné k provedení díla a k jejichž opatření není podle smlouvy zavázán objednatel, je povinen opatřit zhotovitel.

Smluvní strany si tedy mohou dohodnout, kdo opatří věci ke zhotovení díla. Jejich dohoda není ničím předurčována. Pokud smlouva obsahuje dohodu v tomto směru, řídí se účastníci dohodou. Jestliže smlouva záležitost opatření věcí neřeší, pak platí, že věci opatří zhotovitel.

Bylo-li dohodnuto, že věci ke zhotovení díla opatří objednatel, nese nebezpečí škody na nich a zůstává jejich vlastníkem až do doby, kdy se zpracováním stanou součástí předmětu díla.

Pokud se bude jednat o věc převzatou od objednatele do opatrování za účelem její opravy nebo úpravy nebo za účelem jejího zpracování při provádění díla, odpovídá zhotovitel jako skladovatel.

Po dokončení díla nebo po zániku závazku dílo provést je zhotovitel povinen bez zbytečného odkladu vrátit objednateli věci od něho převzaté, jež nebyly zpracovány při provádění díla.

U věcí, které zhotovitel opatřil k provedení díla, má postavení prodávajícího, pokud z ustanovení upravujících smlouvu o dílo nevyplyvá něco jiného. V pochybnostech se má za to, že kupní cena těchto věcí je zahrnuta v ceně za provedení díla.

Vlastnické právo ke zhotovované věci

Mezi ustanovení, jimiž se smlouva o dílo podle obchodního zákoníku liší od předchozí úpravy "smluv v investiční výstavbě", patří úprava vlastnického práva k zhotovované věci a nebezpečí škody na ní.

Obchodní zákoník určuje pro situaci, že zhotovitel zhotovuje věc u objednatele, na jeho pozemku nebo na pozemku, který objednatel opatřil, že objednatel nese nebezpečí škody na zhotovované věci a je jejím vlastníkem, jestliže smlouva nestanoví něco jiného.

V jiných situacích, než je uvedeno výše, nese zhotovitel nebezpečí škody na zhotovované věci a je jejím vlastníkem. Je však i zde možno dohodnout se jinak. Pro určení přechodu nebezpečí škody na zhotovované věci ze zhotovitele na objednatele se použije obdobně ustanovení o přechodu nebezpečí škody na zboží z prodávajícího na kupujícího. Na zhotovitele nepřechází nebezpečí škody na věci, jež je předmětem údržby, opravy nebo úpravy, ani vlastnické právo k ní.

Určení, kdo nese nebezpečí škody na věci a kdo má k ní vlastnické právo má pochopitelně značný význam. To lze dokumentovat například u zhotovování díla ve výstavbě. Bude-li ve smlouvě dohodnuto, že je vlastníkem zhotovitel (pak lze ovšem doporučit zhotoviteli pojištění věci a s pojistným uvažovat při sjednávání ceny) a objednatel například naplnil podmínky zahájení konkursního řízení, nebude dílo zahrnuto do konkursní podstaty. Důsledkem této situace je ovšem právě ta skutečnost, že zhotovitel nese nebezpečí škody na zhotovované věci (není-li sjednáno jinak).

Naopak, bude-li vlastníkem díla objednatel, potom by se dílo do konkursní podstaty mělo zahrnout a pohledávku zhotovitele na zaplacení díla uplatnit při soupisu pohledávek všech věřitelů. Tato pohledávka tedy podle konkrétní situace může být případně uspokojena i v nepatrném rozsahu, event. vůbec. Zhotovitel ovšem nenese nebezpečí škody na věci. Nic však nebrání jedné z možných podob dohody, že k dodávkám uloženým na staveništi nese nebezpečí rizik nahodilého poškození objednatel, ale až do úplného zaplacení díla je vlastníkem zhotovitel.

Konkrétní smluvní úprava musí - v těchto i jiných otázkách - vycházet z konkrétních podmínek týkajících se smluvních stran a charakteru díla. Zejména je třeba vzít do úvahy způsob a termíny placení, která strana byla příp. nucena si vzít úvěr, zda je dílo předmětem zástavního práva, zda se stává součástí jiného díla apod.

Nemělo by se opomenout též ujednání o včasném zajištění proti škodám a o pojištění díla v době rozestavenosti. Smluvně je vhodné řešit i otázky spojené s případným zánikem závazku provést dílo.

Má-li ke zhotovené věci vlastnické právo zhotovitel a závazek provést dílo zanikne z důvodu, za který neodpovídá objednatel, je objednatel oprávněn požadovat zaplacení ceny věci zhotovitelem od něho převzatých, které zhotovitel zpracoval při provedení díla nebo které nelze vrátit. Nárok objednatele na náhradu škody tím není dotčen. Zanikne-li však závazek provést dílo z důvodu, za který odpovídá objednatel, je objednatel oprávněn požadovat úhradu toho, o co se zhotovitel obohatil. Tato úprava obchodního zákoníku řeší v obou případech problematiku v situacích, kdy má vlastnické právo zhotovitel, a rozlišuje, kdy zanikne závazek z důvodů, za které objednatel neodpovídá či naopak z důvodů, kdy tomu tak není.

Navazující ustanovení (§ 544 obchodního zákoníku) je řešením počítajícím s případy, kdy má vlastnické právo objednatel. Má-li ke zhotovované věci vlastnické právo objednatel a věc nelze vzhledem k její povaze vrátit nebo předat zhotoviteli, je objednatel povinen uhradit zhotoviteli to, o co se objednatel zhotovováním věci obohatil, jestliže závazek zanikl z důvodu, za který objednatel neodpovídá. Zanikl-li pak ve stejných případech z důvodů, za něž objednatel odpovídá, může zhotovitel požadovat úhradu ceny věcí, které účelně opatřil a jež se zpracováním staly součástí zhotovované věci, pokud cena těchto věcí není zahrnuta v nároku zhotovitele podle speciálního ustanovení (níže viz § 548 odst. 2 obchodního zákoníku).

Objednatel může být vlastníkem zhotovované věci na základě zákona - např. vlastníkem stavby zhotovované na jeho pozemku - nebo na základě smluvního ujednání. Ustanovení počítající s případy vlastnického práva objednatele (§ 544 obchodního zákoníku) platí obdobně v případech, kdy předmětem díla je montáž, údržba, oprava nebo úprava věci. Je tomu tak proto, že zde bývá objednatel vlastníkem již před zahájením činnosti.

Při řešení otázek vlastnických vztahů v praxi se setkáváme i s tím, že pro vztahy mezi objednavatelem a zhotovitelem na jedné straně a vztahy mezi zhotovitelem a jeho subdodavatelem na straně druhé nejsou volena kompatibilní řešení. Pro tentýž předmět

plnění je v jedné smlouvě sjednáno (event. vyplývá ze zákona) vlastnické právo objednatele a v subdodavatelské smlouvě vlastnické právo subdodavatele. Takovým řešením je třeba se vyvarovat a sjednat v celém dodavatelském systému shodný vlastnický režim. Při kolizích je zřejmě třeba dávat přednost ujednání mezi zhotovitelem a objednatelem před ujednáním zhotovitele se subdodavatelem. De lege ferenda by na to mohlo být pamatováno přísl. ustanovením obchodního zákoníku.

Cena za dílo, fakturace, placení

Zatímco náš právní řád pamatuje i takové doby, kdy cena zásadně nebyla podstatnou náležitostí dřívějších hospodářských smluv (posléze pak podstatnou náležitostí byla), dnes je ujednání o ceně u smlouvy o dílo (a u smlouvy kupní) povinností, kterou stanoví obchodní zákoník. Cena může být dohodnuta nebo může být dohodnut způsob určení ceny, popř. může z jednání smluvních stran vyplývat vůle stran uzavřít smlouvu i bez určení kupní ceny.

Podle obchodního zákoníku (§ 546) je objednatel povinen zhotoviteli zaplatit cenu dohodnutou ve smlouvě nebo určenou způsobem stanoveným ve smlouvě. Není-li cena takto dohodnutá nebo určitelná, a smlouva je přesto platná (tj. "když z jednání smluvních stran vyplývá vůle ..."), je objednatel povinen zaplatit cenu, která se obvykle platí za srovnatelné dílo v době uzavření smlouvy za obdobných obchodních podmínek.

Pro případ úvah o vzniku smlouvy v souladu se zákonem bez dohody o ceně, je nutné, aby smluvní strany předem zvážily důsledky tohoto postupu opravdu pečlivě.

Za situace, kdy by docházelo k pohybu cenových hladin směrem nahoru, ztrácí zásadně na ceně zhotovitel přímo úměrně s časem, který plyne mezi dobou uzavření smlouvy a dobou, kdy mu vznikne právo na úplatu, event. právo účtovat (fakturovat) cenu. Cena se totiž v těchto situacích určuje podle doby uzavření smlouvy. Při takovém jejím určování pak není třeba vycházet jen z určení podle shodného díla (to například u atypických staveb nemusí vůbec existovat), ale stačí vycházet z ceny srovnatelného díla. Musí jít ovšem o dílo zhotovené za obdobných obchodních podmínek (např. obdobného "spolupůsobení" objednatele, obdobné doby plnění, obdobné složitosti díla a jeho obdobného umístění, obdobných platebních podmínek a podobně). Takové určování ceny u díla ovšem nebude jednoduché a zřejmě může vést ke sporům.

Při uzavírání smlouvy i při zhotovování díla je možno sjednat, respektive poskytnout zálohy. Sjednání a poskytnutí záloh k ceně za dílo se nedotýká účinků v obchodním zákoníku citovaných ustanovení (viz níže § 548 a § 549 obchodního zákoníku).

U smlouvy o dílo bývá poměrně často cena určována podle rozpočtu. Typické to bude zejména ve výstavbě, ale může tomu tak být i ve vývoji a výzkumu (například vývoji nového strojné -technologického zařízení). Otázkám určení ceny podle rozpočtu se věnují také zákonná ustanovení (§ 547 obchodního zákoníku).

Na výši ceny nemá podle obchodního zákoníku vliv, že cena byla určena na základě rozpočtu, jenž je součástí smlouvy nebo byl objednateli sdělen zhotovitelem do uzavření smlouvy.

Jestliže však byla cena určena na základě rozpočtu, ohledně něhož ze smlouvy vyplývá, že se nezaručuje jeho úplnost, může se zhotovitel domáhat přiměřeného zvýšení ceny, objeví-li se při provádění díla potřeba činností do rozpočtu nezahrnutých, pokud tyto činnosti nebyly předvídatelné v době uzavření smlouvy.

Rozpočet s nezaručenou úplností lze při výstavbě použít například u rekonstrukcí a modernizací, kdy je v rozpočtu na základě výsledků průzkumů (s řádnou odbornou pečlivostí provedených) předaných objednatelem uvažováno s určitým počtem jednotek materiálu včetně prací. Při realizaci je pak možné při demontáži dosavadního zařízení zjistit zvýšenou potřebu těchto jednotek. Musí však být současně naplněna podmínka, že to nebylo možno předvídat při uzavření smlouvy.

Kromě rozpočtu s nezaručenou úplností zná obchodní zákoník i "rozpočet nezávazný". Byla-li cena určena na základě rozpočtu, který se podle smlouvy považuje za nezávazný, může se zhotovitel domáhat, aby bylo určeno zvýšení ceny o částku, o niž nevyhnutelně převyší náklady účelně vynaložené zhotovitelem, náklady zahrnuté do rozpočtu. Označení rozpočtu za nezávazný se zejména bude využívat v období, v němž bude reálně předvídat pohyb cenových hladin. Zhotovitel bude muset nejen prokazovat, že došlo ke zvýšení cen, ale také bude muset prokazovat, že právě tyto vstupy musel použít, že to bylo nevyhnutelné. K označení rozpočtu za nezávazný je ovšem vhodné další - podrobnější ustanovení ve smlouvě, např. o tom, od jakých subdodavatelů bude zhotovitel nakupovat a v jaké době. Aby nebyla ztížena otázka důkazů a komplikovaného výpočtu (rozpočty totiž obsahují desítky, mnohdy stovky položek), není vyloučeno sjednat nezávaznost rozpočtu jen u položek rozhodujících.

Nesouhlasí-li objednatel se zvýšením ceny, určí její zvýšení soud na návrh zhotovitele.

Zhotoviteli však zaniká nárok na určení zvýšení ceny podle ustanovení o rozpočtu s nezaručenou úplností (§ 547 odst. 2 obchodního zákoníku) a o rozpočtu nezávazném (§ 547 odst. 3 obchodního zákoníku), jestliže neoznámí nutnost překročení rozpočtové částky a výši požadovaného zvýšení ceny bez zbytečného odkladu poté, kdy se ukázalo (nikoli kdy k tomu došlo, ale již kdy se to ukázalo), že je nevyhnutelné překročení ceny, jež byla určena na základě rozpočtu.

Ustanovení o rozpočtu s nezaručenou úplností a o rozpočtu nezávazném chrání zhotovitele. Obecně by nebylo možno vyloučit, že zvýšení by mohlo být řádově vyšší. Proto obchodní zákoník obsahuje i text, kterým chce prospívat objednateli. Objednatel může bez zbytečného odkladu odstoupit od smlouvy, požaduje-li zhotovitel podle příslušných ustanovení obchodního zákoníku (§ 547 odst. 2, § 547 odst. 3 obchodního zákoníku) zvýšení ceny, jež přesahuje o více než 10% cenu stanovenou na základě rozpočtu. V tomto případě je objednatel povinen nahradit zhotoviteli část ceny odpovídající rozsahu částečného provedení díla podle rozpočtu. Vzhledem k dispozitivnosti textu zákona je ovšem 10% limit možno sjednat v jiné výši.

Objednatel je povinen zaplatit zhotoviteli cenu v době sjednané ve smlouvě. Pokud ze smlouvy nebo obchodního zákoníku nevyplývá něco jiného, vzniká nárok na zaplacení ceny provedením díla (§ 548 odst. 1 obchodního zákoníku). Realizace tohoto ustanovení přichází v úvahu též v těch situacích, kdy objednatel neoprávněně odmítá dílo převzít.

Odstoupí-li zhotovitel od smlouvy pro prodlení objednatele a nespočívá-li překážka pro splnění povinnosti objednatele v okolnostech vylučujících odpovědnost, náleží zhotoviteli cena, na kterou má nárok na základě smlouvy. Od této ceny se však odečte to, co zhotovitel ušetřil neprovedením díla v plném rozsahu (§ 548 odst. 2 obchodního zákoníku).

Pokud se strany dohodnou po uzavření smlouvy na omezení rozsahu díla a nesjednají-li jeho důsledky na výši ceny, je objednatel povinen zaplatit jen cenu přiměřeně sníženou. Naopak dohodnou-li se tímto způsobem na rozšíření díla, je objednatel povinen zaplatit cenu přiměřeně zvýšenou. Objednatel je povinen zaplatit cenu zvýšenou nebo sníženou s přihlédnutím k rozdílu v rozsahu nutné činnosti a v účelných nákladech spojených se

změněným prováděním díla, pokud se strany dohodnou po uzavření smlouvy na změně díla a nesjednají-li její důsledky na výši ceny (§ 549 obchodního zákoníku).

Při dohodě o ceně je kromě obchodního zákoníku určující i zákon o cenách a další předpisy. Obecně jsou však ceny, a to i ve výstavbě, volnými cenami.

V těch případech, na které se vztahuje zákon o zadávání veřejných zakázek se nemůže sjednat cena vyšší než je nabídková cena v soutěži vybraného uchazeče.

Na rozdíl od dřívějšího hospodářského zákoníku neupravuje obchodní zákoník otázky účtování (fakturování) a placení (s výjimkou náležitostí pro fakturu stanovených podle § 13a obchodního zákoníku). Lze jen doporučit, aby si tyto otázky (což ostatně platí i pro jiné smlouvy) dohodly strany ve smlouvě.

V otázkách placení je možno široce využít smluvní volnosti, kterou III. část obchodního zákoníku umožňuje. Lze dohodnout placení záloh, vystavování dílčích faktur (obojí má ovšem mj. i různé důsledky z pohledu daňových předpisů), příp. zda se bude vůbec fakturovat.

Pokud by došlo k dohodě o provádění fakturace, je vhodné dohodnout lhůty pro vystavení faktury (faktur), náležitosti faktur, lhůty splatnosti, sankce (smluvní pokuty při nedodržení některého ujednání) a i výši úroku pro případ pozdní úhrady (dohodnout výši úroku považujeme za vhodnější než zjišťovat úrok podle harmonizační novelou změněného ustanovení § 369 obchodního zákoníku).

Je možno též dohodnout různé způsoby placení: převodem (na příkaz plátce), inkasem (na příkaz příjemce), placení směnkou (směnkami), za použití dokumentárního akreditivu atd.

Místem splnění peněžitého závazku je v obchodním zákoníku stanoveno sídlo nebo místo podnikání, případně bydliště věřitele (§ 337), respektive je splněno připsáním částky na účet věřitele (§ 339). Objednatelé se často pokusí dohodnout se zhotoviteli jinak (např. odepsáním částky z účtu dlužníka). Pokud se to nepodaří, lze předpokládat možná ujednání (zejména tam, kde půjde o značné částky) o tom, že po splnění peněžitého závazku bude tato skutečnost zhotovitelem písemně potvrzena.

Způsob provádění díla

Kontrola díla

Na problematiku ceny za dílo v obchodním zákoníku navazují ustanovení o způsobu provádění díla. Výslovně je uvedeno, že je objednatel oprávněn kontrolovat provádění díla. Zjistí-li objednatel, že zhotovitel provádí dílo v rozporu se svými povinnostmi, je objednatel oprávněn dožadovat se toho, aby zhotovitel odstranil vady vzniklé vadným prováděním a dílo prováděl řádným způsobem.

Jestliže tak zhotovitel díla neučiní ani v přiměřené lhůtě mu k tomu poskytnuté a postup zhotovitele by vedl nepochybně k podstatnému porušení smlouvy (§ 345 odst. 2), je objednatel oprávněn od smlouvy odstoupit.

Kontrola díla může být průběžná. Zejména ve výstavbě však může být praktické sjednat dobu provedení některých kontrol ve smlouvě, zejména u prací, které budou v dalším průběhu zakryty. Pokud by nebyla sjednána specifická ujednání ve smlouvě, nemá obecně vliv případné neprovedení kontroly na možnost uplatnit odpovědnost za vady.

Protože u smlouvy o dílo budou přicházet v úvahu věci nebo pokyny převzaté k provádění díla od objednatele a ty mohou být případně nevhodné, ukládá obchodní zákoník zhotoviteli zvláštní upozorňovací povinnost. Zhotovitel je povinen upozornit objednatele bez zbytečného odkladu na nevhodnou povahu věcí převzatých od objednatele nebo pokynů daných mu objednatelem k provedení díla, jestliže zhotovitel mohl tuto nevhodnost zjistit při vynaložení odborné péče.

Jestliže nevhodné věci nebo pokyny překáží v řádném provádění díla, je zhotovitel povinen jeho provádění v nezbytném rozsahu přerušit do doby výměny věcí nebo změny pokynů objednatele nebo písemného sdělení, že objednatel trvá na provádění díla s použitím předaných věcí a daných pokynů. O dobu, po kterou bylo nutno provádění díla přerušit, se prodlužuje lhůta stanovená pro jeho dokončení. Zhotovitel má rovněž nárok na úhradu nákladů spojených s přerušением provádění díla nebo s použitím nevhodných věcí do doby, kdy jejich nevhodnost mohla být zjištěna.

Pokud přes splnění upozorňovací povinnosti objednatel na použití svých nevhodných věcí nebo pokynů (vstupů) písemně trval, neodpovídá zhotovitel za nemožnost dokončení díla nebo za vady dokončeného díla způsobené těmito vstupy. Při nedokončení díla má zhotovitel nárok na cenu sniženou o to, co ušetřil tím, že neprovedl dílo v plném rozsahu.

Zhotovitel, který nesplnil upozorňovací povinnost, odpovídá za vady díla způsobené použitím nevhodných věcí předaných objednatelem nebo pokynů daných mu objednatelem.

Kromě zvláštní upozorňovací povinnosti má zhotovitel i zvláštní povinnost oznamovací (kromě obecné oznamovací povinnosti vyjádřené v obecných ustanoveních obchodního zákoníku o náhradě škody). Zjistí-li zhotovitel při provádění díla skryté překážky týkající se věci, na niž má být provedena oprava nebo úprava, nebo místa, kde má být dílo provedeno, a tyto překážky znemožňují provedení díla dohodnutým způsobem, je zhotovitel povinen to oznámit bez zbytečného odkladu objednateli a navrhnout mu změnu díla. Plnění této povinnosti může být praktické i u rekonstrukcí a modernizací ve výstavbě. Další text obchodního zákoníku (§ 552 odst. 1 věta druhá a třetí) zohledňuje rizika zhotovitele s takovým plněním: Do dosažení dohody o změně díla je zhotovitel oprávněn provádění díla přerušit. Nedohodnou-li se strany v přiměřené lhůtě na změně smlouvy, může kterákoli ze stran od smlouvy odstoupit.

Jestliže zhotovitel postupuje s odbornou péčí a neporušil svou povinnost zjistit před započatím provádění díla výše uvedené skryté překážky, nemá žádná strana nárok na náhradu škody; zhotovitel má nárok na cenu za část díla, jež bylo provedeno do doby, než překážky mohl odhalit při vynaložení odborné péče.

Jak jsme již uvedli, je objednatel oprávněn kontrolovat provádění díla. Kromě kontroly uskutečňované průběžně bude přicházet v úvahu i kontrola předmětu díla na určitém stupni jeho provádění.

Stanoví-li smlouva, že objednatel je oprávněn zkontrolovat předmět díla na určitém stupni jeho provádění, je zhotovitel povinen včas objednatele pozvat k provedení kontroly. Nesplní-li zhotovitel tuto povinnost, je povinen umožnit objednateli provedení dodatečné kontroly a nést náklady s tím spojené (§ 553 odst. 1 a 2 obchodního zákoníku).

Nedostaví-li se objednatel ke kontrole, na kterou byl řádně pozván nebo která se měla konat podle dohodnutého časového rozvrhu, může zhotovitel pokračovat v provádění díla. Jestliže však účast na kontrole byla objednateli znemožněna překážkou, kterou nemohl odvrátit, může objednatel bez zbytečného odkladu požadovat provedení dodatečné kontroly, je však

povinen zhotoviteli nahradit náklady způsobené opožděním kontroly (§ 553 odst. 3 obchodního zákoníku).

Dřívější předpisy ve výstavbě (tzv. základní podmínky dodávek) rovněž počítaly s průběžnou kontrolou odběratelské strany. Funkcionář - zástupce investora, který plnil i tyto úkoly, vykonával předpisy stanovenou funkci tzv. technického dozorce (technického dozoru investora - viz zrušenou vyhlášku č. 104/1973 Sb. a zrušenou vyhlášku č. 13/1985 Sb. ve znění vyhlášky č. 29/1990 Sb.). Podle rozsahu výstavby (u drobných staveb to nebude třeba) je podle našeho názoru vhodné dohodnout ve smlouvě výkon technického dozoru a rozsah oprávnění konkrétních zástupců objednatele a zhotovitele k činnostem probíhajícím přímo na stavbě.

Rovněž považujeme za vhodné konkretizovat podrobnosti vedení stavebního (montážního) deníku. Připomeňme jen, že se deník vede zásadně ode dne zahájení prací na staveništi až do dne ukončení prací a odstranění všech vad. Deník slouží k zaznamenávání všech důležitých (resp. dalších dohodnutých) skutečností a okolností týkajících se výstavby a může mimo jiné sloužit jako významný důkazní prostředek. Do deníku pak provádějí zápisy i orgány státního stavebního dohledu a orgány státní správy obecně. Deník slouží také jako běžný komunikační prostředek při zajištění spolupůsobení smluvních stran na stavbě.

Spolupůsobení

Spolupůsobení, tj. plnění jednotlivých povinností, na nichž je závislé včasné plnění partnera, je pro výstavbu typické (např. při ukládání beztlakých zemních nádrží zajistí - je-li to dohodnuto - objednatel na příslušné místo přívod vody pro jejich těsnostní zkoušku, ve stanovených dobách umožní zhotoviteli na příslušných místech odběr elektrické energie pro svářečské práce na rozvodu potrubí apod.). Pokud není prováděna dodávka "na klíč" a objednatel má ve výstavbě jako smluvní partnery více zhotovitelů, musí být přesně prováděno i postupné předávání pracoviště. Může být též dohodnuto dočasné využívání jednotlivých objektů objednatele jako zařízení staveniště.

Otázky zařízení staveniště, tj. otázky budování nových či využití dosavadních objektů a zařízení pro sociální, provozní a výrobní účely zhotovitele (zhotovitelů) je opět vhodné dohodnout ve smlouvě. (Jedná se např. o objekty pro stravování, ubytování pracovníků, kryté i otevřené sklady, a mj. přípojky inženýrských sítí.)

Dohodnout je případně třeba i otázky přepravních dispozic a vykládky zásilek. Dá se říci, že úměrně s rozsahem díla může růst i rozsah jednání o spolupůsobení.

U rozsáhlé výstavby je sjednávána ve smlouvě řada vzájemných dílčích plnění (protiplnění). Některá mohou mít pro celkový výsledek zásadní význam, jiná mohou mít v daném případě jen okrajovou povahu (příkladem prvních může být nepředání stavební připravenosti, příkladem posléze uvedených jen nedostavení se objednatele k dílčímu zakrývání prací, které se následně stanou nepřístupnými).

Při sjednávání otázek spolupůsobení je proto možné dohodnout, které dílčí povinnosti objednatele jsou těmi, na jejichž včasné splnění závisí včasné plnění zhotovitele.

Smluvně je možno volit různá řešení při spolupůsobení objednatele od minimálního rozsahu až po rozsah velmi podstatný. To zřejmě najde i svoje vyjádření v ceně díla, kdy při minimu spolupůsobení bude cena zřejmě vyšší. Přitom žádné zvolené řešení nelze paušálně odsoudit. Komplexní plnění s minimem jeho spolupůsobení sice méně objednatele zatěžuje, v konkrétních případech se však může stát, že pak zhotovitel např. přesunuje na stavbu

mechanismy, které objednatel vlastní a plně nevyužívá, což nemusí být pro obě strany ekonomicky výhodné.

Dohodnuté spolupůsobení a rozsah spolupráce by však měl být vyjádřením smluvní vůle obou stran o racionálním řešení, nikoli výsledkem zneužití faktického silnějšího postavení některé ze smluvních stran. (Rubem racionálního řešení by např. bylo, kdyby zhotovitel nutil objednatele, aby od třetí osoby zakoupil speciální zařízení, které jinak nevyužije, a to proto, aby si jej v době výstavby vypůjčoval, nebo kdyby např. objednatel trval na tom, že si vodu potřebnou pro zkoušky musí zhotovitel zajistit sám a měl k dispozici dostatečný vodní zdroj).

Pro dohodnuté spolupůsobení pro postupně probíhající práce nemusí být doba jejich provádění dohodnuta ve smlouvě (jejich druh však ano), ani uvedena v příp. harmonogramu prací, pokud jde o velmi dílčí otázky u rozsáhlé akce, kdy nelze jejich provádění stanovit s denní přesností a jde o spolupůsobení krátkodobé (např. přímá přítomnost hasičů z útvaru objednatele při provádění některých prací). U takové dohodnuté kategorie spolupůsobení může být sjednáno, že se vyžádání provede např. zápisem ve stavebním (montážním) deníku a dohodne se, kolik dní předem bude vyžádání provedeno.

Obecně by však v rámci spolupůsobení mělo být i na stanovení konkrétních lhůt těchto plnění pamatováno přímo ve smlouvě.

Mimo rozsah ujednání ovšem nemohou u spolupůsobení zůstat ani ujednání o jejich úplatě (ujednání o úplatě může vést k racionálnosti jejich rozsahu) či bezúplatnému poskytnutí (což může mít příp. další příznivý vliv na cenu díla).

Objednatel i zhotovitel přitom musí zvažovat, zda se pro případ porušení povinnosti smluvní strany bude vycházet ze zákonné úpravy odpovědnosti za škodu nebo zda se případně sjednají smluvní pokuty.

Povinnost k včasnému předání staveniště, event. zařízení staveniště, příp. předání montážního pracoviště patří mezi rozhodující povinnosti objednatele. Případné prodlení zde je prodlením, které znemožňuje plnění zhotovitele. Aby se předešlo příp. rozporovým jednáním (příp. sporům), je možno pro tento případ ujednat řešení již ve smlouvě. Možná řešení jsou pochopitelně různá, např. lze sjednat (a modifikovat ustanovení § 365), že o prodlenou dobu se prodlouží i doba splnění (příp. i o delší sjednanou dobu), event. že prodlení zakládá právo k prodloužení doby plnění (o sjednanou dobu), nebo lze sjednat, že doba plnění se neprodlouží, zvýší se však cena sjednaným způsobem apod.

Lze pochopitelně sjednat i to, jak bude včasné spolupůsobení dokumentováno (např. sepsáním zápisů, či zápisem ve stavebním deníku), příp. jak bude dokumentováno, nepůjde-li o spolupůsobení řádné. Lze i dohodnout, zda je možno v daném případě spolupůsobení částečné nebo nikoli.

Konkrétně při předání staveniště je vhodné definovat, o jaké místo se jedná, jak je vymezeno a jaký je jeho stanovený rozsah. Může být dohodnuto, jak je staveniště vytyčeno s odkazem na příslušnou dokumentaci.

Začasté bude třeba v návaznosti na dohodnutý rozsah předmětu plnění sjednat předání podkladu, v němž budou uvedeny všechny rozvodné sítě, kanalizace a další zařízení, event. prohlášení, že takových není.

Jestliže se jedná o stavbu v místech, která vyžadují zvláštní opatření ochrany protipožární, hygienické, ochrany životního prostředí, je potřeba dohodnout mj. označení daných prostorů.

Ve smlouvě by se nemělo zapomenout - podle povahy plnění - i na eventuální spolupůsobení při odvodnění stavby.

Rovněž bude začasť vhodné sjednávat zřízení - užívání cest pro příchod a příjezd, jakož i zabezpečení osvětlení, zřízení přívodu elektrické energie, vody apod. Ujednávat se bude také to, kdo obstará povolení k užívání veřejných ploch a kdo bude hradit příslušné poplatky. Součástí smlouvy mohou být i ujednání ve spolupůsobení při přeložkách podzemních vedení a překopech veřejných komunikací.

Předmětem dohody budou i tzv. vstupy na staveniště (pracoviště). Dohodnuto přitom bude, kteří zástupci objednatele jsou oprávněni ke vstupu a pokud se staveniště nachází ve zvlášť střeženém prostoru, jak bude zajištěn vstup pro pracovníky zhotovitele.

V úvahu pak může přicházet i spolupůsobení při odstraňování odpadů a nečistot vzniklých zhotovováním díla.

Stranou zájmu účastníků smlouvy nezůstane začasť ani problematika střežení a event. oplocení staveniště.

Vhodné je též sjednat spolupůsobení při přípravě a provádění zkoušek, při převzetí díla a vyklizení staveniště.

Může být dohodnuto i spolupůsobení (např. podrobnosti zajištění vstupů) pro případ odstraňování vad díla zhotovitelem po splnění, např. v záruční lhůtě nebo při oznámení vad po splnění.

Může se jednat i o poskytnutí mechanismů, lešení, montážních plošin, popř. pomoc při přepravě a skladování hmot, příp. provádění dalších činností.

Při sjednávání spolupůsobení ve smlouvách o dílo ve výstavbě lze široce smluvně využít skutečnosti, že právní úprava je stručná a zásadně dispozitivní, smlouvu lze vhodně "tvořit" podle konkrétních podmínek; někteří autoři - např. prof. Hajn - hovoří o uplatnění "umění kontrahovat".

Zkoušky, předání a splnění

Ve smlouvě bychom neměli opomenout ani ujednání o zkouškách a splnění závazku.

Podle zákona (§ 554 obchodního zákoníku) splní zhotovitel svou povinnost provést dílo jeho řádným ukončením a předáním předmětu díla objednateli v dohodnutém místě, jinak v místě stanoveném tímto zákonem. Je-li místem předání jiné místo, než je uvedené v zákonu (§ 554 odst. 2 a 4 obchodního zákoníku), vyzve zhotovitel objednatele k převzetí díla.

Není-li toto místo dohodnuto a smlouva zahrnuje - v souladu s charakterem díla - povinnost zhotovitele odeslat předmět díla, uskutečňuje se předání předmětu díla jeho předáním prvním dopravci, který má uskutečnit přepravu do místa určení. Zhotovitel umožní objednateli uplatnění práv z přepravní smlouvy, pokud tato práva nemá objednatel již na základě této smlouvy.

Jestliže smlouva nestanoví místo předání a ani povinnost zhotovitele odeslat předmět díla, uskutečňuje se předání v místě, v němž se podle smlouvy mělo dílo provádět. Není-li ve smlouvě toto místo určeno, uskutečňuje se předání v místě, o němž objednatel věděl nebo musel vědět v době uzavření smlouvy, že v něm bude zhotovitel dílo provádět.

V případech, které nejsou výše popsány (na něž se nevztahují ustanovení § 554 odst. 1 a 3 obchodního zákoníku) se uskutečňuje předání díla v místě, kde má zhotovitel sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště nebo organizační složku, jestliže její místo včas objednateli oznámí.

Předáním zhotovené věci nabývá k ní objednatel vlastnické právo, jestliže je do té doby měl zhotovitel, a na objednatele přechází nebezpečí škody na zhotovené věci, jestliže je do této doby nesl zhotovitel. Ustanovení § 444 až 446, § 455 až 459 a § 461, tj. ustanovení o kupní smlouvě, zde platí obdobně. K tomu připomeňme, že ustanovení § 444, § 458 a § 459 obchodního zákoníku jsou kogentní (není možné se od nich dohodou stran odchýlit).

Požádá-li o to kterákoli strana, sepíše se o předání předmětu díla zápis, který podepíší obě strany. Ujednání o zápisu a jeho obsahu ve smlouvě, zejména ve výstavbě, lze jen doporučit. Rovněž můžeme doporučit ujednání o tom, co strany považují za řádné ukončení díla a podrobnosti předání: jak bude probíhat přejímka, kdo přejímací řízení svolá, v jaké lhůtě předem a podobně. Otázky předání lze co do svého významu hodnotit stejně jako otázky uzavření smlouvy.

Podle charakteru díla a ujednání smluvních stran může smlouva zahrnout povinnost zhotovitele předmět odeslat. Nezahrnuje-li smlouva povinnost zhotovitele předmět díla odeslat, splní zhotovitel svou povinnost provést dílo, jestliže umožní objednateli nakládat s předmětem díla řádně provedeným v místě stanoveném zákonem (v § 554 obchodního zákoníku). Zahrnuje-li závazek zhotovitele provést montáž jím zhotovené, opravené nebo upravené věci, je závazek splněn řádným provedením této montáže (§ 555 odst. 1 obchodního zákoníku).

Jestliže podle smlouvy má být řádné provedení díla prokázáno provedením dohodnutých zkoušek, považuje se provedení díla za dokončené až po té, co byly tyto zkoušky úspěšně provedeny. K účasti na zkouškách je zhotovitel povinen objednatele včas pozvat. Neúčast objednatele na zkouškách, k jejichž provedení byl včas pozván, nebrání provedení zkoušek. Ustanovení § 553 odst. 3 obchodního zákoníku o opakování zkoušek platí obdobně. Výsledek zkoušek se zachytí v zápisu podepsaném oběma stranami. Není-li objednatel přítomen, podepíše zápis místo něho hodnověrná a nestranná osoba, která se zkoušek zúčastnila (§ 555 odst. 2 až 4 obchodního zákoníku).

Provádění zkoušek bude typické zejména ve výstavbě, ale např. i při vývoji a výzkumu. Pokud budou zkoušky a jejich výstupy stanoveny předpisy nebo závaznými normami normalizační soustavy (ČSN), je třeba tuto skutečnost respektovat (například předepsaná měření a výchozí revizní zprávy). Tam, kde druh zkoušek předepsán není, doporučujeme dohodnout druh zkoušek ve smlouvě, respektive uvést v její příloze a přesně jej popsat.

Zkoušky se mimo jiné liší podle rozsahu provedení, který ověřují. Lze podle obchodních zvyklostí (viz výše) hovořit o zkouškách ověřujících např. jen kvalitu montáže - stanovené zkoušky, ověřujících provedení - individuální vyzkoušení, kdy dílem je zhotovené zařízení včetně montáže (zkoušet se může úplnost a funkce stroje a kvalita montáže), o zkouškách ověřujících komplexní funkci strojně-technologického zařízení ve vazbě na všechny složky plnění, tj. například ve vazbě na kvalitu projektu, zařízení i montáží (lze rozlišovat tyto zkoušky před přechodem zařízení k provozním podmínkám - komplexní vyzkoušení a za provozních podmínek - zkušební provoz), lze sjednat dosažení určitých parametrů ve stanovených dobách v průběhu zkoušek i v jejich závěru a ověření funkce zařízení na projektovaných parametrech (ověřovaných například měřeními a výpočty) po stanovenou dobu - garanční zkoušky, sjednat lze i ukazatele spolehlivosti.

Spočívá-li dílo v jiném výsledku činnosti než zhotovení věci, montáži, údržbě, opravě nebo úpravě věci, je zhotovitel povinen při této činnosti postupovat v rámci stanoveném smlouvou s odbornou péčí tak, aby se dosáhlo hmotně zachyceného výsledku činnosti určeného ve smlouvě. Zhotovitel je povinen hmotně zachycený výsledek předat objednateli (§ 556 obchodního zákoníku). Toto ustanovení se bude vztahovat např. na programová vybavení a projektové dokumentace. Výsledek činnosti, jež je předmětem díla podle tohoto ustanovení (podle § 556 obchodního zákoníku), je zhotovitel oprávněn poskytnout i jiným osobám než objednateli, pokud to dovoluje smlouva. Neobsahuje-li smlouva zákaz tohoto poskytnutí, je k němu zhotovitel oprávněn, není-li to vzhledem k povaze díla v rozporu se zájmy objednatele.

Ve smlouvě doporučujeme uvést dovolení nebo zákaz. Pokud by tomu tak nebylo, bude se zkoumat, zda oprávnění zhotovitele není v rozporu se zájmy objednatele.

Je-li předmětem díla podle § 556 obchodního zákoníku výsledek činnosti, který je chráněn právem z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, je objednatel oprávněn použít jej pouze k účelu vyplývajícímu z uzavřené smlouvy o dílo. K jiným účelům je oprávněn jej použít jen se souhlasem zhotovitele. Je v zájmu objednatele, pokud by nechtěl žádat zhotovitele o souhlas, aby účel použití byl ve smlouvě sjednán.

Zhotovitel odpovídá za porušení práva jiné osoby z průmyslového vlastnictví nebo jiného duševního vlastnictví v důsledku použití předmětu díla, jestliže k tomuto porušení dojde podle českého právního řádu nebo podle právního řádu státu, kde má být předmět díla využit, a zhotovitel o tom věděl v době uzavření smlouvy. Pro právní vady díla platí přiměřeně příslušná ustanovení obchodního zákoníku o smlouvě kupní (§ 434 a § 435).

Vady díla

Poslední speciální ustanovení věnovaná v obchodním zákoníku smlouvě o dílo jsou ustanovení nazvaná Vady díla (§ 560 až 565). Dílo má vady, jestliže provedení díla neodpovídá výsledku určenému ve smlouvě.

Zhotovitel odpovídá za vady, jež má dílo v době jeho předání. Jestliže však nebezpečí škody na zhotovené věci přechází na objednatele později, je rozhodující doba tohoto přechodu. Zhotovitel odpovídá za vady díla vzniklé po této uvedené době (v § 560 odst. 2), jestliže byly způsobeny porušením jeho povinností. Za vady díla, na něž se vztahuje záruka za jakost, odpovídá zhotovitel v rozsahu této záruky (§ 560 odst. 2 obchodního zákoníku).

Spočívá-li dílo ve zhotovení věci, platí obdobně příslušná ustanovení o smlouvě kupní (§ 420 až 422 a § 426 obchodního zákoníku).

Zhotovitel neodpovídá za vady díla, jestliže tyto vady byly způsobeny použitím věcí předaných mu k zpracování objednatelem v případě, že zhotovitel ani při vynaložení odborné péče nevhodnost těchto věcí nemohl zjistit nebo na ně objednatele upozornil a objednatel na jejich použití trval. Zhotovitel rovněž neodpovídá za vady způsobené dodržáním nevhodných pokynů daných mu objednatelem, jestliže zhotovitel na nevhodnost těchto pokynů upozornil a objednatel na jejich dodržení trval nebo jestliže zhotovitel tuto nevhodnost nemohl zjistit. Rozhodujícím pro posouzení konkrétních případů bude zjišťování, zda zhotovitel vynaložil odbornou péči.

Objednatel je povinen předmět díla prohlédnout nebo zařídit jeho prohlídku podle možností co nejdříve po předání předmětu díla (§ 562 odst. 1 obchodního zákoníku).

Soud nepřizná objednateli právo z vad díla, jestliže objednatel neoznámí vady bez zbytečného odkladu poté, kdy je zjistí, bez zbytečného odkladu poté, kdy je měl zjistit při

vynaložení odborné péče při prohlídce uskutečněné podle § 562 odst. 1 obchodního zákoníku, bez zbytečného odkladu poté, kdy mohly být zjištěny později při vynaložení odborné péče, nejpozději však do dvou let a u staveb do pěti let od předání předmětu díla. U vad, na něž se vztahuje záruka, platí místo této lhůty dvou a pěti let záruční doba (§ 562 odst. 2 obchodního zákoníku).

Jde o obdobné ustanovení jako u smlouvy kupní (§ 428 odst. 1 obchodního zákoníku). Proto se také použijí ustanovení § 428 odst. 2 a 3 obdobně na účinky uvedené v § 562 odst. 2 obchodního zákoníku. To znamená, že se k nim přihlédne, jen když zhotovitel namítne v soudním řízení, že objednatel nesplnil včas svou povinnost oznámit vady díla.

Záruční doba týkající se díla, je-li sjednána (její sjednání je výhodné pro objednatele), počíná běžet předáním díla. Pro záruku za jakost díla jinak platí přiměřeně ustanovení o kupní smlouvě (§ 429 až 431 obchodního zákoníku), tj. ustanovení o vzniku a rozsahu záruky, o běhu záruční doby a rozsahu odpovědnosti za vady vzniklé během záruční doby (viz § 563 obchodního zákoníku).

Nároky z vad jsou určeny v ustanoveních § 564 a § 565 obchodního zákoníku. Prvé z nich stanoví, že při vadách díla platí přiměřeně příslušná ustanovení kupní smlouvy (§ 436 až 441 obchodního zákoníku).

Objednatel však není oprávněn požadovat provedení náhradního díla, jestliže předmět díla vzhledem k jeho povaze nelze vrátit nebo předat zhotoviteli (§ 564 obchodního zákoníku). To bude typické zejména ve výstavbě i jinde, kde je předmět plnění ve vlastnictví objednatele. Využije-li objednatel podle ustanovení uvedených v § 564 obchodního zákoníku práva odstoupit od smlouvy týkající se předmětu díla, který nelze vrátit nebo předat zhotoviteli, neplatí § 441 obchodního zákoníku (upravující odstoupení u kupní smlouvy). Objednatel však není oprávněn odstoupit od smlouvy, jestliže vady díla neoznámil včas zhotoviteli.

6. Odpovědnostní vztahy v podnikání

Obchodní závazkové vztahy mohou vzniknout též na základě porušení právní povinnosti stanovené zákonem; jako samostatný způsob vzniku závazku jsou takové případy poměrně vzácné (jde zejm. o případy tzv. deliktních škod). Častější jsou případy, kdy se obsah závazků v důsledku porušení právní povinnosti mění, nebo kdy závazky dokonce zanikají.

Obecně lze rozdělit případy porušení smlouvy, s nimiž jsou spojeny odpovědnostní důsledky, na

- o *opožděné* plnění povinnosti (prodlení dlužníka nebo věřitele)
- o *vadné* (nenáležité, nikoliv řádné) plnění
- o *nesplnění* závazku vůbec.

S tím je spojeno tradiční dělení druhů odpovědnosti na

- o odpovědnost za *prodlení*
- o odpovědnost za *vady*
- o odpovědnost za *škodu*.

Odpovědnost za prodlení

Odpovědnostní princip

Prodlením dlužníka je nejen *nevčasné* plnění, ale i plnění *nenáležité* (není-li závazek splněn řádně). Obě dvě podmínky nemusí být splněny současně a prodlení může nastat i jen při pozdním a jinak bezvadném plnění.

V prodlení se může nacházet nejen dlužník, ale i věřitel, který se v takové situaci ocitne, pokud nepřijme *řádně* nabídnuté plnění nebo neposkytne nutné spolupůsobení.

Prodlení podle platné právní úpravy nastává nezávisle na vůli (zavinění či nedbalosti) stran. Jedná se o *objektivní odpovědnost*, která mění obsah původního právního vztahu v okamžiku, kdy v rozporu s obsahem závazku nebylo řádně plněno. Jedinou výjimkou (*liberačním důvodem*) je případ, kdy dlužník nemohl plnit proto, že věřitel byl v prodlení s plněním své povinnosti (tedy kdy věřitelem nebylo řádně nabídnuté plnění přijato nebo nebyla-li protiprávně poskytnuta součinnost věřitele). Pro vznik prodlení není tedy zásadně důležitá jeho příčina.

Prodlení dlužníka

Dlužník je v prodlení, pokud nesplní řádně a včas svůj závazek. Do prodlení se tedy dlužník zásadně dostane vždy (pozitivní vymezení), když svůj závazek nesplní řádně (byť třeba včas), nebo když splní řádně, ale nikoliv včas, resp. nesplní ani řádně ani včas. Prodlení dlužníka však nenastane v případě (negativní vymezení), že je dlužníkovi zabráněno ve splnění jeho závazku v důsledku prodlení věřitele. Prodlení nastane při splnění zákonem stanovených předpokladů přímo za zákona a bez ohledu na zavinění.

Prodlení dlužníka trvá až do doby poskytnutí řádného plnění (např. pozdním bezvadným plněním, odstraněním vad, poskytnutím náhradního plnění v rámci reklamačního řízení) nebo do doby, kdy závazek jiným způsobem zanikne (dohodou stran, odstoupením od smlouvy, započtením pohledávek, uložením do úřední úschovy, prekluzí, apod.).

Prodlení věřitele

Věřitel je v prodlení, jestliže v rozporu se svými povinnostmi vyplývajícími ze závazkového vztahu nepřevzme řádně nabídnuté plnění (ať už z jakýchkoliv důvodů) nebo neposkytne spolupůsobení nutné k tomu, aby dlužník mohl splnit svůj závazek (nezajistí stavební připravenost, nesdělí přepravní dispozice apod.). K věřitelovu prodlení nemůže dojít, pokud splnění závazku nepředpokládá jeho spolupůsobení. Rovněž prodlení věřitele nastává při splnění zákonem stanovených předpokladů přímo za zákona a bez ohledu na zavinění.

Účinky prodlení

Prodlení dlužníka ani věřitele nezbavuje zásadně druhou stranu práva trvat na splnění původní povinnosti (poskytnutí peněžitého, ale i nepeněžitého plnění), pokud něco jiného nestanoví zákon; při prodlení dlužníka může být odchýlné řešení sjednáno i ve smlouvě.

Důsledky prodlení předvídanými zákonem jsou:

Možnost odstoupení od smlouvy

V závislosti na charakteru porušené povinnosti může být využito buď odstoupení okamžitého nebo následného, s poskytnutím dodatečné přiměřené lhůty ke splnění

Placení úroků z prodlení

Tento důsledek přichází v úvahu jen při prodlení s plněním peněžitého závazku. Povinnost platit úroky z prodlení je podpůrně založena na objektivním principu (bez zavinění). Podpůrně je stanovena i výše úroků z prodlení

Přechod nebezpečí škody na věci (rizika)

Toto riziko přechází na dlužníka nebo na věřitele, pokud jsou v prodlení s předáním (převzetím) věci, která jim nepatří, nebo nakládají-li s věcí v rozporu s povinnostmi ze závazku. Nebezpečí škody na věci nese ten, kdo je v prodlení, vůči druhému účastníkovi bez ohledu na to, zda škoda vznikla zaviněně nebo nikoliv (odcizení věci. Liberačním důvodem (v případě prodlení dlužníka) může být jen skutečnost, že škoda byla způsobena věřitelem nebo vlastníkem věci nebo že by k ní došlo i při splnění dlužníkových povinností (např. při živelné události).

Odpovědnost za škodu

Tento důsledek prodlení nastane, způsobí-li prodlením s plněním své povinnosti ze závazku jeden účastník závazkového vztahu škodu druhému účastníkovi a posuzuje se v rámci obecné úpravy odpovědnosti za škodu (viz další výklad). Je možná i kumulace nároků a dojde-li k prodlení dlužníka, může věřitel požadovat náhradu škody *vedle* požadavku na splnění závazku nebo na odstoupení od smlouvy.

Odpovědnost za vady

Odpovědnost za vady je v pojetí obchodního zákoníku vlastně jen *specifickým případem* odpovědnosti za *prodlení*.

Vadné plnění je též (podobně jako prodlení dlužníka či věřitele) *důvodem změny závazku*.

Pokud původní závazek nezanikne odstoupením věřitele, mění se jeho obsah v závislosti na nárocích věřitele vzniklých z vadného plnění a závazek zanikne až uspokojením těchto

nových nároků. Konkrétní věcný obsah změn závazku závisí na vznesených nárocích věřitele. Tyto nároky se liší u jednotlivých druhů smluv a jsou v zásadě zákonem stanoveny dispozitivně.

Druhy vad

Vady plnění mohou být *faktické* nebo *právní* (zatížení předmětu plnění právem třetí osoby).

Faktické vady je možné podle různých hledisek dále třídit zejména na:

- o vady *množstevní* (vady kvantity) a vady *kvalitativní* (vady jakosti)
- o vady *odstranitelné* a vady *neodstranitelné*,
- o vady *skryté* a vady *zjevné*,
- o vady *podstatné* a vady *nepodstatné*
- o vady *záruční* a vady *mimozáruční*

Obchodní zákoník ani podpůrně nepředepisuje záruku a její podmínky. Odpovědnost za vady podle obchodního zákoníku je založena na principu smluvní záruky.

Rovněž znaky (vlastnosti) předmětu plnění, které musí být splněny, aby plnění mohlo být uznáno za bezvadné, vyplývají v první řadě zásadně ze smlouvy. Výjimkou jsou případy, kdy jakost předmětu plnění by byla smluvně v rozporu s ustanoveními právních předpisů - pak platí ustanovení těchto předpisů o jakosti přípustné k užívání (pokud nemá být věc s jinak smluvněmi vlastnostmi vyvezena).

Odpovědnost za škodu

Běžně se používá pracovní vymezení škody jakožto újmy vyjádřitelné v penězích, k níž došlo v důsledku porušení právní povinnosti. Ke škodě však může dojít i bez jakéhokoli porušení práva. Pak se obvykle hovoří o mimoodpovědnostní náhradě škody.

Právní úprava odpovědnosti za škodu je obsažena jak v občanském, tak i v obchodním zákoníku.

Odpovědnost za škodu se řídí *obchodním zákoníkem* v případě, že škoda byla způsobena porušením povinnosti ze závazkového vztahu vzniknuvšího podle obchodního zákoníku (v rámci v něm upravených smluvních typů a nominálních kontraktů), a to včetně porušení povinností ze smluv na základě tzv. fakultativních obchodů podle § 262 ObchZ. Obchodněprávní úprava odpovědnosti za škodu v § 373 a násl. ObchZ se dále použije obdobným způsobem, jestliže byla škoda způsobena porušením povinností vyplývajících nikoliv ze závazku, ale stanovených *obchodním zákoníkem*.

Porušení povinností ze smluv upravených *jen v občanském zákoníku* (včetně inominálních smlouvy podle občanského zákoníku) může za splnění předpokladů vyžadovaných *občanským zákoníkem* vést zásadně k odpovědnosti za škodu podle tohoto zákoníku. Rovněž porušení jakýchkoli právních povinností stanovených *jinými předpisy než obchodním zákoníkem* a s následkem vzniku škody, se řídí zásadně úpravou v § 420 a násl. *občanského zákoníku*.

Předpoklady odpovědnosti za škodu

Předpoklady odpovědnosti za škodu podle obecné úpravy v obchodním zákoníku jsou:

- o protiprávnost (protiprávní úkon),
- o vznik škody,
- o příčinná souvislost mezi protiprávností a vznikem škody.

Někdy se uvádějí i předpoklady další, a to

- o předvídatelnost vzniku škody jakožto důsledku protiprávnosti (u porušení závazku, tedy u tzv. kontraktačních škod), a
- o neexistence okolností vylučujících odpovědnost

Na rozdíl od úpravy v občanském zákoníku se ke vzniku obecné odpovědnosti za škodu v obchodněprávních vztazích v režimu obchodního zákoníku *nevyžaduje zavinění*.

Protiprávnost spočívá v porušení právní povinnosti vyplývající ze závazku nebo z obchodního zákoníku. K porušení právní povinnosti může dojít jednáním nebo opomenutím.

Vznik škody znamená vznik majetkové újmy vyjádřitelné v penězích. Tato újma může mít buď podobu *škody skutečné*, spočívající ve

- o zmenšení majetku poškozeného, včetně - nákladů spojených se vznikem a zjišťováním škody
- o tzv. marně vynaložených nákladů a
- o nemožnosti vykonávat určitá majetková práva),

a nebo podobu *ušlého zisku*. Ušlý zisk je rovněž druhem majetkové újmy a spočívá v nedosažení toho, čeho by poškozený při neexistenci škodné události za normálních okolností dosáhl.

Příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním a vznikem škody existuje tehdy, vznikla-li škoda v důsledku protiprávního jednání, tedy, že škoda byla nezprostředkovaným následkem protiprávnosti jakožto příčiny. Protiprávnost musí být alespoň jednou z hlavních příčin vzniku škody, nemůže být příčinou vedlejší (ke škodě by došlo i bez ní). Předpoklad kauzálního vztahu je nutno zkoumat vždy v souvislosti s konkrétními okolnostmi jednotlivého případu.

Předvídatelnost vzniku škody je občas opomíjeným předpokladem vzniku odpovědnosti; bez jeho splnění (i při existenci předpokladů ostatních) však odpovědnost nevznikne. Tento předpoklad je dispozitivně upraven jen u škod vzniklých *porušením závazku* (srov. § 379 ObchZ) a není možné jej uplatňovat při škodách deliktních. Předvídatelnost se nevztahuje k vlastnostem a schopnostem konkrétního subjektu (nemá tedy subjektivní charakter), ale odvozuje se od *objektivního měřítka* předpokladatelné pravděpodobnosti určitého důsledku s přihlédnutím ke skutečnostem, které při *obvyklé péči* měla povinná strana znát (byť ve skutečnosti třeba neznala).

Povinnost nahradit škodu nevznikne v případě, že protiprávnost sice vedla ke škodě, ale stalo se tak v důsledku *okolností vylučujících odpovědnost*. Výše uvedené předpoklady odpovědnosti za škodu mají obecnou platnost, tzn. jen za podmínky, že pro *jednotlivé smluvní typy* nejsou stanoveny *předpoklady odchylné*.

Okolnosti vylučující odpovědnost

Nesplní-li dlužník povinnost vůči věřiteli, nemůže se bránit námitkou, že toto nesplnění nezavinil (to je irelevantní), ale může argumentovat tím, že nesplnění bylo způsobeno okolnostmi vylučujícími odpovědnost.

V souhrnu se vyžaduje existence následujících podmínek:

- o Vznik překážky nezávisle na vůli povinné strany (*neovlivnitelnost dlužníkem*).
- o Překážka musí *znemožňovat* (tedy nikoliv jen ztěžovat) plnění alespoň *přechodně* (po určitou nikoliv zanedbatelnou dobu) nebo *trvale*.
- o Překážka musí být v době vzniku závazku *objektivně nepředvídatelná*.
- o Překážka (resp. její následky) musí být *v době určené ke splnění* rozumnými prostředky *neodvratitelná nebo nepřekonatelná*.

Okolnosti vylučující odpovědnost musejí všechny výše uvedené znaky splnit *současně*, jinak jde pouze o jakési právně nerelevantní nepříjemné překážky, které nemají zprošťující účinek od odpovědnosti za škodu.

I když jsou všechny charakteristiky požadované zákonem splněny, *nejde* o okolnost vylučující odpovědnost ve dvou případech (*negativní vymezení* - srov. § 374 odst. 2 ObchZ):

- o překážka vznikla teprve v době, kdy *povinná strana* již byla *v prodlení* (tím se brání možnosti zbavit se odpovědnosti za škodu porušením povinnosti splnit řádně a včas, a tím vytěžit z vlastního protiprávního jednání výhodu);
- o překážka vznikla z *hospodářských poměrů dlužníka*. Odborná technická, obchodní, finanční či jiná nezpůsobilost dlužníka nemůže být důvodem přenesení rizika na věřitele. Veškerá ustanovení obchodního zákoníku o okolnostech vylučujících odpovědnost jsou dispozitivní a umožňují širokou varietu smluvních ujednání.

Prevence

Základní úprava povinnosti předcházení škodám je obsažena v § § 415-419 ObčZ. Obchodní zákoník navíc obsahuje dispozitivní speciální úpravu *oznamovací povinnosti* (potenciálního) porušitele práva, jejíž nerespektování zakládá (při existenci dalších předpokladů) odpovědnost za škodu (§ 377 ObchZ).

Dalším speciálním ustanovením obchodního zákoníku je kogentním způsobem upravená *zakročovací povinnost* (§ 384 ObchZ). V obchodněprávních vztazích je možné použít i prevenční opatření podle § 417 odst. 2 ObčZ a *požádat soud*, aby při vážném ohrožení (nejde-li o činnost úředně povolenou) uložil provést přiměřené a vhodné opatření k odvrácení škody (ať už ve formě předběžného opatření podle § 76 občanského soudního řádu nebo rozhodnutím ve věci samé u déletrvajících soustavné činnosti).

Druhy odpovědnosti za škodu

Obecná úprava odpovědnosti za škodu v občanském zákoníku má dvě formy:

- o odpovědnost za škodu způsobenou porušením právní povinnosti (§ 420 ObčZ) a
- o odpovědnost za škodu způsobenou provozní činností (§ 420a ObčZ).

Zatímco první případ obecné odpovědnosti podle občanského zákoníku se v obchodních vztazích zásadně nepoužije, právní úprava odpovědnosti za škodu způsobenou jinému provozní činností platí i pro vztahy obchodněprávní.

Odpovědnost za škodu způsobenou jinému provozní činností je založena na objektivním odpovědnostním principu (srov. § 420a odst. 3 ObčZ) a ten kdo ji způsobil (nikoliv "zavinil") se jí může zprostit jen prokáže-li existenci jednoho ze dvou taxativně uvedených liberačních důvodů. Těmito důvody jsou:

- o způsobení škody *neodvratitelnou* událostí, *nemající* původ v provozu,
- o způsobení škody *vlastním jednáním* poškozeného.

Ve všech ostatních případech vzniku škody v důsledku provozní činnosti ponese odpovědnost za škodu ten, kdo ji způsobil, aniž přitom dokonce nutně musel porušit nějakou právní povinnost.

Rozsah náhrady škody

Škoda skutečná se projevuje zmenšením majetku poškozené strany oproti stavu před škodnou událostí. Škoda skutečná se projevuje v některé z těchto forem:

- o *zničení, ztráta, poškození nebo znehodnocení věci*. K věci musí mít poškozená strana vlastnický nebo jiný legální vztah. Škoda (majetková újma) vznikne na rozdíl od nákladů vynaložených v souvislosti s protiprávním jednáním druhé strany již okamžikem zničení, ztráty, poškození nebo znehodnocení věci;
- o *náklady vynaložené poškozenou stranou v důsledku škodné události* (srov. § 380 ObchZ). Jde např. o náklady na odstranění zničené věci, na její opravu a na dopravu věci k opravě, na zaplacení smluvní pokuty smluvnímu partnerovi poškozené strany za porušení povinnosti nesplněné v důsledku protiprávního jednání škůdce, náklady na zaplacení náhrady škody z téhož důvodu apod. Škoda vznikne až vynaložením (zaplacením) těchto nákladů;
- o *tzv. marně vynaložené náklady*, které poškozená strana dříve uhradila v zájmu výkonu svých majetkových práv. Tyto náklady se stanou skutečnou škodou až v okamžiku, kdy oprávněná strana ztratí v důsledku protiprávního jednání škůdce možnost svých (již "zakoupených") práv využívat;
- o *ztráta majetkových práv* (částečná nebo úplná), případně ztráta možnosti v důsledku škodné události vymáhat na dlužníkovi pohledávku.

Skutečná škoda se zásadně hradí v plném rozsahu. Nehradí se škoda, která nebyla jako obvyklý důsledek porušení povinnosti v okamžiku vzniku závazku objektivně předvídatelná.

Ušlý zisk je druhým typem hmotné škody. Spočívá v rozdílu mezi tím, čeho by byl poškozený při normálním běhu věcí (nebýt škodné události) dosáhl a čeho dosáhl skutečně. Jde tedy o předpokládané rozmnožení majetku poškozené strany, k němuž však nedošlo v důsledku škodné události. Rovněž ušlý zisk se zásadně hradí v plném rozsahu.

Rozsah náhrady škody lze omezit ujednáním o *smluvní pokutě* za porušení téže povinnosti, z níž vznikla škoda.

Způsob náhrady škody

Přednost má náhrada škody v podobě *peněží* a jen za určitých podmínek může být škoda nahrazena formou uvedení v předešlý stav. *Uvedení v předešlý stav* si musí poškozená strana jako způsob náhrady škody *vyžádat* a povinná strana tento způsob nemůže oprávněné straně vnutit a nemůže o tom rozhodnout ani soud. *Současně* musí být splněna dvojjediná podmínka, že takový způsob likvidace škody je *možný a obvyklý*.

Projekt „Vzdělávání a řemesla jako prostředek podnikání na venkově“,
realizovaný Nadací českého kubismu,
byl podpořen z Programu rozvoje venkova.

Program implementuje Státní zemědělský a intervenční fond.

Realizace školení: MGU, a.s.